กระบวนวิธีปรุงแนวเพลงด้วยเทคนิคกระจับปี่และซอสามสาย

THE PROCEDURES OF COMPOSING MUSIC STYLES BY USING KRACABPI AND SAW SAM SAI

สมภพ เขียวมณี

ได้รับทุนสนับสนุนงานวิจัยจากงบประมาณแผ่นดิน
ประจำปีงบประมาณ 2563
ลิขสิทธิ์สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

บทคัดย่อ

งานวิจัยสร้างสรรค์นี้เป็นการวิจัยสร้างสรรค์ทางดนตรี มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างสรรค์ทางเพลงสำหรับการบรรเลงกระจับปี่และซอสามสาย เป็นการอนุรักษ์และเผยแพร่เครื่องดนตรี กระจับปี่และซอสามสายให้นำไปใช้ประโยชน์มากขึ้น การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร การสัมภาษณ์ การสังเกตการณ์ ผู้วิจัยทำการสร้างสรรค์กระบวนวิธีปรุงแนวเพลงด้วยเทคนิคกระจับปี่และซอสามสาย สร้างทางบรรเลงจำนวน 3 เพลง ได้แก่ 1. โหมโรงสาธุการ 2. เพลงผกาภิรมย์ 3. เพลงพญานาค ซึ่งเป็นผลงานการประพันธ์ทำนองหลักโดย รองศาสตราจารย์ณรงค์ชัย ปิฎกรัชต์ ผลการวิจัยสรุปผลได้ดังนี้

การสร้างสรรค์ทางบรรเลงกระจับปี่ ผู้วิจัยสร้างสรรค์ทำนองโดยนำลักษณะการดีดของซึงซึ่งเป็นเครื่องดนตรีพื้นเมืองภาคเหนือและจับเปรยซึ่งเป็นเครื่องดนตรีของเขมรมีลักษณะทางกายภาพเหมือนกับลักษณะของกระจับปี่ของไทย มาเป็นแนวทางในการสร้างวิธีการดีด ลักษณะวิธีการดำเนินทำนองใช้ลักษณะการดีดห่าง ๆ ทีละเสียง การดีดซ้ำเสียง การดีดทำนองเก็บและการดีดกระทบสายเปล่าทุก ๆ ท้ายวรรค ดำเนินทำนองโดยยึดทำนองหลักไว้เป็นสำคัญ

การสร้างสรรค์ทางบรรเลงซอสามสาย ดำเนินทำนองโดยยึดทำนองหลักไว้เป็นสำคัญทั้งเสียงลูกตกและกลุ่มเสียงของทางเพลง โดยคงลักษณะอันโดดเด่นของซอสามสายไว้ คือ ลักษณะการสีประสานเสียง คู่ประสาน การดำเนินทำนองไม่ซับซ้อนมากนัก ใช้สีแบบห่าง ๆ ผสมกับการสีทำนองเก็บ

คำสำคัญ : วิธีปรุงแนวเพลง กระจับปี่ ซอสามสาย

Abstract

This creative arts research is a research focusing on music. There are two objectives that are first, creating style of playing Kra Jab Pi and Sor Sam Sai and second, preserving and disseminating to promote the increasingly use of Kra Jab Pi and Sor Sam Sai. This study employed qualitative research methods that are documentation, interview, and observation. In this research, three songs, Hom Rong Sa Dhu Karn, Paka Phi Rom, and Paya Nark, were produced new styes and techniques of playing Kra Jab Pi and Sor Sam Sai. Originally, these three songs were created the main melody by Associate Professor Dr. Narongchai Pidokrajt. The results show as follow.

The creation of Kra Jab Pi style of playing song. The researcher produce melody and playing methods by bringing characteristic of strumming Seung which is northern music instrument and Jab Preay which is Khmer music instrument, and they are physically like Thai music instrument, Kra Jab Pi. The characteristic of playing the main melody is strumming each note far from one another per time, repeat the note, playing all the notes in each bar line and playing two notes in a strumming in each section ending, and keep the main melody.

In Sor Sam Sai part, the main melody is kept both final note of each bar line and sounds group of song style, also keep main character of Sor Sam Sai playing which are playing cord. The conduct of main melody is not complicated by using only playing main final notes in each bar line and playing all notes in each bar line.

Keywords : composing, Kracabpi, Saw Sam Sai

กิตติกรรมประกาศ

การจัดทำวิจัยสร้างสรรค์ฉบับนี้ เสร็จสมบูรณ์ได้โดยได้รับความอนุเคราะห์ด้านความรู้ คำชี้แนะจากครู อาจารย์หลายท่าน รวมทั้งการได้รับทุนสนับสนุนงานวิจัยในโอกาสนี้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้มีอุปการคุณทุกท่านมา ณ ที่นี้

ขอบพระคุณสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ที่ให้การสนับสนุนทุนวิจัยสร้างสรรค์ ประจำปีงบประมาณ 2563

ขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ณรงค์ชัย ปิฎกรัชต์ ที่ปรึกษาโครงการวิจัย ให้คำแนะนำ ให้คำปรึกษาในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้อย่างดียิ่งและกรุณาอนุญาตให้นำทำนองหลักมาทำการสร้างสรรค์ทำนองเพลง

ขอบพระคุณอาจารย์ศิริลักษณ์ ฉลองธรรม คณบดีคณะศิลปศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ และอาจารย์กฤษณุ ชูดี อาจารย์ภาควิชาดุริยางคศิลป์ วิทยาลัยนาฏศิลปนครศรีธรรมราช ที่ช่วยพิสูจน์อักษร ตรวจสอบความถูกต้องทางเพลงและโน้ตเพลง

ขอบพระคุณอาจารย์ดิสวัฒน์ ภาคฐิน หัวหน้าภาควิชาดุริยางคศิลป์ วิทยาลัยนาฏศิลปอ่างทองให้ความอนุเคราะห์กระจับปี่ในการดำเนินการวิจัย

ขอบพระคุณอาจารย์ไพศาล แย้มวงษ์ อาจารย์ภาคศึกษาทั่วไป วิทยาลัยนาฏศิลปอ่างทองที่กรุณาให้ความอนุเคราะห์บทคัดย่อภาษาอังกฤษ

ขอบพระคุณทุกท่าน ทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องและเป็นกำลังใจในการทำวิจัยสร้างสรรค์ครั้งนี้

หากบุญกุศลใดอันเกิดจากวิจัยสร้างสรรค์ครั้งนี้ ขอมอบแด่ครูบาอาจารย์ทุกท่านที่อบรมสั่งสอนให้ความรู้แก่ผู้วิจัย รวมทั้งขอบุญกุศลจงบังเกิดแก่ผู้เกี่ยวข้องกับการทำวิจัยสร้างสรรค์ในครั้งนี้ทุกประการเทอญ

สมภพ เขียวมณี

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อ ..... ข

กิตติกรรมประกาศ ..... ง

สารบัญ ..... จ

บทที่ 1 บทนำ 1

1. ความเป็นมาและความสำคัญของการสร้างสรรค์ 1

2. วัตถุประสงค์ของการสร้างสรรค์ 3

3. คำถามในการสร้างสรรค์ 3

4. นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการสร้างสรรค์ 3

5. กรอบแนวคิดที่ใช้ในการสร้างสรรค์ 4

6. ขอบเขตในการสร้างสรรค์ 4

7. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ 4

บทที่ 2 การทบทวนวรรณกรรม 5

1. แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการสร้างสรรค์ 5

2. สารัตถะที่เกี่ยวข้อง 7

1. เครื่องดนตรีไทย 7

2. วงดนตรีไทย 10

3. หลักการประพันธ์เพลงไทย 11

4. การแปรทำนอง 14

5. ประวัติเพลงโหมโรงสาธุการ เพลงผกาภิรมย์และเพลงพญานาค 17

บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัยและการสร้างสรรค์ 22

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล 22

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 22

3. การตรวจสอบข้อมูล 22

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล 23

3.5 แผนการดำเนินการวิจัย 23

3.6 เสนอผลการวิจัย 24

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

บทที่ 4 การสร้างสรรค์ทำนองเพลง..... 24

1. โหมโรงสาธุการ..... 24

2. เพลงผกาภิรมย์ สองชั้น..... 47

3. เพลงพญานาค เถา..... 65

บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ..... 115

1. บทสรุป..... 115

2. ข้อเสนอแนะ..... 117

บรรณานุกรม..... 118

ประวัติผู้วิจัย..... 119

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพที่ 1 แนววิธีการวิจัยสร้างสรรค์ศิลป์..... 7
ภาพที่ 2 กระจับปี่ขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก..... 8
ภาพที่ 3 ซอสามสาย..... 9

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 1 ขั้นตอนและวิธีการดำเนินการวิจัย..... 24

บทที่ 1
บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของการสร้างสรรค์

ดนตรีไทยเป็นศิลปวัฒนธรรมของชาติ บ่งบอกถึงเอกลักษณ์ความเป็นไทย วงดนตรีไทยมีพัฒนาการมายาวนานจนเป็นรูปแบบมาตรฐานในปัจจุบัน วงดนตรีแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ วงปี่พาทย์ วงเครื่องสายไทยและวงมโหรี วงดนตรีของไทยใช้บรรเลงในพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น งานพระราชพิธี งานรัฐพิธี งานมงคลและงานอวมงคลต่าง ๆ เป็นต้น ปัจจุบันพิธีการต่าง ๆ มีการรวบรัดขั้นตอนลงไป ทำให้วงดนตรีไทยมีบทบาทในการรับใช้สังคมลดลงเช่นกัน ตัวอย่างเช่น งานมงคลสมรสจะใช้วงมโหรี หรือวงเครื่องสายไทยในการบรรเลงขับกล่อม บรรเลงกล่อมหอก่อนวันงานและบรรเลงในวันงานมงคลสมรส ปัจจุบันการบรรเลงในวันกล่อมหอได้หายไปคงเหลือบรรเลงเฉพาะวันงาน และบางครั้งให้จัดการบรรเลงไม่ครบวง ระบุเฉพาะเครื่องดนตรีบางชิ้น และจำนวนในการบรรเลงลดลงอย่างน่าใจหาย กลายเป็นเสียงมโหรีเพลงจากแผ่นซีดีเพลงเข้ามาแทนที่ เป็นต้น เหล่านี้ทำให้บทบาทของวงดนตรีไทยและเครื่องดนตรีไทยลดน้อยลง และประชาชนทั่วไปเริ่มห่างจากดนตรีประกอบพิธีต่าง ๆ ออกไปทุกที เครื่องดนตรีไทยบางชิ้น เช่น กระจับปี่และซอสามสาย ปัจจุบันมีการใช้ในการบรรเลงจำนวนน้อยและมีผู้ที่จะสามารถบรรเลงได้น้อยลงทุกที เริ่มจะเลือนลางไปจากความทรงจำของคนไทย ซึ่งเป็นการส่งสัญญาณไม่ดีนัก เครื่องดนตรีไทยถือเป็นสมบัติของชาติอย่างหนึ่งที่ไม่ควรให้สูญสลายไปหรือมีอยู่เฉพาะในพิพิธภัณฑ์เท่านั้น ดนตรีที่โบราณจารย์ได้คิดประดิษฐ์ ปรับปรุงจนเข้ารูปเข้ารอยและใช้บรรเลงกันมาแต่โบราณกาล เครื่องดนตรีเหล่านั้นควรมีเสียงดังกังวานขับกล่อมผู้คน ไม่ใช่อยู่ในความเงียบ เก็บตายอยู่ในตู้ของพิพิธภัณฑ์ ดังความตอนหนึ่ง ในพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ในพิธีเปิดพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติรามคำแหง จังหวัดสุโขทัยวันที่ 25 มกราคม 2507

> *"....ชาติไทยเรานั้นได้มีเอกราช มีภาษา ศิลปะ และขนบธรรมเนียมประเพณีเป็นของตนเอง มาช้านานหลายศตวรรษแล้ว ทั้งนี้เพราะบรรพบุรุษของเราได้เสียสละอุทิศชีวิต กำลังทั้งกายและใจ สะสมสิ่งเหล่านี้ไว้ให้เพื่อพวกเรา จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่เราจะต้องรักษาสิ่งเหล่านี้ไว้ให้คงทนถาวร เป็นมรดกของ*

อนุชนรุ่นหลังต่อไป ข้าพเจ้าเห็นว่าโบราณวัตถุและศิลปวัตถุทั้งหลายนั้นเป็นสิ่งสำคัญยิ่งที่ชี้ให้เห็นอดีตอันรุ่งโรจน์ของชาติไทยเรา เป็นประโยชน์แก่การศึกษาทั้งในทางประวัติศาสตร์ ศิลปะ โบราณคดี และวัฒนธรรม จึงควรที่ทุกฝ่ายจะได้ช่วยกันทะนุถนอมบำรุงรักษาอย่าให้สูญสลายไป..."

ผู้วิจัยในฐานะครูดนตรีไทยเห็นความสำคัญของกระจับปี่และซอสามสาย ซึ่งเป็นเครื่องดนตรีของไทยมีมาแต่โบราณ กรมส่งเสริมวัฒนธรรมได้ประกาศขึ้นทะเบียนให้เป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของไทย ประเภทศิลปะการแสดง ประจำปี พ.ศ. 2554 และ พ.ศ.2555 ตามลำดับ ผู้วิจัยเล็งเห็นความสำคัญจึงมีความคิดที่จะสร้างสรรค์กระบวนวิธีปรุงแนวเพลงด้วยเทคนิคกระจับปี่และซอสามสาย เป็นการสร้างสรรค์วงดนตรีเพื่อเพิ่มช่องทางในการส่งเสริมเครื่องดนตรีของไทย คือ กระจับปี่และซอสามสายโดยนำเข้าไปบรรเลงประสมวงกับเครื่องดนตรีของไทยโดยเน้นความไพเราะของดนตรีให้เป็นที่ประจักษ์อย่างแพร่หลายโดยเผยแพร่ผ่านระบบออนไลน์และนำไปใช้ในระบบการศึกษาของวิทยาลัยในสังกัดสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ดังความตอนหนึ่ง ในพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยศิลปากร ณ วังท่าพระ วันที่ 12 ตุลาคม 2513

"...งานด้านการศึกษา ศิลปวัฒนธรรม นั้น คือ งานสร้างสรรค์ความเจริญทางปัญญา และทางจิตใจ ซึ่งเป็นทั้งต้นเหตุทั้ง องค์ประกอบที่ขาดไม่ได้ ของความเจริญ ด้านอื่น ๆ ทั้งหมด และเป็นปัจจัยที่จะช่วยให้เรา รักษาและดำรงความเป็นไทย ได้สืบไป..."

จากความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงนำกระจับปี่และซอสามสาย ซึ่งเครื่องดนตรีในวงมโหรีเครื่องสี่ เป็นหลักในการบรรเลงจากนั้นนำเครื่องดนตรีอื่น ๆ เข้ามาร่วมบรรเลงตามบริบทเพลงเพื่อให้เกิดความไพเราะ เช่น ขลุ่ยเพียงออ ซอด้วง ซออู้ กรับพวง ฆ้องวงใหญ่ เป็นต้น และทำการสร้างสรรค์กระบวนวิธีปรุงแนวเพลงด้วยเทคนิคกระจับปี่และซอสามสาย สร้างทางบรรเลงจำนวน 3 เพลง ได้แก่ 1. โหมโรงสาธุการ 2. เพลงผกาภิรมย์ 3. เพลงพญานาค เพื่อใช้บรรเลงโดยใช้ทำนองหลักเพลงของรองศาสตราจารย์ณรงค์ชัย ปิฎกรัชต์ ผลงานสร้างสรรค์ชิ้นนี้เพื่อเป็นการอนุรักษ์เครื่องดนตรีของไทยให้คงอยู่ มีการสืบทอดต่อไป ยกระดับมาตรฐานให้เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายและพัฒนาต่อไปให้คงอยู่คู่สังคมไทยต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการสร้างสรรค์

เพื่อสร้างสรรค์ทางเพลงสำหรับการบรรเลงกระจับปี่และซอสามสาย

3. คำถามในการสร้างสรรค์

การสร้างสรรค์เพลงสำหรับการบรรเลงกระจับปี่และซอสามสายมีเทคนิควิธีการอย่างไร

4. นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการสร้างสรรค์

ปรุงแนวเพลง หมายถึง การแต่ง ประพันธ์ ร้อยต่อให้ได้ใจความ ตกแต่งถ้อยคำให้สละสลวย และลำดับความให้ชัดเจน เรียงเสียงให้ไพเราะตามโน้ตเพลง

เทคนิค หมายถึง กระบวน ความสามารถ กลเม็ดเด็ดพราย

กระจับปี่ หมายถึง เครื่องดนตรีไทย ประเภทเครื่องดีด มี 4 สาย

ซอสามสาย หมายถึง เครื่องดนตรีไทย ประเภทเครื่องสี มี 3 สาย

สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

5. กรอบแนวคิดที่ใช้ในการสร้างสรรค์

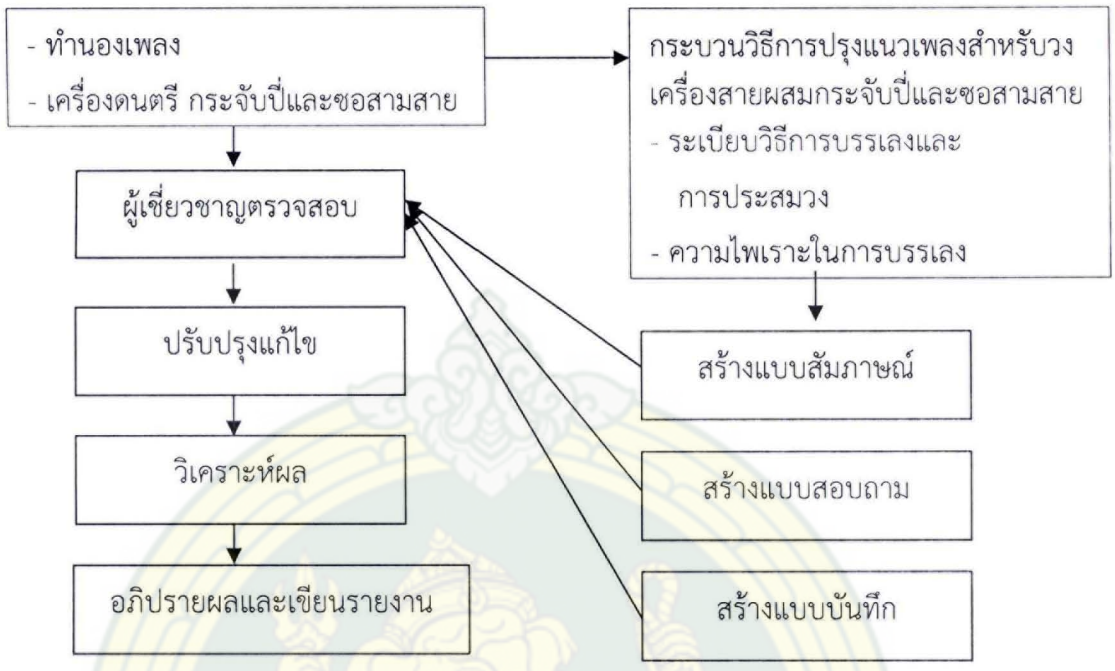

6. ขอบเขตในการสร้างสรรค์

การสร้างสรรค์กระบวนวิธีปรุงแนวเพลงด้วยเทคนิคกระจับปี่และซอสามสาย ใช้เครื่องดนตรีกระจับปี่และซอสามสายเป็นหลัก และนำเครื่องดนตรีอื่นๆ ที่เหมาะสมเข้ามาร่วมบรรเลง สร้างทางเพลงที่ใช้ในการบรรเลง จำนวน 3 เพลง ดังต่อไปนี้

1. โหมโรงสาธุการ
2. เพลงผกาภิรมย์
3. เพลงพญานาค สามชั้น

7. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. การบรรเลงกระจับปี่และซอสามสายได้รับการเผยแพร่สู่สาธารณชน
2. ได้แนวทางในการสร้างสรรค์วงดนตรี วงมโหรีเครื่องหกประสมฆ้องมโหรีให้มีความหลากหลายมากขึ้น
3. ได้เพลงบรรเลงและได้วิธีการดำเนินกลอนของกระจับปี่และซอสามสาย
4. ได้เพลงเพื่อใช้ในการบรรเลงดนตรีไทยเพิ่มขึ้น
5. เป็นการนำเครื่องดนตรี กระจับปี่และซอสามสาย ให้ได้รับการสืบสาน เผยแพร่และนำไปใช้ประโยชน์มากขึ้น

บทที่ 2

การทบทวนวรรณกรรม

การสร้างสรรค์งานเรื่อง กระบวนวิธีปรุงแนวเพลงด้วยเทคนิคกระจับปี่และซอสามสาย ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาค้นคว้าวรรณกรรม และบริบทต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานสร้างสรรค์ตามวัตถุประสงค์และขอบเขตของงานวิจัยดังนี้

แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการสร้างสรรค์

1. ทฤษฎีการสร้างสรรค์ศิลป์

สารัตถะที่เกี่ยวข้อง

1. เครื่องดนตรีไทย
2. วงดนตรีไทย
3. หลักการประพันธ์เพลงไทย
4. การแปรทำนอง
5. ประวัติเพลงโหมโรงสาธุการ เพลงผกาภิรมย์ เพลงพญานาค

1. แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการสร้างสรรค์

1. ทฤษฎีการสร้างสรรค์ศิลป์

ทฤษฎีการสร้างสรรค์ศิลป์ของศาสตรเมธี ดร.ณรงค์ชัย ปิฎกรัชต์ มีหลักคิด 2 ประการ คือ หลักมิติการสร้างสรรค์และหลักวิพิธลักษณาการสร้างสรรค์ หลักคิดทั้งสองมีความเชื่อมโยงกันต่อมุมมองที่มีทิศทางมุ่งไปให้เกิดมีขึ้นกับคุณลักษณะเฉพาะที่มีความหลากหลาย ซึ่งหมายรวมถึงคำที่มีความหมายใกล้เคียงด้วย เช่น การรังสรรค์ ประดิษฐ์ ทัศนนิมิต การคิดท่าร่ายรำ แต่งเพลง ประพันธ์เพลง ได้หลอมรวมความเป็นเหตุผลของปัจจัยตามทฤษฎี รายละเอียดดังนี้

1. หลักมิติการสร้างสรรค์ศิลป์ เป็นมุมมองที่ว่าด้วยความเป็นภูมิปัญญาของสมบัติศิลป์ในปัจจุบันของผู้สร้างสรรค์ไปสู่ความเป็นมรดกภูมิปัญญา มุมมองการสร้างสรรค์นี้เกิดขึ้นจากปัจจัย 5 ประการ ได้แก่ การสร้างสรรค์เกิดขึ้นจากการกระทำของมนุษย์ การสร้างสรรค์เกิดขึ้นจากบุพภูมิของมวลจินตนาการ การสร้างสรรค์เกิดขึ้นจากการต่อยอดบุพภูมิด้วยกระบวนการวิจัยแสวงผล การสร้างสรรค์ศิลป์เกิดขึ้นจากความคิดริเริ่มในมุมมองที่ดี ก่อเกิดสมบัติศิลป์ของมนุษยชาติและการ

สร้างสรรค์ศิลป์เกิดขึ้นเป็นภูมิสมบัติศิลป์ที่แสดงความถึงพร้อมของมนุษย์แล้วสืบทอดไปเป็นมรดกภูมิปัญญาที่จับต้องไม่ได้

2. วิพิธลักษณาการสร้างสรรค์ อธิบายถึงลักษณะการพิจารณาคุณสมบัติผลงานการสร้างสรรค์ศิลป์ 5 ลักษณะ คือ 1. วิถีชน ธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และกระบวนการทางวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กับงานสร้างสรรค์ศิลป์ 2. ปัจจัยภายในด้านความเชื่อ ศาสนา ความศรัทธา ความรักมีผลต่อการสร้างสรรค์ศิลป์ 3. ปัจจัยภายนอกด้านวิถีโลกาภิวัตน์ การแพร่กระจายทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี นวัตกรรม มีผลต่อการสร้างสรรค์ศิลป์ 4. งานสร้างสรรค์ศิลป์สามารถเรียนรู้ สะสมความรู้ถ่ายทอด ริเริ่มขึ้นใหม่ และพัฒนาต่อยอดได้ และ 5. คุณค่าของงานสร้างสรรค์

ศิลปะสร้างสรรค์เป็นกระบวนการของการลำดับความคิด การกระทำอย่างต่อเนื่องไปสู่ปรากฏขึ้นจนมีความสำเร็จด้วยความรู้สึกนึกคิดของผู้สร้างสรรค์ ความคิดก่อให้เกิดสิ่งแปลกใหม่ สิ่งดีงาม ไพเราะ ความมีคุณค่า และมีประโยชน์ มิติของงานศิลป์มิได้มุ่งการสร้างสรรค์เท่านั้น แต่ยังมุ่งเน้นไปที่การค้นหาความรู้ความจริงในวิธีวิทยาการวิจัย “วิจัยแสวงผล” (R-Research) และใช้กระบวนวิธีการทางศิลปะ(MA-Methodical) ให้ผลเกิดขึ้น จากนั้นจึงนำผลวิจัยมาสู่กระบวนการสร้างสรรค์ศิลป์ (CA-Creative Art) โดยใช้จินตนาการตามมุมมองและความคิดที่เสรีของผู้สร้างสรรค์และตั้งอยู่บนรากฐานที่ได้รับจากผลการวิจัยจนออกมาเป็นสัมฤทธิ์ผลสร้างสรรค์ศิลป์ (ณรงค์ชัย ปิฎกรัชต์. 2562)

ทฤษฎีการสร้างสรรค์ศิลป์ของศาสตรเมธี ดร.ณรงค์ชัย ปิฎกรัชต์ ผู้วิจัยจะนำมาใช้เป็นแนวทางในการรังสรรค์เพลงจากทำนองเห่จากกาพย์เห่เรือในวัฒนธรรมไทย โดยนำวิธีวิทยาการวิจัย “วิจัยแสวงผล” (R-Research) และใช้กระบวนวิธีการทางศิลปะ(MA-Methodical) ให้ผลเกิดขึ้น จากนั้นจึงนำผลวิจัยมาสู่กระบวนการสร้างสรรค์ศิลป์ (CA-Creative Art) โดยใช้จินตนาการตามมุมมองและความคิดที่เสรีของผู้วิจัยต่อไป

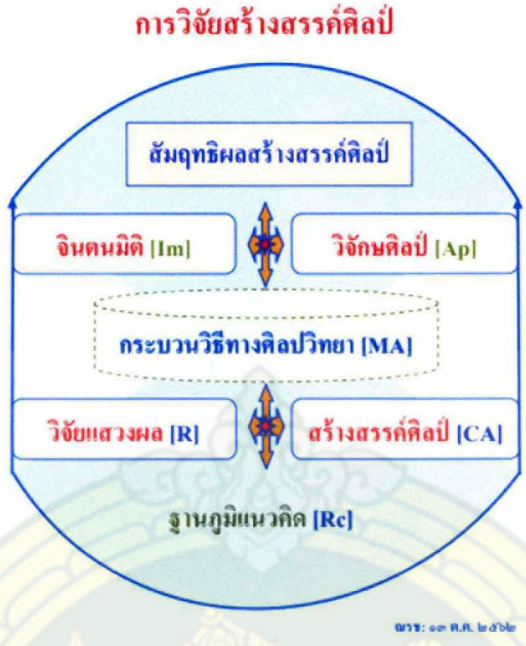

ภาพที่ 1 แนววิธีการวิจัยสร้างสรรค์ศิลป์

ที่มา: ณรงค์ชัย ปิฎกรัชต์ (2562, น. 6)

2. สารัตถะที่เกี่ยวข้อง

1. เครื่องดนตรีไทย

เครื่องดนตรีไทย แบ่งออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ เครื่องดีด เครื่องสี เครื่องตี และเครื่องเป่า

กระจับปี่ จัดอยู่ในเครื่องดนตรีประเภทเครื่องดีด มี 4 สาย เป็นเครื่องดนตรีของไทยที่มีมานาน แต่ขาดการบันทึกข้อมูลที่แน่ชัด จึงไม่พบหลักฐานว่ากระจับปี่มีมาตั้งแต่สมัยใด

เฉลิมศักดิ์ พิกุลศรี (2542: 159) กล่าวถึงเมื่อครั้งได้เข้าชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติของอินเดีย เมืองกัลกัตตา รัฐเบงกอลตะวันตก ได้พบเครื่องดนตรีชื่อ “กัจฉปิ / Kacchapi” รูปร่างหน้าตาของเครื่องดนตรีนี้ละม้ายคล้ายกระจับปี่อย่างที่สุด เครื่องดนตรีนี้เป็นเครื่องดนตรีโบราณชนิดหนึ่งของอินเดีย จัดอยู่ในกลุ่มวีณา (พิณ) มีสายสี่สาย เคยได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายในอดีต ในแถบรัฐเบงกอลไปจรดแถบภาคตะวันออกด้านติดกับประเทศพม่า ซึ่งในปัจจุบันได้หมดความนิยมไปแล้ว มีเครื่องดนตรีชื่อ “กัจฉภิ / Kacchabhi” ที่มีชื่ออยู่ในกลุ่มรายชื่อเครื่องดนตรีทั้ง 60 ชนิดที่กล่าวไว้ในวรรณกรรมของเชน ที่เป็นศาสนาในร่วมสมัยกับพระพุทธศาสนา ทั้งสองศาสนานี้ปฏิเสธคำสอนที่ปรากฏในคัมภีร์พระเวทของศาสนาพราหมณ์หรือศาสนาฮินดูโดยเฉพาะการแบ่งชั้นวรรณะ ดังนั้นภาษามคธและภาษาถิ่นต่าง ๆ จึงถูกนำมาใช้เผยแผ่พระพุทธศาสนาให้แก่ชนทุกชั้น เหตุนี้คำว่า “กัจฉปิ” ที่มีรูปศัพท์เดิมมาจาก “กัจฉปะ” นั้น เกิดการผสมผสานกับภาษาของกลุ่มชนที่ไม่ใช่ภาษา

สันสกฤตเป็นหลัก จึงทำให้เพี้ยนมาเป็นคำว่า “กัจฉภิ” ในวรรณกรรมของศาสนาเชนในที่สุด ในคัมภีร์ “นาฏยศาสตร์” ของท่านภรตมุนี ในช่วงสมัย 500 ปี ก่อน ค.ศ. 200 ได้กล่าวถึงเตรื่องดนตรีที่ชื่อว่า “กัจฉปิ” และในภายหลังท่านศรางเทพผู้เขียนคัมภีร์สังคีตรัตนากรในช่วงประมาณปี ค.ศ 1210 – 1247 ได้กล่าวถึงเครื่องดนตรีชนิดนี้และยังได้อธิบายถึงสาเหตุที่เรียกชื่อเครื่องดนตรีชนิดนี้ว่า “กัจฉปิ” เป็นเพราะกะโหลกของเครื่องดนตรีชนิดนี้มีรูปร่างคล้ายกระดองเต่า และในงานประติมากรรมสมัยอมราวตี ราวปี ค.ศ. 150 – 250 มีนักวิจัยหลายท่านแสดงความเห็นว่าเครื่องดนตรีที่พระนางสรัสวดีทรงถือนั้น ที่พบในช่วง 200 ปีก่อนปี ค.ศ. 6 มีลักษณะคล้ายคลึงกับกัจฉปิ

ภาพที่ 2 กระจับปี่ขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก
ที่มา: วราภรณ์ เชิดชู, (2561, น.961)

ซอสามสายเป็นเครื่องดนตรีไทย ประเภทเครื่องสี มี 3 สาย ทำให้เกิดเสียงโดยการอาศัยคันชักสีลงบนสายซอ มีส่วนประกอบที่สำคัญคือ ตัวสั่นสะเทือน (Vibrator) และตัวขยายเสียง (Resonator) ความดังเบาของเครื่องดนตรีจะขึ้นอยู่กับขนาดเล็กใหญ่ รูปทรงและวัส

ดุที่ใช้ทำตัวขยายเสียง (เฉลิมศักดิ์ พิกุลศรี, 2542 : 37) นับเป็นเครื่องดนตรีไทยที่มีรูปร่างลักษณะสวยงามมาก เครื่องดนตรีมีรูปร่างและชื่อเรียกของต่างชาติที่มีความคล้ายคลึงกับซอสามสาย ได้แก่ ซามิเซน (Samisen) ของญี่ปุ่นและสามเสี่ยน (San Hsien) ของจีน แต่ทั้งซามิเซนและสามเสี่ยนเป็นเครื่องดนตรีประเภทดีดมีสามสาย มีคันยาว ไม่มีนม สามเสี่ยนของจีนมีกะโหลกเป็นรูปสี่เหลี่ยมลบมุมมนจนเกือบเป็นรูปไข่และขึ้นหน้าด้วยหนังงูเหลือม ดีดด้วยนิ้วมือ ส่วนซามิเซนของญี่ปุ่นรูปกะโหลกมีลักษณะใกล้จะเป็นสี่เหลี่ยมด้านข้างโค้งเข้าน้อย ๆ ทั้งสี่ด้าน ขึ้นหน้าด้วยไม้ ดีดด้วยไม้ดีดรูปร่างคล้ายขวาน เครื่องดนตรีที่เรียกว่า “ตรัวขะแมร์” (Tro Khmer) ของกัมพูชา มีรูปลักษณะทางกายภาพ

ใกล้เคียงกับซอสามสายมากที่สุด นิยมทำจากไม้เนื้อแข็ง เช่น เนียงนุง ครานุง (ขนุน) ชูว์คมัว (มะเกลือ) บางทีก็ใช้งาช้าง หรือกระดูกมาประกอบเพื่อประดับประดาให้มีคุณค่าและความสวยงามมากยิ่งขึ้น ตรัวขะแมร์มีลักษณะเฉพาะ โดยมีทวนบนสั้น ยอดซอมีลักษณะคล้ายหัวเม็ดบัว ทวนกลางไม่มีการใช้โลหะครอบแบบซอสามสายของไทย ส่วนพรมล่างและเกลียวเจดีย์จะสั้น กลึงหยาบๆ และไม่ทำเท้าซอปลายแหลมอย่างของไทย แต่จะทำเป็นกลม ๆ มน ๆ ไว้เพียงนั้น กะโหลกซอของเขมรนี้ทำจากกะลามะพร้าว กระดองเต่าหรือไม้ขุด (อานันท์ นาคคงและคณะ, 2538)

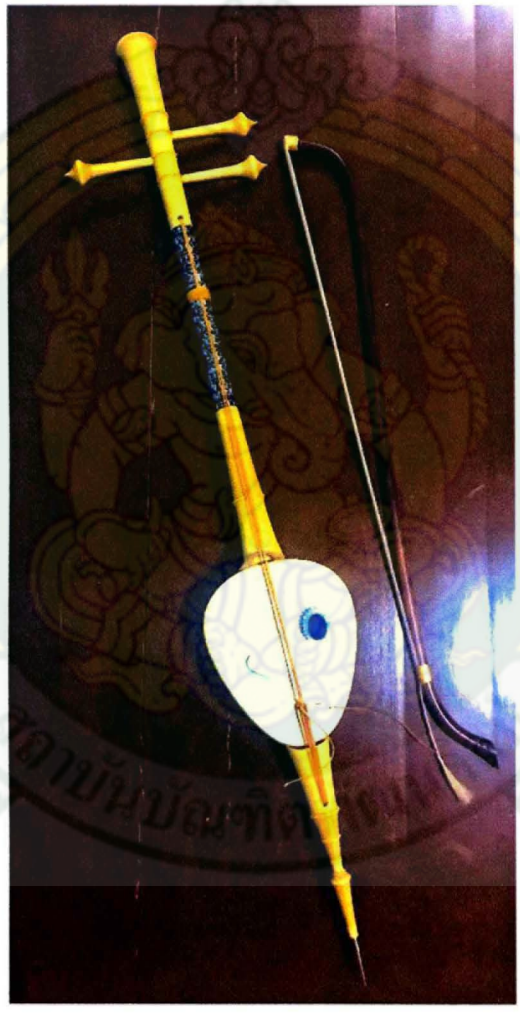

ภาพที่ 3 ซอสามสาย
ที่มา: ผู้วิจัย

2. วงดนตรีไทย

วงดนตรีไทยเกิดจากการประสมวงโดยนำเครื่องดนตรีประเภทต่าง ๆ มาประสมเข้าด้วยกัน เพื่อวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1. เพื่อใช้ในการประกอบพิธีกรรม 2. เพื่อใช้ประกอบการแสดง และ 3. เพื่อการขับกล่อมให้เกิดความบันเทิง วงดนตรีไทยแบ่งเป็น 3 ประเภท ได้แก่ วงปี่พาทย์ วงเครื่องสายไทย และวงมโหรี

ธนิต อยู่โพธิ์ (2530 : 134-136) ได้กล่าวถึงวงเครื่องสายไทยไว้ว่า วงเครื่องสายนั้น อาจวิวัฒนาการมาโดยตนเอง และแต่เดิมอาจไม่เกี่ยวกับมโหรีและปี่พาทย์เลยก็ได้ เครื่องดนตรีที่มีใช้อยู่แล้วในสมัยอยุธยาตอนต้น ระบุไว้ในกฎมณเฑียรบาลว่า "ร้อง (เพลง) เรือ เป่าขลุ่ย เป่าปี่ ตีทับขับรำโห่ร้องนี่นั้น " และกล่าวถึงว่า "ร้องเพลงเรือ เป่าปี่เป่าขลุ่ยสีซอ ดีดจะเข้ กระจับปี่ ตีโทนทับ ดังนี้ คงหมายถึง เครื่องดนตรีบางอย่างที่มีอยู่สมัยนั้น เป็นต่างคนต่างเล่น คงมิได้หมายถึงการผสมวงที่ปรับปรุง จึงยังไม่พบหลักฐานว่า วงเครื่องสายในสมัยอยุธยา ผสมวงกันอย่างไร

สมเด็จฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ได้ประทานอธิบายถึงกำเนิดวงเครื่องสายไว้ว่า "ผู้ชายบางพวก ซึ่งหัดเล่นเครื่องสายอย่างจีน จึงคิดกันเอาซอด้วง ซออู้ จะเข้กับปี่อ้อ เข้าเล่นผสมกันกับเครื่องกลองแขก เครื่องผสมอย่างนี้จึงเรียกว่า "กลองแขกเครื่องใหญ่" ซึ่งภายหลังเรียกการผสมวงแบบนี้ว่า "วงเครื่องสายปี่ชวา" แล้วทรงกำหนดเวลาไว้ว่า "เห็นจะเกิดขึ้นตอนปลายรัชกาลที่ 4 ด้วยเมื่อตอนต้นรัชกาลที่ 5 ยังถือกันว่าเป็นของเกิดขึ้นใหม่" และทรงประทานอธิบายต่อไปว่า "ครั้นต่อมาเอากลองแขกกับปี่อ้อออกเสีย ใช้ทับกับรำมะนาและขลุ่ยแทนเรียกว่า "มโหรีเครื่องสาย" บางวงก็เติมระนาดและฆ้องวงเข้าด้วย จึงเกิดมีมโหรีเครื่องสาย ผู้ชายเล่นแทนมโหรีผู้หญิงอย่างเดิมสืบมาจนทุกวันนี้ ที่ผู้หญิงหัดเล่นก็มีน้อยกว่าผู้ชายเล่น แต่การเล่นมโหรีเครื่องสายในชั้นหลังมาดูไม่มีกำหนดจำนวนเครื่องเล่น เช่น ซอด้วง และซออู้ เป็นต้น แล้วแต่มีคนสมัครจะเข้าเล่นเท่าใด ก็เข้าเล่นได้มาจนถึงทุกสมัยปัจจุบันนี้บางวงแก้ไขเอาซอด้วง ซออู้ ออกเสียใช้ขิมและฮาโมเนียมฝรั่ง เข้าประสมแทน ก็มี

แต่ต่อมาในภายหลังเราไม่เรียกวงแบบนี้ว่า "มโหรีเครื่องสาย" แต่เรียกว่ากันว่า "วงเครื่องสาย" และตั้งแต่ในรัชกาลที่ 6 เมื่อมีผู้นำขิมบ้าง ไวโอลินบ้าง ออร์แกนและเครื่องอื่น ๆ บ้างเข้าเล่นผสมวง จึงเรียกกันว่า เครื่องสายผสมขิม เครื่องสายผสมไวโอลิน เครื่องสายผสมออร์แกน และเมื่อผสมเครื่องดนตรีหลายอย่าง ก็เรียกกันกว้าง ๆ ว่า "วงเครื่องสายผสม" เมื่อเกิดวงเครื่องสายขึ้นแล้ว ก็นำเอาศิลปะแห่งการรับร้องของมโหรีกับวงเครื่องสายด้วย ศิลปะการรับร้องจึงกลายเป็น

สมบัติสาธารณะแก่วงดนตรีไทยอย่างหนึ่งแต่วงเครื่องสายก็ยังเป็นวงดนตรีประเภทขับกล่อมเพื่อความบันเทิงเริงรมย์ มิใช่วงประกอบการแสดงนาฏศิลป์

วงเครื่องสายปัจจุบัน วงเครื่องสายที่ถือเป็นแบบแผน ตามวิชาการดนตรีของไทยนั้น กำหนดวงเป็น 2 ขนาด ประกอบด้วยเครื่องดนตรีดังนี้

1. วงเครื่องสายเครื่องเล็ก (หรือวงเครื่องเดี่ยว)

2. วงเครื่องสายเครื่องใหญ่ (หรือวงเครื่องสายเครื่องคู่)

นอกจากนี้ยังมีวงเครื่องสายผสม คือ การนำเครื่องดนตรีต่าง ๆ เช่น ซอสามสาย เปียโน ออร์แกน แคน เป็นต้น เข้ามาประสมกับวงเครื่องสายไทยแล้วเรียกชื่อตามเครื่องดนตรีที่นำเข้ามาประสมนั้น เช่น นำออร์แกนเข้ามาประสมกับวงเครื่องสายไทย เรียกชื่อว่า “วงเครื่องสายผสมออร์แกน” งานสร้างสรรค์นี้ ได้นำเครื่องดนตรีเข้ามาประสมในวงเครื่องสายไทย ๒ ชนิด ได้แก่ กระจับปี่และซอสามสาย เรียกชื่อว่า “วงเครื่องสายผสมกระจับปี่และซอสามสาย”

3. หลักการประพันธ์เพลงไทย

การประพันธ์เพลงเป็นการใช้ภูมิปัญญาคิดประดิษฐ์ สร้างสรรค์ทำนองเพลงขึ้นมาให้ถูกต้องตามหลัก ดุริยางคศาสตร์ไทย โดยใช้ความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ทางดนตรี ผู้วิจัยเคยได้รับการศึกษาเกี่ยวกับการประพันธ์เพลงไทย จากอาจารย์มนตรี ตราโมท ซึ่งได้ให้หลักการ สรุปได้ดังนี้

1. กำหนดวัตถุประสงค์หรือที่มาของการประพันธ์เพลง ต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์หรือที่มาของการประพันธ์เพลงให้เด่นชัด ว่ามีเหตุในการประพันธ์เพลงขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายอย่างไร จะประพันธ์เพลงขึ้นเพื่ออะไร จะนำไปใช้ในโอกาสใด กับใคร ที่ไหน อย่างไร เช่น สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ทรงเกิดความประทับใจในการชมธรรมชาติบริเวณน้ำตกไทรโยค จนเป็นแรงบันดาลใจให้ประพันธ์เพลงเขมรไทรโยคขึ้นทั้งทำนองเพลงและเนื้อร้อง หรือที่อาจารย์มนตรี ตราโมทมีความจงรักภักดี เทิดทูนพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช จึงแต่งเพลงโหมโรงมหาราช ขึ้นเพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เป็นต้น

2. กำหนดประเภทของเพลง ผู้ประพันธ์ต้องมีความรู้และความเข้าใจว่าเพลงที่จะประพันธ์ขึ้นนั้นจัดอยู่ในประเภทใดของประเภทเพลงไทย ซึ่งประเภทของเพลงนั้นได้มีการแบ่งไว้หลายประเภท

ได้แก่ เพลงหน้าพาทย์ เพลงโหมโรง เพลงเรื่อง เพลงตับ เพลงเถา เพลงเสภา เพลงเกร็ด เพลงลูกบท (หางเครื่อง) เพลงลูกหมด เพลงภาษา เพลงสิบสองภาษา เพลงประกอบการแสดง

3. กำหนดบันไดเสียง บันไดเสียงเป็นสิ่งที่ผู้ประพันธ์จะต้องกำหนดขึ้นว่าบทเพลงที่จะประพันธ์นั้นเป็นบทเพลงบันไดเสียงใด มีความประสงค์จะนำไปใช้บรรเลงร้องส่ง หรือบรรเลงกับการแสดง เพราะในแต่ละบริบทมีลักษณะการนำไปใช้ที่แตกต่างกัน บันไดเสียงของแต่ละวงแตกต่างกัน จึงต้องกำหนดในเบื้องต้นว่าบทเพลงที่จะประพันธ์นั้นจะให้มีบันไดเสียงใด

4. กำหนดโครงสร้างของเพลง โครงสร้างของเพลง หมายถึง รูปแบบ ลักษณะของเพลง ผู้ประพันธ์ต้องมีการกำหนดโครงสร้างของเพลง ว่าเพลงที่จะประพันธ์ขึ้นนั้นมีลักษณะอย่างไร เป็นเพลงตับ เป็นเพลงชุด แต่ละเพลงมีกี่ท่อน แต่ละท่อนมีความยาวเท่าไร ซึ่งโครงสร้างของเพลงเปรียบเสมือนผังแปลนบ้าน ว่าจะกำหนดให้บ้านเป็นทรงอย่างไร มีกี่ชั้น มีกี่ห้อง ลักษณะความกว้าง ความยาวเท่าใด ใช้วัสดุอะไรในการปลูกสร้าง เป็นต้น

5. กำหนดอัตราจังหวะหน้าทับและจังหวะฉิ่ง ผู้ประพันธ์จะต้องคิดว่าเพลงที่จะประพันธ์นั้นจะใช้จังหวะหน้าทับใดตีประกอบเพลง และจังหวะฉิ่ง จะใช้อัตราจังหวะกี่ชั้น

6. กำหนดทำนองเพลง ทำนองเพลงคือ เสียงสูง ๆ ต่ำ ๆ อันเกิดจากเสียงของเครื่องดนตรี หรือเสียงอันเกิดจากเสียงร้อง จะมีความสั้นยาวเท่าใดหรือจะมีลักษณะเพลงเป็นเพลงทางเก็บ หรือเพลงทางกรอ ก็ขึ้นอยู่กับความประสงค์ของผู้ประพันธ์เป็นสำคัญ ซึ่งลักษณะของทำนองเพลงก็ต้องมีความสละสลวย มีสัมผัสที่สอดคล้องกันไป เปรียบได้กับการแต่งคำประพันธ์ที่มีสัมผัสนอก สัมผัสใน เป็นต้น

7. กำหนดชื่อเพลง เพลงแต่ละเพลงที่ผู้ประพันธ์ได้ประพันธ์ขึ้นมานั้นย่อมจะต้องมีการให้ชื่อเพลง กำหนดชื่อเพลงหรือตั้งชื่อเพลงนั้นขึ้น เพื่อให้เป็นนามที่ใช้เรียกแก่ผู้นำไปใช้และผู้ฟังได้จดจำต่อไป ชื่อเพลงที่ตั้งขึ้นนั้นไม่ว่าจะเกิดขึ้นจากผู้ประพันธ์เพลงเป็นผู้ให้ชื่อเอง หรือผู้นำไปใช้เป็นผู้ให้ชื่อ หรือผู้ฟังเป็นผู้ให้ก็ตาม ย่อมจะต้องมีที่มาที่ไปของการให้ชื่อเพลงนั้น ๆ ทั้งสิ้น เป็นที่สังเกตได้ว่า ชื่อเพลงไทยที่ปรากฏและใช้เรียกมาตั้งแต่โบราณจนถึงปัจจุบัน ล้วนมีความหลากหลาย ควรแก่การพินิจพิเคราะห์ว่าโบราณจารย์มีหลักในการให้ชื่อเพลงอย่างไรบ้าง

หนังสือคำบรรยายวิชาดุริยางคศาสตร์ไทย ในตอนที่ ๕ ว่าด้วยหลักการให้ชื่อเพลง สรุปได้ว่า การให้ชื่อเพลงให้ชื่อตามใจความ ให้ชื่อตามตัวเอกในเรื่อง เช่น “ราชมนู” บางทีก็ให้ตามสถานอันเป็นที่สำคัญของเรื่อง เช่น “ศึกถลาง” หรือ “เลือดสุพรรณ” บางทีก็ให้ตามคติของเรื่อง เช่น “กุศโลบาย”

บางทีก็ให้ชื่อตามภาษิตของเรื่อง เช่น “หนามยอกเอานามบ่ง” เป็นต้น สำหรับเพลงสองชั้น เก่าๆ เท่าที่สังเกตดูก็พอจะเห็นได้บ้าง ดังนี้

1) ให้ชื่อตามสำเนียง เมื่อสำเนียงเป็นอย่างไร จีนหรือ แขก มอญ ญวน เขมร ฯลฯ ก็ให้ชื่อไปตามนั้น

2) ให้ชื่อตามทำนอง ทำนองดำเนินไปอย่างไร ก็ให้ชื่ออย่างนั้น เช่น ลมพัดชายเขา มีทำนองเย็น ๆ เรื่อย ๆ หรือเช่น มอญร้องไห้ มีสำเนียงเป็นมอญ (ตามข้อ ๑) และมีทำนองร้องโหยหวนโศกเศร้า ดังนี้เป็นต้น

3) ให้ชื่อตามเหตุ อะไรเป็นเหตุให้เกิดเพลงนั้นขึ้น ก็เอาเหตุนั้นมาให้ชื่อเพลง เช่นเพลง “ทรงพระสุบิน” นัยว่าพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้าฯ หรือกษัตริย์องใดองค์หนึ่งในสมัยอยุธยา ทรงพระสุบินได้เพลงนี้มา

4) ให้ชื่อตามผล เพลงนั้นบรรเลงเพื่อประสงค์ให้บังเกิดผลอย่างไร ก็ให้ชื่อเช่นนั้น เช่นเพลง “มหาฤกษ์” “มหาชัย”

5) ให้ชื่อตามสิ่งซึ่งเป็นที่ระลึก อะไรเป็นสิ่งที่จะทำให้เป็นสิ่งที่ระลึกถึง ซึ่งเป็นความต้องการของผู้แต่ง เช่น ชื่อผู้แต่ง สถานที่ที่แต่ง ผู้แต่งอุทิศเพลงนั้นให้แก่ใคร หรือสถานที่ใด ศาสนา และประวัติศาสตร์ ฯลฯ เช่น เพลง “เขมรราชบุรี” “พระเจ้าลอยถาด” เป็นต้น

6) ให้ชื่อตามกิริยาที่จะประกอบ เพลงนั้นสำหรับทำประกอบกับกิริยาอาการอย่างไรก็ให้ชื่อเช่นนั้น เช่น “เหาะ” “ลงสรง” เป็นต้น

7) ให้ชื่อตามนามตัวที่ประกอบกับเพลงนั้น เพลงนั้นแต่งขึ้นสำหรับบรรเลงประจำกับผู้ใด ก็ให้ชื่อเช่นนั้น เช่น “ดำเนินพราหมณ์” “พระรามเดินดง” เป็นต้น

8) ให้ชื่อเพื่อเป็นชุด เมื่อมีเพลงใดเพลงหนึ่งอยู่แล้ว ก็แต่งขึ้นอีกและให้ชื่อเข้าเป็นชุดกันกับเพลงเก่านั้น เช่น “สังข์เล็ก” “สังข์ใหญ่” และการะเวกตัวผู้” “การะเวกตัวเมีย” เป็นต้น

9) ให้ชื่อเลียนตามชื่อเพลงของชาติอื่น เมื่อเห็นเพลงของชาติอื่นมีชื่ออย่างไรต้องการจะเลียนหรือล้ออย่างไรก็ตาม ก็แต่งเพลงขึ้นบ้าง และให้ชื่อเช่นเดียวกัน เช่น “พระทอง” “นางนาค” ซึ่งเลียนชื่อเพลงของเขมร เป็นต้น

มีเพลงอยู่อีกมาก ซึ่งไม่แน่ใจว่าผู้ประดิษฐ์เอาอะไรมาเป็นหลักให้ชื่อ ดังเพลงที่มีชื่อเป็นดอกไม้ และสัตว์ต่าง ๆ เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตาม ท่านคงจะอาศัยหลักดังกล่าวมาแล้วฝนข้อใดข้อหนึ่งนั้นเอง

สำหรับเพลงสามชั้น ซึ่งแต่งขึ้นจากเพลงสองชั้นอีกครั้งหนึ่งนั้น บางทีก็ใช้ชื่อเดิมของ สองชั้นนั้นเองมาชื่อ เช่น “เพลงต้นเพลงฉิ่ง” “ตวงพระธาตุ” ฯลฯ บางทีก็แปลเป็นศัพท์ขึ้นไปเช่น “เพลงรามัญรันทด” (แต่งจากมอญร้องไห้) ฯลฯ บางทีก็แผลงออกไป แต่ไม่ให้ไกลชื่อเดิมมากนัก เช่น “ราตรีประดับดาว (แต่งจากเพลงมอญดูดาว) ฯลฯ และบางทีก็ทิ้งชื่อเดิมเสียเด็ดขาดทีเดียว โดยมาให้ชื่อใหม่ตามหลักซึ่งกล่าวมาแล้วข้างต้นนั้นอีกทีหนึ่ง (บุญธรรม ตราโมท. 2481 : 54-56)

จากหลักการประพันธ์เพลงไทยข้างต้น สรุปได้ว่า การคิดสร้างสรรค์เพลงไทยนั้นเป็นการใช้ภูมิปัญญาคิดประดิษฐ์ทำนองเพลงขึ้นตามหลักการทางดุริยางคศาสตร์ไทย โดยมีการกำหนดวัตถุประสงค์หรือที่มาของการประพันธ์เพลง กำหนดประเภทของเพลง กำหนดโครงสร้างของเพลง กำหนดอัตราจังหวะหน้าทับและจังหวะฉิ่ง กำหนดทำนองเพลงและการให้ชื่อเพลงนั้นให้ชื่อเพลง ตามสำเนียงของเพลง ให้ชื่อตามทำนองของเพลง ให้ชื่อตามเหตุของเพลงนั้น ๆ ให้ชื่อตามผล ให้ชื่อตามสิ่งซึ่งเป็นที่ระลึก ให้ชื่อตามกิริยาที่จะประกอบเพลงนั้น ให้ชื่อตามนามตัวที่ประกอบกับเพลงนั้น ให้ชื่อเพื่อเป็นชุด ให้ชื่อเลียนตามชื่อเพลงของชาติอื่น

4. การแปรทำนอง

ความหมายของการแปรทำนอง

จากการศึกษาเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวกับความหมายและแนวทางในการแปรทำนอง การแปรทำนองหมายถึง ทำนองเพลงที่มิใช่ทำนองหลักเป็นทำนองเพลงที่บรรเลงโดยเครื่องดนตรีอื่นๆ ที่ทำทำนองได้รวมทั้งการขับร้องด้วย เครื่องดนตรีที่ทำทำนองแปร เช่น ระนาดเอก ระนาดทุ้ม ฆ้องวงเล็ก ปี่ใน ขลุ่ยเพียงออ ซอด้วง ซออู้ จะเข้ เป็นต้น (มานพ วิสุทธิแพทย์: 2533.)

นอกจากนี้งานวิจัยเรื่อง การแปรทำนองของเพลงประเภทดำเนินทำนอง ในรายวิชาทักษะดนตรีเฉพาะทาง กลุ่มเครื่องสาย มหาวิทยาลัยทักษิณ ของผศ.เกียรติศักดิ์ ทองจันทร์ ได้ให้คำนิยามและขยายความของคำว่าการแปรทำนองดังนี้

> *“การแปรทำนอง หมายถึง การเปลี่ยนกลายไปจากสภาวะของทำนองดนตรีเดิมโดยการเปลี่ยนกลายดังกล่าวนั้น เป็นการเปลี่ยนไปตามวิถีแห่งการดำเนินทำนองเฉพาะของแต่ละเครื่องดนตรีอันมีเอกลักษณ์ที่แตกต่างกันไปในแต่ละเรื่อง ทั้งนี้การเปลี่ยนวิถีแห่งการดำเนินทำนองดังกล่าวนั้น เปลี่ยนมาจากทำนองหลักหรือทำนองฆ้องวงใหญ่เป็นสำคัญ และต้องถูกต้องตามหลักวิชาทางด้านดุริยางคศิลป์ไทยที่โบราณาจารย์ได้วางไว้เป็นต้นว่า ต้องมีความกลมกลืมกับทำนองหลักหรือทำนองฆ้อง ห้ามมีสำนวนฟาดเป็นต้น “* (เกียรติศักดิ์ ทองจันทร์,และคณะ,2551:5)

จากคำอธิบายขยายความของคำว่า “แปรทำนอง” พบว่ามีใจความสำคัญของคำ

ดังกล่าวคือ “ต้องแปรทำนองหรือดำเนินทำนองจากทำนองฆ้องใหญ่เป็นสำคัญ” ซึ่งใจความสำคัญดังกล่าวนี้ถือเป็นกระบวนการสำคัญของการแปรทำนองนอกจากใจความดังกล่าวนี้แล้ว ความหมายในส่วนอื่น ๆ เป็นบริบทที่ต้องปฏิบัติเพื่อให้การแปรทำนองมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น เช่น การแปรทำนองไปตามวิถีแห่งการดำเนินทำนองเฉพาะของแต่ละเครื่องดนตรี ต้องมีความกลมกลืนกับทำนองหลัก เป็นต้น

ดังนั้นในส่วนของความหมายคำว่า แปรทำนอง ตามที่ได้แสดงอรรถาธิบายไว้แล้วข้างต้นนั้น สามารถสรุปความหมายออกเป็นประเด็น ๆ แสดงเป็นขั้นตอนได้ดังนี้

1. ต้องแปรทำนองหรือดำเนินทำนองจากทำนองฆ้องวงใหญ่

2. ในการแปรทำนองหรือดำเนินทำนองตามข้อที่ 1 นั้น ต้องดำเนินทำนองไปตามวิถีแห่งการดำเนินทำนองเฉพาะของแต่เครื่องดนตรีนั้น ๆ

3. ในการแปรทำนองดังกล่าวต้องไม่ขัดกับหลักวิชาทางดุริยางค์ไทย ที่โบราณาจารย์ได้วางไว้ เป็นต้นว่า ต้องมีความกลมกลืนกับทำนองหลักหรือทำนองฆ้อง ห้ามมีสำนวนฟาด เป็นต้น

สรุปในความหมายของการแปรทำนองคือ การแปรผันทำนองเพลงในทำนองหลักซึ่งยึดถือทางฆ้อง เนื้อฆ้องวงใหญ่เป็นหลัก กลายเป็นทำนองที่เป็นทางเพลงของแต่ละเครื่องมือ เช่น ทางซอด้วง ซออู้ และทางจะเข้ เป็นต้นโดยหลักในการแปรต้องแปรจากทำนองฆ้องวงใหญ่เท่านั้น และต้องแปรไปตามวิถีหรือธรรมชาติของเครื่องดนตรีนั้น ๆ และต้องอยู่ในหลักวิชาและไม่ขัดกับหลักดุริยางคศิลป์ไทย

แนวทางในการแปรทำนองเพลงไทย

รองศาสตราจารย์ปกรณ์ รอดช้างเผือนได้บรรยายถึงหลักและวิธีการแปรทำนองดังนี้

> *“การแปรทำนองจะต้องรักษาทำนองของห้องที่ 4 และที่ 8 ไว้ถ้าเป็นทางเดี่ยวส่วนใหญ่จะตกแต่งภายในห้องที่ 8 และคู่เสนาะคือคู่ 3,4,5 และจะตกในห้องที่ 4 ในทางเดี่ยวซอและจะเข้จะมีคู่กระด้างคือ คู่ 2,7,9 และกลอนที่หลีกเลี่ยงในการแปรทำนองคือกลอนฟาดซึ่งหมายถึง กลอนที่ไม่ทำตามกระสวนของทำนองเช่นเสียงควรจะไปเสียงสูงก็ไม่ไปสูงแต่ฟาดลงมาต่ำอย่างสิ้นเชิง”*
>
> (ปกรณ รอดช้างเผือน, 2548: 40)

หลักและแนวคิดในการแปรทำนองไว้ในหนังสือเรื่อง การดำเนินทำนองของเครื่องดนตรี ดำเนินทำนองประเภทเครื่องตี ซึ่งมีหลักอยู่ 7 ประการดังนี้

1. ต้องรักษาเสียงตกในทำนองหลักไว้ การประดิษฐ์ทำนองสำหรับเครื่องดนตรีต่าง ๆ เป็นที่ทราบกันว่า จะยึดเอาทำนองหลักเป็นหลักในการคิด ด้วยทำนองหลักนั้นมีเสียงของทำนองอันเป็นโครงสร้างสำคัญที่สุด ซึ่งผู้บรรเลงแต่ละเครื่องมือต้องบรรเลงร่วมกันตามกรอบของท่วงทำนองที่เรียกว่าเสียงตก หรือ ลูกตก

2. ต้องดำเนินทำนองให้กลมกลืนกับทำนองหลัก ในการดำเนินทำนองของเครื่องดนตรีต่าง ๆ นั้น ประการสำคัญที่สุดประการหนึ่งก็คือ ต้องสร้างความกลมกลืนให้เกิดทั้งระหว่างทำนองที่ตกแต่งแล้วกับทำนองหลัก และระหว่างทำนองที่ตกแต่งแล้วของเครื่องดนตรีชิ้นหนึ่งกับเครื่องดนตรีชิ้นอื่นในวง

3. ต้องดำเนินทำนองให้มีสัมผัส ทำนองเพลงของไทยนั้น ก็เปรียบเทียบได้กับบทร้อยกรองของภาษาไทย ซึ่งบทร้อยกรองที่ดีต้องมีความสละสลวยในการเรียบเรียงถ้อยคำ และต้องมีสัมผัสนอกสัมผัสในสร้างความไพเราะให้เกิดขึ้นในบทกวี การสร้างความน่าฟังให้กับท่วงทำนองเพลงนั้นจำเป็นที่จะต้องใช้ความพิถีพิถันในการเลือกสรรท่วงทำนองให้ความสัมผัสพ้องกัน จึงจะสามารถสื่อความหมายของบทร้อยกรองในทำนองเพลงได้อย่างสมบูรณ์ การสัมผัสกันของท่วงทำนองสามารถสร้างให้มีขึ้นได้ ทั้งการสัมผัสในประโยคและสัมผัสนอกประโยค

4. ต้องดำเนินทำนองให้เหมาะสมกับเพลง ลักษณะของเพลงไทยนั้นมีหลายประเภท เช่น เพลงทางพื้น เพลงทางกรอ เพลงหน้าพาทย์ เป็นต้น ดังนั้นการดำเนินทำนองสำหรับเครื่องดนตรี จึงต้องคำนึงถึงลักษณะของเพลงต่าง ๆ และต้องมีความเข้าใจโดยถ่องแท้ เพราะเพลงแต่ละประเภทนั้นมีลักษณะของทำนองหลักที่แตกต่างกันไป ผู้ฝึกปฏิบัติจึงมีความจำเป็นต้องเรียนรู้วิธีการดำเนินทำนองให้สอดคล้องกับบทเพลงต่าง ๆ

5. หลีกเลี่ยงการดำเนินทำนองซ้ำ ๆ กัน ข้อสำคัญที่ต้องคำนึงถึงในการดำเนินทำนองของเครื่องดนตรีนั้น ๆ คือ การดำเนินทำนองซ้ำ ๆ กันทั้งนี้ไม่ว่าทำนองหลักจะตีซ้ำไปซ้ำมาในประโยคใดประโยคหนึ่งหลายครั้ง การดำเนินทำนองของเครื่องดนตรีชิ้นอื่น ๆ ต้องพยายามคิดหาหนทางในการบรรเลงให้หลีกเลี่ยงการซ้ำไปซ้ำมาเช่นทำนองหลัก ทั้งนี้ต้องอาศัยความชำนาญในการปฏิบัติ และประสบการณ์สั่งสมมามากพอสมควร

6. ต้องมีท่วงทีในการดำเนินทำนอง ท่วงทีในที่นี้หมายถึง ท่วงทีของทำนองเพลงในการขึ้นต้นและการลงท้าย การดำเนินทำนองเพลงในช่วงดังกล่าว ต้องมีการเรียบเรียงให้เหมาะสม ต้องมีท่วงทีน่าฟัง มิใช่บรรเลงเป็นทำนองเก็บตามทำนองของเครื่องดนตรีนั้น ๆ เท่านั้น

7. เลือกดำเนินทำนองให้เหมาะแก่กำลังของตน

โดยส่วนใหญ่หลักการดำเนินทำนองมักจะเกี่ยวข้องกับกฎเกณฑ์และระเบียบต่าง ๆ เช่น ต้องดำเนินทำนองให้มีความกลมกลืนกับทำนองหลัก ห้ามมีสำนวนฟาด เป็นต้น แต่ในประเด็นนี้เกี่ยวข้องกับการประเมินความสามารถของผู้บรรเลง ว่ารู้จักดำเนินทำนองให้เหมาะสมแก่กำลังของตนหรือไม่ เพราะการดำเนินทำนองย่อมมีสำนวนที่เอื้อต่อกำลังของบรรเลง (บุษกร สำโรงทอง ,2539: 16-20)

สรุปแนวทางในการแปรทำนองเพลง ต้องรักษาลูกตกของทำนองเพลง ทำทำนองให้มีความกลมกลืนไพเราะ มีสัมผัส เลือกเพลงที่นำมาแปรทางให้เหมาะสมกับประเภทของเพลงมีท่วงทีน่าฟังไพเราะ หลีกเลี่ยงการดำเนินทำนองที่ใช้ประโยคเพลงซ้ำ ๆ และที่สำคัญให้รู้จักประมาณตน หรือรู้กำลังความสามารถของตนเองในการที่จะบรรเลงเพลงต่าง ๆ

สรุปหลักและวิธีการแปรทำนองของซอด้วง ซออู้ และจะเข้ ต้องยึดสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เป็นสำคัญ ในการแปรทำนอง

1. แปรทำนองจากลูกฆ้องวงใหญ่หรือทำนองหลัก
2. แปรทำนองตามวิถีของเครื่องดนตรีนั้น ๆ
3. ศึกษาสำนวนกลอนที่เหมาะสมในการนำมาแปรทาง ของแต่ละเครื่องมือ
4. ยึดลูกตกของทำนองเพลงเป็นสำคัญ
5. ยึดจังหวะ
6. พิจารณาวรรคเพลงและประโยคเพลง
7. ศึกษาขอบเขตของเสียง
8. ศึกษาลักษณะการดำเนินทำนองของแต่ละเครื่องมือเพื่อหลีกเลี่ยงกลอนเพลงที่เป็นอุปสรรคในการดำเนินทำนอง

5. ประวัติเพลงโหมโรงสาธุการ เพลงผกาภิรมย์และเพลงพญานาค

เพลงโหมโรงสาธุการ เพลงผกาภิรมย์และเพลงพญานาค เป็นเพลงที่ประพันธ์ขึ้นใหม่โดยรองศาสตราจารย์ณรงค์ชัย ปิฎกรัชต์ ซึ่งในแต่ละเพลงมีประวัติความเป็นมาดังนี้

5.1 ประวัติเพลงโหมโรงสาธุการ

ในวงวิชาการดนตรีไทยมีเพลงสาธุการหลายทำนอง ใช้บรรเลงในโอกาสต่างกัน เช่น เพลงสาธุการกลอง สาธุการคล้องเชือก สาธุการจีน สาธุการเที่ยวน้อยที่บางท่านเรียกว่าพระเจ้าเปิดโลก

และเพลงสาธุการชั้นเดียว ซึ่งเพลงสาธุการทำนองนี้เป็นเพลงหน้าพาทย์ที่เรียบเรียงไว้เป็นเพลงแรกในชุดเพลงโหมโรงเย็น เมื่อบรรเลงเฉพาะทำนองเพลงสาธุการ เพลงนี้มีใช้ในโอกาสต่าง ๆ ทั้งงานพระราชพิธีและพิธีกรรมของราษฎร นัยของเพลงสาธุการสื่อความหมายถึงการน้อมบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ มีพระรัตนตรัย เป็นต้น ใช้บรรเลงประกอบเทศน์มหาชาติกัณฑ์ทศพร เมื่อบรรเลงประกอบการแสดง ใช้ในบทรำถวายพระพร ประกอบการแสดงหนังใหญ่ โขน หรือละคร สำหรับบทของตัวละครสูงศักดิ์ ผู้ทรงศีล ฤาษี ทำนองเพลงสาธุการชั้นเดียวดังกล่าวข้างต้นนี้ กำกับด้วยการเดินจังหวะ “ฉิ่ง” ตลอดเพลง มีข้อสังเกต คือนักดนตรีบางท่านอธิบายว่าเพลงสาธุการมีอัตราจังหวะสองชั้นโดยพิจารณาจากทำนองลูกฆ้องที่ตีฉายทำนอง คำอธิบายลักษณะเช่นนี้พบอยู่หลายเพลง แม้ว่ามีคำอธิบายที่แตกต่างกันบ้าง แต่เมื่อถึงกรอบ วิธีดำเนินการบรรเลงแล้ว นักดนตรีทั้งหมดก็ยึดถือแนวการปฏิบัติอย่างเดียวกัน ต่อมาจางวางทั่ว พาทยโกศล นักดนตรีสำนักพาทยโกศลได้แต่งตัดทำนองและแต่งหน้าทับตะโพนให้บรรเลงสอดคล้องกันใช้บรรเลงในตับอุณรุท ตอนบวงสรวงพระไทร และบรรจุในเพลงตับพระลอตอนเสี่ยงน้ำ

รองศาสตราจารย์ณรงค์ชัย ปิฎกรัชต์ ได้แต่งตัดทำนองเพลงตามแนวคิดที่ต่างไปจากที่เคยมีมา คือ ต้องการต่อยอดให้ทำนองเพลงสาธุการได้ทำหน้าที่ในลักษณะเพลงโหมโรงที่บรรเลงได้โดยไม่มีกรอบความเชื่อและขนบเดิมเป็นข้อติดขัด ทำนองโหมโรงสาธุการทำเป็นทางลูกฆ้องสำเร็จเมื่อวันที่ 31 สิงหาคม พ.ศ. 2559 ทั้งทางในสำหรับวงปี่พาทย์และทางเพียงออสำหรับวงมโหรี วงเครื่องสาย หรือเมื่อต้องการบรรเลงด้วยทางนี้ สำหรับหน้าทับที่ใช้กำกับจังหวะเปิดกว้างตามที่นักดนตรี จะใช้หน้าทับ ซึ่งพิจารณาว่าเมื่อบรรเลงแล้วเกิดความสอดคล้องและลงตัว ในขณะเดียวกันได้หารือผู้ช่วยศาสตราจารย์สหวัฒน์ ปลื้มปรีชา คณะศิลปนาฏดุริยางค์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ผู้มีความเชี่ยวชาญด้านเครื่องหนัง ท่านได้แต่งกระสวนตามแนวหน้าทับสาธุการ ซึ่งเมื่อนำเข้ากำกับทำนองเพลงโหมโรงนี้ก่อให้เกิดความสมบูรณ์จนทำให้เพลงนี้สามารถบรรเลงในแบบเพลงพิธีกรรม เช่น บรรเลงขณะประธานผู้ประกอบพิธีจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย นับว่าได้สร้างมิติแห่งคุณค่าให้แก่เพลงนี้ได้อย่างดียิ่ง (ณรงค์ชัย ปิฎกรัชต์, 2563, 16 มิถุนายน, สัมภาษณ์)

5.2 ประวัติเพลงผกาภิรมย์ สองชั้น

เพลงผกาภิรมย์ เป็นเพลงอัตราจังหวะสองชั้น สำเนียงลาว มี 2 ท่อน รองศาสตราจารย์ณรงค์ชัย ปิฎกรัชต์ ได้ประพันธ์ระหว่างวันที่ 17-25 มีนาคม พ.ศ. 2561 เริ่มจากทางฆ้องวงใหญ่ ทางขิม และทำนองแนวกลาง ๆ ไว้เพื่อสะดวกในการนำไปบรรเลง ในการประพันธ์เริ่มจากทำนองก่อน จากนั้นจึงแต่งบทร้องให้คล้อยตามทำนอง ดังนั้นจึงไม่เป็นไปตามฉันทลักษณ์ของกลอน ลักษณะเช่นนี้เป็นวิธีการประพันธ์เพลงรูปแบบหนึ่ง บทร้องเพลงผกาภิรมย์มีพรรณไม้นานาพันธุ์ รวม 109 ชนิด โดยท่อนที่ 1 มีพรรณไม้ 52 ชนิด ท่อนที่ 2 มีพรรณไม้ 57 ชนิด นอกจากการบรรเลงและขับร้องแล้ว หากศิลปินประสงค์นำไปบรรเลงประกอบฟ้อน ส่วนท้ายของเพลงสามารถบรรเลงออกซุ้มก็ได้ เพลงผกาภิรมย์มีบทร้อง ดังนี้

บทร้องเพลงผกาภิรมย์

สองชั้น ท่อน 1

พิศ พรรณ แมก ไม้ หิรัญญิการ์ มณฑา ปักษาสวรรค์
เอื้องคำ ลั่นทม ทองกวาว พราว พลับพลึงธาร การะเกด แค
บานบุรี พวงคราม ยี่หุบ ปีบ แว่นแก้ว แคนา เสลา จำปา นางแย้มพราย
แก้วมุกดา ราตรี คำหอม ฝ้ายคำ ลำดวน ก้ามปู พิลังกาสา ผกากรอง
มธุรดา ลัดดาวัลย์ จันทน์ หอมนวล โมกลา ต้อยติ่ง รัก แก้วเจ้าจอม
ข้อนทอง ตะแบก ปริก เอื้องศรีประจิม กระดังงา ฟ้ามุ่ย สร้อยฟ้า สร้อยทอง พวงชมพู
ศรีตรัง ยี่เข่ง จิก นางฟ้าจำแลง พิกุล ยี่โถ แก้วหิมาลัย ดอกนนทรี ชวนชม

สองชั้น ท่อน 2

พะยอม กฤษณา แก้วกุดั่น วาสนา อุบล ขจร รสสุคนธ์ สุพรรณิการ์
กัลปพฤกษ์ ราชพฤกษ์ โป๊ยเซียน ซ่อนกลิ่น ประดู่ ชงโค รำเพย ชบา นมแมว แก้วกาญจนา
(ล้อ - รับ) เล็บมือนาง หอมหมื่นลี้ (ล้อ - รับ) ราชาวดี เหลืองทองอุไร
(ล้อ - รับ) เหลืองคีรีบูน จำปูน จำปี บุหงาประหงัน กุหลาบ ดาวเรือง แววมยุรา ดาวกระจาย
(ล้อ - รับ) พุดจีบ พุดตาน พุดดง (ล้อ - รับ) หลิวดอก โมกแดง โมกมัน
พุทธรักษา คัดเค้า มีธรรมรักษา อังกาบ กระดุมแดง อัญชัน พุดพิชญา
ไก่แดง ชัยพฤกษ์ ดุจดาวประดับ กับพุดซ้อน ช้องแมว พรมกำมะหยี่ พยับหมอก ดอกบัวตอง
กระทิง กระเทียมเถา กวักมรกต กลีบกระเจียว ช้องนาง ลำเจียก ผกาเสริมสุข สุขสรรค์

(ณรงค์ชัย ปิฎกรัชต์, 2563, 16 มิถุนายน, สัมภาษณ์)

5.3 ประวัติเพลงพญานาค เถา

เพลงพญานาค เถา เป็นเพลงที่รองศาสตราจารย์ณรงค์ชัย ปิฎกรัชต์ ประพันธ์ทำนองขึ้นระหว่างพักฟื้นการรักษาร่างกายจากการผ่าตัด จึงซ้อมเพลงเพื่อพักผ่อนทั่ว ๆ ไปอย่างสบายใจซึ่งเป็นกิจวัตรประจำจนเมื่อนำเพลงนาคราช ชั้นเดียวมาซ้อมเล่น จึงปรุงแต่งทำนองเป็นทางเปลี่ยนหรือบางท่านเรียกว่าเที่ยวกลับแล้วทำเช่นนั้นอีก เกิดเป็นเพลงนาคราชชั้นเดียวทางเปลี่ยน 3 ทาง วันต่อมาก็ซ้อมนาคราชที่ปรุงแต่งทางเปลี่ยนนี้ เกิดความคิดขยายทำนองขึ้นเป็นอัตราสองชั้น แล้วนำทำนองชั้นเดียวทางเปลี่ยนทั้ง 3 ทางมาแต่งขยายเป็นอัตราสองชั้นทั้งหมด จากนั้นจึงขยายทำนองขึ้นเป็นอัตราสามชั้น และทางเปลี่ยน 1 ทาง จนสำเร็จครบตามโครงสร้างเพลงเถา สำเร็จสมบูรณ์เมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 2557

เพลงพญานาคเถา เป็นเพลงประเภทหน้าทับปรบไก่ เป็นเพลงท่อนเดียว มีทางเปลี่ยนทุกอัตราชั้นเพลงนี้มีสมุฏฐานของเพลงมาจากเพลงนาคราชชั้นเดียว จินตนาการของเพลงนี้มุ่งพิจารณาไปที่ชื่อของเพลงคือนาคราชนั้นคือ "นาค" และเพลงนี้ได้สร้างสรรค์ให้ทำนองนาคมีขนาดใหญ่ขึ้นจึงเรียกชื่อเพลงว่า "พญานาค" เพื่อคงความหมายของชื่อเดิมไว้ มีรูปแบบการบรรเลงตามจินตนาการคือ ส่วนหัวพญานาคเริ่มด้วยทำนองอัตราสามชั้น ท่อน 1 ต่อด้วยทำนองทางเปลี่ยน ส่วนลำตัวพญานาคคือทำนองอัตราสองชั้น ต่อด้วยทำนองทางเปลี่ยน 3 ท่อน ส่วนหางของพญานาคเป็นทำนองอัตราชั้นเดียว ต่อด้วยทำนองทางเปลี่ยน 3 ท่อน จบด้วยทำนองลูกหมด

บทร้องเพลงพญานาคเถา พรรณนาถึงฤทธานุภาพของพญานาคซึ่งมีรูปลักษณะงดงามด้วยเกล็ดกายลวดลายหงอน เมื่อคราเลื้อยเฟื้อยร่างมีความสง่างาม นาคเป็นผู้บันดาลน้ำให้ชุ่มฉ่ำเรียกว่า "นาคให้น้ำ" เมื่อครั้งที่พระพุทธเจ้าทรงบำเพ็ญพระวิมุตติ 2 วัน ระหว่างนั้นเกิดฝนตกมาต้องพระวรกายของพระองค์ พญานาคจึงแผ่พังพานดั่งนาคปรกคุ้มป้องฝนไว้ จนกระทั่งเมื่อฝนหยุดตกแล้วจึงคลายและกลายร่างเป็นมานพน้อยทำหน้าที่เฝ้าคอยปรนนิบัติพระพุทธองค์ด้วยความศรัทธา

นักศึกษาหลักสูตรศิลปมหาบัณฑิตรุ่นที่ 5 ของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม ได้นำเพลงพญานาค เถานี้บรรเลงเป็นครั้งแรก ด้านพัฒนาการของเพลงมีนักดนตรีนำทำนองอัตราสามชั้นไปแต่งเป็นทางเดี่ยวเครื่องดนตรีแต่ละชนิดหลายทางด้วยกัน คือ นายจำลอง ม่วงท้วม ดุริยางคศิลปิน สำนักการสังคีต กรมศิลปากรแต่งเป็นทางเดี่ยวฆ้องวงใหญ่ที่สอดแทรกกลวิธีทางฆ้องอย่างวิจิตร พร้อมต่อให้นายโสพส ม่วงท้วมบรรเลง นายปีติกร เทียนจีน นักดนตรีบ้านดุริยประณีตแต่งเป็นทางเดี่ยวระนาดเอก นายชำนาญ แก้วสว่าง อาจารย์ภาควิชาดุริยางค์ไทย วิทยาลัยนาฏศิลป

อ่างทองแต่งเป็นทางเดี่ยวระนาดทุ้ม ต่อจากนั้นนายรชต คีตโชตบัณฑิต นำทำนองอัตรา ๆ ชั้นไปแต่งเป็นทางเดี่ยวซอสามสายหลีบ เพื่อนำเสนอวิทยานิพนธ์ระดับศิลปมหาบัณฑิต (ดุริยางคศิลป์ไทย) สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ นอกจากนี้นายวิทยา ศรีผ่อง อาจารย์คณะศิลปนาฏดุริยางค์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากกรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม นำกลุ่มทำนองแบบฝึกมือฆ้องซึ่งเป็นต้นแบบมือฆ้องของนายประสิทธิ์ ถาวร (ศิลปินแห่งชาติ) มาแต่งเป็นทางเดี่ยวพญานาคทางฆ้องวงใหญ่ 3 ทาง คณะดนตรีและการแสดง มหาวิทยาลัยบูรพาได้นำเพลงพญานาคเถาบรรเลงด้วยวงปี่พาทย์ไม้เข็ง ต่อด้วยเดี่ยวระนาดเอก 6 ราง จัดแสดงในวันศุกร์ที่ 2 พฤศจิกายน พ.ศ. 2561 ณ โรงละคร Black Box Theatre นับเป็นพัฒนาการที่สำคัญของเพลงพญานาคเถาที่ได้รับความนิยมในหมู่ศิลปินและนักวิชาการคนตรี ไทย เพลงพญานาคเถามีบทร้อง ดังนี้

บทร้อง เพลงพญานาค เถา

สามชั้น

พญานาค เรืองแรง กล้าแกร่งฤทธิ์ เนรมิต เกล็ดกาย ลวดลายหงอน
คราเคลื่อนเลื้อย เฟื้อยร่าง อย่างงามงอน บันดาลพร นาคให้น้ำ ฉ่ำสากล

สองชั้น

ปางเมื่อองค์ ทรงวิสุทธิ์ พระพุทธ (ะ) ฉายธรรม (ะ) เผยแผ่ แพร่กุศล
วิมุตติ วิเศษกาล เจ็ดวารดล ปรายลมฝน พรำพรำ ตกกล้ำกราย

ชั้นเดียว

มุจลินท์ นาคราชบัง พังพานปรก เหนือพระศก พระภาคเจ้า เฝ้าถวาย
เมื่อฝนลด ขนดหาง ค่อยวางคลาย แปลงเป็นชาย ปฏิบัติวัตร ด้วยศรัทธา

(ณรงค์ชัย ปิฎกรัชต์, 2563, 16 มิถุนายน, สัมภาษณ์)

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัยและการสร้างสรรค์

งานวิจัยสร้างสรรค์ เรื่อง กระบวนวิธีปรุงแนวเพลงด้วยเทคนิคกระจับปี่และซอสามสาย ใช้วิธีดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อศึกษากระบวนวิธีการปรุงแนวเพลงสำหรับกระจับปี่และซอสามสาย เพื่อสร้างสรรค์เพลงสำหรับการบรรเลงกระจับปี่และซอสามสายและเพื่อเป็นการอนุรักษ์และเผยแพร่เครื่องดนตรี กระจับปี่และซอสามสายให้นำไปใช้ประโยชน์มากขึ้น ทั้งนี้ได้ทำการศึกษาโดยการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร การสัมภาษณ์ การสังเกตการณ์ โดยมีขั้นตอนและวิธีดำเนินการวิจัย ตั้งแต่เดือน ตุลาคม 2562 ถึง เดือน กันยายน 2563 ดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลที่นำมาใช้ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยจัดแบ่งการรวบรวมข้อมูลดังนี้

1.1 ข้อมูลจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับเรื่อง กระบวนวิธีปรุงแนวเพลงด้วยเทคนิคกระจับปี่และซอสามสาย โดยผู้วิจัยนำมารวบรวม วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลในประเด็นที่มีความสัมพันธ์กับงานวิจัย ที่นำไปสู่การศึกษาในรายละเอียดเชิงลึกที่เกี่ยวข้องกับกระจับปี่และซอสามสาย เมื่อผู้วิจัยได้ข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องแล้ว ผู้วิจัยได้ศึกษา จำแนก ตรวจสอบข้อมูล และบันทึกเป็นประเด็นต่าง ๆ ลงในโปรแกรม Microsoft Word จากนั้นไปนำไปจัดเรียงและวิเคราะห์ข้อมูล แหล่งข้อมูลต่าง ๆ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิด้านดนตรี

3. การตรวจสอบข้อมูล

การตรวจสอบข้อมูลขณะเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยตรวจความแม่นยำ (Validity) และความเชื่อถือได้ (Reliability) ของข้อคำถามข้อมูลภาคสนามทุกครั้งที่เก็บข้อมูลด้วยการดูข้อคำถาม สื่อความหมายตรงตามที่ต้องการหรือไม่ ในขณะที่สัมภาษณ์ได้คำตอบที่สอดคล้องกับข้อมูล

เดิม และข้อมูลอื่นที่มีอยู่เดิมจากแหล่งอื่น ๆ ในลักษณะทดสอบแบบสามเส้า (Tri – angulations) ตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ

(1) การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation)

ผู้วิจัยทำการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าด้านข้อมูล โดยการรวบรวมข้อมูลจากหลากหลายท่าน และในด้านวิธีรวบรวมข้อมูลจากบุคคลข้อมูล เอกสาร และสื่อที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ

(2) การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการ (Methodological Triangulation)

ผู้วิจัยเริ่มเก็บข้อมูลด้วยการสังเกต การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม แล้วนำมาบันทึกรวมทั้งพิจารณากิริยาท่าทาง พฤติกรรม บรรยากาศต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับผู้ให้ข้อมูล เพื่อมาประกอบการแปลความหมายร่วมกับการเก็บข้อมูลจากเครื่องบันทึกเสียงและการบันทึกภาคสนามในหลาย ๆ วิธี และมีการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลโดยวิธี (Member Check) โดยนำข้อมูลที่ได้กลับไปให้ผู้ให้ข้อมูลอ่าน หรือกลับไปถามผู้ให้ข้อมูลซ้ำอีก เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สอดคล้องกับความเป็นจริงตามประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูลมากที่สุดเพื่อทำให้เชื่อมั่นได้ว่ารายงานการวิจัยมีข้อมูลต่าง ๆ ที่มีความครอบคลุมเพียงพอในการพรรณนาวิเคราะห์ และอธิบายลงข้อสรุปผลการศึกษา

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

เพลงที่นำมาเรียบเรียงเป็นทางบรรเลงของวงมโหรีเครื่องหก จำนวน 3 เพลง ทำนองหลักเป็นผลงานการประพันธ์ของรองศาสตราจารย์ณรงค์ชัย ปิฎกรัชต์ ได้แก่

1. โหมโรงสาธุการ
2. เพลงผกาภิรมย์
3. เพลงพญานาค

5. แผนการดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัย เรื่อง กระบวนวิธีปรุงแนวเพลงด้วยเทคนิคกระจับปี่และซอสามสาย มีขั้นตอนและวิธีดำเนินการวิจัย ตั้งแต่เดือน ตุลาคม 2562 ถึง เดือน กันยายน 2563 ดังนี้

ตารางที่ 1 ขั้นตอนและวิธีการดำเนินการวิจัย

ปี (งบประมาณ)	กิจกรรม	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ร้อยละของกิจกรรมในปีงบประมาณ
2563	การประชุมเพื่อเสนอขอบประมาณ	x												5
2563	ดำเนินการประสานงานกับฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น การเชิญผู้เชี่ยวชาญ	x	x											5
2563	สร้างเครื่องมือและวางแผนการเก็บรวบรวมข้อมูล			x										20
2563	เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม				x	x	x							20
2563	ดำเนินการวิจัย /ฝึกซ้อมการบรรเลงและจัดแสดงผลงาน							x	x	x	x			20
2563	สรุปและอภิปรายผล											x		10
2563	จัดทำรูปเล่ม												x	5
2563	นำส่งสถาบัน												x	5
	รวม													100

6. เสนอผลการวิจัย

1. นำเสนอรูปแบบผลการวิจัยเรื่อง กระบวนวิธีปรุงแนวเพลงด้วยเทคนิคกระจับปี่และซอสามสายโดยวิธีพรรณนาเชิงวิเคราะห์จากการประมวลข้อมูลที่ศึกษามาสรุปเรียบเรียงเป็นรูปเล่มงานวิจัยสร้างสรรค์

2. วงดนตรีที่ใช้ในการสร้างสรรค์ คือ วงมโหรีเครื่องหก โดยเพิ่มฆ้องวงใหญ่เข้ามาเพื่อบรรเลงทำนองหลัก 1 วง

บทที่ 4

การสร้างสรรค์ทำนองเพลง

การสร้างสรรค์กระบวนวิธีปรุงแนวเพลงด้วยเทคนิคกระจับปี่และซอสามสาย ผู้วิจัยสร้างทางเพลงที่ใช้ในการบรรเลง จำนวน 3 เพลง ดังต่อไปนี้

1. โหมโรงสาธุการ
2. เพลงผกาภิรมย์
3. เพลงพญานาค เถา

1. โหมโรงสาธุการ

โหมโรงสาธุการ ประพันธ์ขึ้นใหม่โดยรองศาสตราจารย์ณรงค์ชัย ปิฎกรัชต์ ใช้เป็นเพลงโหมโรงเพื่อเป็นการต่อยอดให้ทำนองเพลงสาธุการสามารถบรรเลงได้โดยไม่ขัดกับกรอบความเชื่อและขนบเดิม ทำให้เพลงนี้สามารถบรรเลงในลักษณะเพื่อการขับกล่อมและในแบบเพลงพิธีกรรม เช่น บรรเลงขณะประธานผู้ประกอบพิธีจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย

สังคีตลักษณ์ของเพลงโหมโรงสาธุการ เป็นเพลงท่อนเดียว

A

โครงสร้างเพลงโหมโรงสาธุการ

ท่อนเดียว (ไม่กลับต้น)
16 จังหวะ

เที่ยวน้อย (พระเจ้าเปิดโลก)
2 จังหวะ

1.1 ทำนองหลักเพลงโหมโรงสาธุการ

ทำนองหลักเพลงโหมโรงสาธุการ ประพันธ์ขึ้นใหม่โดยรองศาสตราจารย์ณรงค์ชัย ปิฎกรัชต์ ดังนี้

เพลงโหมโรงสาธุการ (ทางใน)

ทำนองขึ้น

-	ซ	ล	ท	-	ร	-	ม	ซ	ล	ท	ม	ร	ท	-	ล
-	ร	ม	ร	ด	ท	ล	ฟ	ซ	ล	ท	ล	ซ	ฟ	ม	ร

ลูกฆ้องช่วงนำ (ไม่ต้องรับ)

-	-	-	ร	-	-	-	ม	-	-	-	ม	-	ซ	-	ล
-	ล	-	ล	-	ล	-	-	ล	ล	-	-	ซ	ซ	-	ร
-	-	-	ซ	-	-	-	ท	-	-	-	ม	-	ซ	-	ล
-	ร	-	ม	-	ร	-	ล	-	-	-	ซ	-	-	-	ล

ประโยคที่ 1 ลูกฆ้องช่วงรับ

-	-	-	ร	-	-	ม	ฟ	-	ล	-	ล	-	ฟ	-	-
-	ม	-	-	-	ร	-	-	-	ม	-	-	-	ร	-	ม
-	ล	-	-	-	ซ	-	-	ซ	ซ	-	ล	-	ล	-	-
-	ร	-	-	-	-	-	ฟ	-	-	ม	ร	-	ร	-	ท
-	ล	-	ท	-	ล	-	ซ	-	-	-	-	-	-	-	-

ประโยคที่ 2

-	ร	-	ท	-	ล	-	ซ	-	-	ม	ม	-	ซ	-	ล
-	ท	-	ร	-	ล	-	ซ	-	ท	-	ร	-	ท	-	-
ล	ล	-	-	ซ	ซ	-	ม	-	ร	-	ท	-	ล	-	-
-	-	-	ซ	-	-	-	ท	-	ซ	-	ล	-	ท	-	ร
-	ท	-	ล	-	ซ	-	-	-	ท	-	ล	-	-	-	-

ประโยคที่ 3

-	ร	-	ซ	-	-	ล	ท	-	ม	-	ร	-	ท	-	ล
-	ท	-	ล	-	ซ	-	ซ	-	ท	-	ล	-	ซ	-	ม
-	-	ร	ม	-	ซ	-	ล	-	ท	-	ล	-	ซ	-	ม
-	-	ร	ม	-	ซ	-	ล	-	ล	-	ซ	-	ท	-	ล
-	ล	-	ซ	-	-	-	ท	-	ม	-	ร	-	ท	-	ล
-	ล	-	ซ	-	-	-	ท	-	ม	-	ร	-	ท	-	ล
-	ซ	-	ล	-	ท	-	ล	-	ท	-	ล	-	ซ	-	ล
-	ล	-	ซ	-	-	-	ท	-	ม	-	ร	-	ท	-	ล
-	ล	-	ซ	-	-	-	ท	-	ม	-	ร	-	ท	-	ล

ประโยคที่ 4

-	-	ซ	ซ	-	ล	-	ท	-	ด	-	ร	-	ม	-	ซ
-	ฟ	-	-	-	-	-	ซ	-	ร	-	ร	-	-	ล	ท
-	ซ	-	-	-	ล	-	ท	-	ด	-	ร	-	ม	-	ร
-	-	ม	ร	-	ม	-	ร	-	-	ม	ร	-	ม	-	ร
-	-	-	ซ	-	ซ	-	-	-	ซ	-	ล	-	ท	-	ล

ประโยคที่ 5

-	-	ล	ท	-	ร	-	ม	-	ม	-	ม	-	ร	-	ท
-	ม	-	-	-	ร	-	ม	-	ซ	-	ม	-	ร	-	ท
-	ม	-	-	-	ม	-	ม	-	ร	-	ท	-	ม	-	ม
-	-	-	ร	-	-	-	ท	-	-	-	ล	-	-	-	ล

ประโยคที่ 6

-	-	ร	ม	-	ซ	-	ล	-	ท	-	ล	-	ซ	-	ม
-	-	-	-	-	-	ร	ม	-	ล	-	-	ซ	ซ	-	ล
-	ด	-	-	-	ซ	-	ล	-	ท	-	ล	-	ซ	-	ท
-	ล	-	ท	-	ล	-	ซ	-	ท	-	ล	-	ด	-	-
-	ล	-	ซ	-	-	-	ล	-	-	-	ซ	-	-	-	ล

ประโยคที่ 7

- รำ - ท	- ล - ซ	- ล - -	ท ท - ล	- ท - -	ท ท - -	ล ล - -	ซ ซ - ม
- ร - ท	- ล - ซ	- ล - ท	- - - ล	- ท - ท	- - - ล	- - - ซ	- - - ท

ประโยคที่ 8

- - ล ล	- ท - ล	- ซ - ฟ	- ม - ร	- ม - -	ม ม - ร	- ท - ร	- ม - ซ
- ล - -	- ท - ล	- ซ - ฟ	- ม - ร	- ม - ม	- - - ร	- ฟ - ร	- ม - ซ

ประโยคที่ 9

- ร - ซ	- - ล ท	- รำ - ท	- ล - ซ	- ฟ - ม	- ร - ท	- - ล ท	- ร - ม
- ล - ซ	- - - ท	- ร - ท	- ล - ซ	- ฟ - ม	- ร - ฟ	- ซ - -	- ร - ม

ประโยคที่ 10

- - ร ร	- ม - ซ	- ท - ล	- - ท ท	- มำ - รำ	- - ท ท	- ท - ล	- - ซ ซ
- ล - -	- ท - ซ	- ท - ล	- ท - -	- ม - ร	- ท - -	- ท - ล	- ซ - -

ประโยคที่ 11

- - ร ม	- ซ - ล	- รำ - ดำ	- ท - ล	- ซ - ฟ	- ม - ร	- - ร ร	- ม - ซ
- ด - -	- ซ - ล	- ร - ด	- ท - ล	- ซ - ฟ	- ม - ร	- ร - -	- ท - ซ

ประโยคที่ 12

- ท - ล	- ซ - ม	- - ร ม	- ซ - ล	- - - ร	- ด - -	- - - ท	- - - ท
- ท - ล	- ซ - ท	- ด - -	- ซ - ล	- - - ล	- - ท ล	- - - -	- - ท

ประโยคที่ 13

- ม ฟ	- ล - -	- ล - ฟ	- - - -	- - - ร	- - ม ฟ	- ล - ล	- ฟ - -
- ร - -	- - - ม	- ร - -	ม ร - ท	- ล - -	- ร - -	- - - ฟ	- - ม ร

ประโยคที่ 14

- ด - -	- - - ร	- ล - ล	- - ม ฟ	- ล - ท	- ล - -	ฟ ฟ - -	ม ม - ร
- - ท ล	- ท - ล	- - - ร	- ร - -	- ล - ท	- ล - ฟ	- - - ม	- - - ร

ประโยคที่ 15

- - ล ท	- ร - ม	- ฟ - ซ	- ล - ท	- ท - -	ล ล - -	ท ท - -	รำ รำ - มำ
- ซ - -	- ร - ม	- ฟ - ซ	- ล - ท	- ท - ล	- - - ท	- - - ร	- - - ม

ประโยคที่ 16

- รำ - ท	- ล - ซ	- ล - -	ท ท - ล	- - ร ม	- ซ - ล	- ซ - ฟ	- ม - ร
- ร - ท	- ล - ซ	- ล - ท	- - - ล	- ด - -	- ซ - ล	- ซ - ฟ	- ม - ร

ประโยคที่ 17 เที่ยวน้อย

- ท - -	ท ท - -	ล ล - -	ซ ซ - ม	- ม - -	- ร - ม	- ล - -	ซ ซ - ล
- ท - ท	- - - ล	- - - ซ	- - - ท	- ร - ท	- ล - ท	- ล - ซ	- - - ล

ประโยคที่ 18

- รำ - ท	- ล - ซ	- ล - -	ท ท - ล	- รำ - ท	- ล - ฟ	- - - ม	- - - ร
- ร - ท	- ล - ซ	- ล - ท	- - - ล	- ร - ท	- ล - ฟ	- - - ม	- - - ร

1.2 ทำนองเพลงโหมโรงสาธุการทางกระจับปี่และซอสามสาย

1.2.1 ทำนองเพลงโหมโรงสาธุการทางกระจับปี่

ผู้วิจัยนำทำนองหลักของเพลงโหมโรงสาธุการมาสร้างสรรค์เป็นทางบรรเลงของกระจับปี่ ดังนี้

โหมโรงสาธุการ ทางกระจับปี่

(In Tro) ซอสามสายขึ้นนำ

		ล - ซ ม	- ซ - ล	- รำ - ท	- ล - -		
- - - ร	- ร - ม		- ร - -		- - - ฟ	- - - ม	- - - ร
	- ล - - -						

ประโยคที่ 1

- - - ร	- ม - ฟ	- ล - ฟ	- ม - ร	- ม - -	- ร - ม	- ล - ซ	ซ ซ - ล
			- - - ซ	- - ท -	- - - -	- - - -	- - - ซ

ประโยคที่ 2

- ร - -		- ร - ม	- ซ - ล	- - - ร			- - - ม
- - - ท	- ล - ซ		- - - ซ	- ท - -	- ท - ล	- - - ซ	- - - ซ

ประโยคที่ 3

- ม - -	ม ร - ม	- ล - ซ	- - - ล	- ท - ล	- ซ - ม	- ร - ม	- ซ - ล
- - - ท			- - - ซ				- - - ซ

ประโยคที่ 4

- ซ – ซ	- ล - ท		ร ม - ซ	- ฟ ม ร	- ม - ซ	- ร - ซ	- - ล ท
		- ท - ด	- - - ซ				- - - ซ

ประโยคที่ 5

	- ร - ม	- ซ – ม	- ร - ร	- - - ม	- - - ร		- - - ร
- ล - ท			- - - ท			- - - ท	- - - ล

ประโยคที่ 6

- ร - ม	- ซ - ล	- ท - ล	- ซ - ม	- - - ร	- - - ม	- - - ซ	- - - ม
			- - - ซ				- - - ซ

ประโยคที่ 7

		- - - ม	- ซ – ล	- - - ท	- - - ล	- - - ซ	- - - ม
- ร - ท	- ล - ซ		- - - ซ				- - - ซ

ประโยคที่ 8

- - – ล	- ล ล ล	- ซ - ฟ	- ม - ร	- ม - -	ม ร – ม	- - - ร	- ม – ซ
			- - - ซ	- - - ท		- ท - -	- - - ซ

ประโยคที่ 9

- ร - ซ	- ล – ท	- ร - ท	- ล – ซ	- ฟ – ม	- ร – -	- - ล ท	- ร – ม
			- - - ซ		- - - ท	- ซ - -	- - - ซ

ประโยคที่ 10

- - – ร	- ม – ซ	- ร – ซ	- ล – ท	- ม – ร	- - – ท	- - - ล	- - – ซ
			- - - ซ				- - - ซ

ประโยคที่ 11

- - ร ม	- ซ - ล	- ท - ร	- ท - ล	- ซ – ฟ	- ม - ร	- ซ - ร	ซ ม - ซ
- ด - -			- - - ซ				- - - ซ

ประโยคที่ 12

- ท - ล	- ซ – ม	ร – ร ม	- ซ - ล	- - - ร		- - - ท	- - ททท
		- ด - -	- - - ซ		- ด ท ล		- - - ซ

ประโยคที่ 13

- ร ม ฟ	- ล - ม	- ล – ฟ	ม ร - ร	- - - ร	- ม - ฟ	- ล ท ล	ร ฟ ม ร
			- - - ท	- ล - -			- - - ซ

ประโยคที่ 14

	- - - ร	- - ร ร	- ม – ฟ	- ล – ท	- ล – ฟ	- - - ม	- - - ร
- - - ล	- ท - -	- ล - -	- - - ซ				- - - ซ

ประโยคที่ 15

	- ร – ม	- ฟ – ม	- ร – ร			- - - ร	- - - ม
- ซ ล ท			- - - ท	- - - ล	- - - ท		- - - ซ

ประโยคที่ 16

- ร – ท	- ล – ซ	- - - ล	- - ลลล	- - ร ม	- ซ – ล	- ซ - ฟ	- ม – ร
			- - - ซ	- ด - -			

ประโยคที่ 17

			- - - ม	- ร – ร	- - ร ม	- ซ – ซ	ร ม ซ ล
- - - ท	- ท ท ท	- - - ล	- ซ - ซ		ล ท - -		- - - ซ

ประโยคที่ 18

- ร - -			- - - ร		- - - ฟ	- - - ม	- - - ร
- - - ท	- ล - ซ	- ล - ท	ท ท - ล	- ร์ - ท	- ล – -		- - - ซ

1.2.2 ทำนองเพลงโหมโรงสาธุการทางซอสามสาย

ผู้วิจัยนำทำนองหลักของเพลงโหมโรงสาธุการมาสร้างสรรค์เป็นทางบรรเลงของซอสามสาย ดังนี้

โหมโรงสาธุการ ทางซอสามสาย

(In Tro) ซอสามสาย

		ล - - ซ	- ซ - ล	- ร์ - ท	- ล - -		
- - - ร	- - - ม	ม	- ร - -		- - - ฟ	- - - ม	- - - ร
- - - ล							

ประโยคที่ 1

		ซ ล ท ล				- - ล ล	ซ – ล
- - - ร	- ม - ฟ		ร ฟ ม ร	- ม - -	- ร - ม		ม
- ล - ล				- - - ท	- ล - -		

ประโยคที่ 2

- ร – ท	- ล - ซ		- ซ - ล	- ท - ร	ท ร - -	ล - ร ล	ท ล ซ -
	- - - ร	- ร - ม	- ร - -				- - - ม
		- ล - -					

ประโยคที่ 3

	ซ - ล ท	- ม - ร	- ท - ล	- ท - ล	- ซ - -		
ฟ ม ร -	ร - - -				- ร - ม	ร - ร ม	ซ ล - ล
						- ท - -	

ประโยคที่ 4

- - - ซ	- - ล ท	- ร - ท	- ล - ซ		- ซ ล ซ		
- ร – ร			- - - ร	ฟ ม ร ม	ฟ - - -	ฟ ม ร ม	ฟ ม ร -
							- - - ท

ประโยคที่ 5

	ซ ท ล ซ		ซ - ล ท	- ซ - ล	- ท - ร	- ม – ร	- ท – ล
- - ร ม		ฟ ม ร -	ร - - -	- ร - -			
ล ท - -							

ประโยคที่ 6

- ท – ร	- ท – ล	ร ท ล ซ	ท ล ซ ม			- ซ – ซ	- - ซ ล
				- ร – ร	- - ร ม	- ร – ร	ร ม ร -
				- ล - ล	ล ท ล -		

ประโยคที่ 7

- ร - ท	- ล - ซ		ซ ล - ล	ร ท ล ท	ซ ล ท ล	- ซ ล ซ	- - ซ -
	- - - ร	ร - ร ม				ม - - -	ร ม - ม
		- ท - -					

ประโยคที่ 8

	ซ ล - ล	ท ล ซ ล	ซ - - -				- ซ ล ซ
- - ร ม			- ฟ ม ร	ซ ม ร -	- - ม ร	ฟ ม ร ม	ฟ - - -
ล ท - -				- - - ท	ล ท - -		

ประโยคที่ 9

	ซ - ล ท	- - ล ร	ซ ท ล ซ	- - ล -			
ฟ ม ร -	ร - - -			- ฟ - ม	ฟ ม ร -		- ร - ม
					- - - ท	- ล - ท	- ล - -

ประโยคที่ 10

	ล ซ - ซ	ล ท ร ล	ร ท – ท		- - ท -	- ล – ร	ซ ท ล ซ
- - ร ม				ม ร ซ ม	ร - - -		
ล ท - -							

ประโยคที่ 11

	ซ ล - ล	ซ ล ท ด	ร ด ท ล	ท ล ซ ล	ซ - - -		- - - ซ
- ร - ม					- ฟ ม ร	- ร - ร	- ม – ร
						- - - ล	

ประโยคที่ 12

- ท ร ล	ท ล ซ -		ซ ล – ล	- ท – ร	- ท – ล	- - ซ -	ซ – ล ท
	- - - ม	- ร - ม	ร - - -			- - - ม	ร - - -

ประโยคที่ 13

	- - ล -	- ล ท ล			- - ล -	ซ ล ท ล	
- ร ม ฟ	ม ฟ – ม	ฟ - - -	ฟ ม ร -	- - - ร	ฟ ม – ฟ		ร ฟ ม ร
			- - - ท	- ล – ล			

ประโยคที่ 14

				- ร - ท	- ล - -	- - - ล	
	- - - - ร	- - - ม	- - - ฟ		- - - - -	ฟ - ม -	ร ฟ ม ร
- - - ท	- ล - ล						

ประโยคที่ 15

					- - ล ท		
ซ ม ร -	- ร – ม	ฟ ล ท ล	ฟ ม ร -	ร - - -	ม ฟ - -	ม ร – ร	- - ร ม
- - - ท	- ล - -		- - - ท	- ล – ล		- - - ร	ล ท - -

ประโยคที่ 16

- ร – ท	- ล – ซ		- ซ – ล	ท ล ซ ม	ซ ล – ล	ท ล ซ ล	ซ - - -
	- - - ร	- ร – ม	- ร - -				- ฟ ม ร

ประโยคที่ 17

ท ซ ล ท	ล ซ ท ล	ซ - ล ซ	- - ซ -				
		- ม - -	ม ร – ม	ร – ม ร			
				- ด - -	ด ท ร ด	ท ล ร ล	ร ด ท ล

ประโยคที่ 18

	- - - ซ		- - ซ ล	- ร̣ - ท	- ล - -		
- - - ร	- ม - ร	- - ร -	ร ม ร -		- - - ฟ	- - - ม	- - - ร
- ท - ล		- - - ท					- - - ล

1.3 การสร้างสรรค์ทางเพลงโหมโรงสาธุการสำหรับการบรรเลงกระจับปี่และซอสามสาย

ผู้วิจัยนำทำนองหลักของเพลงโหมโรงสาธุการมาสร้างสรรค์เป็นทางบรรเลงของกระจับปี่และซอสามสาย โดยยึดเสียงลูกตกและทางบรรเลงให้เหมาะสมกับลักษณะเฉพาะของกระจับปี่และซอสามสาย ดังนี้

เพลงโหมโรงสาธุการ (ทางใน)

ทำนองขึ้น

ทำนองหลัก

-	ซ	ล	ท	-	ร̣	-	ม	ซ	ล	ท	ม̣	ร̣	ท	-	ล	-	ร̣	ม̣	ร̣	ด	ท	ล	ฟ
ซ	ล	ท	ล	ซ	ฟ	ม	ร̣																

ลูกฆ้องช่วงนำ (ไม่ต้องรับ)

								-	ล	-	ล	-	ล	-	-	ล	ล	-	-	ซ	ซ	-	ร̣
								-	ร̣	-	ม	-	ร̣	-	ล	-	-	-	ซ	-	-	-	ล

ทำนองขึ้น ซอสามสาย

				ล	-	-	ซ	-	ซ	-	ล	-	ร̣	-	ท	-	ล	-	-				
-	-	-	ร	-	-	-	ม		ม	-	ร	-	-			-	-	-	ฟ	-	-	-	ม	-	-	-	ร
-	-	-	ล																				

กระจับปี่

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -

ทำนองขึ้น ทำนองหลักมีลักษณะลูกฆ้องอิสระ เป็นทำนองขึ้นของเพลงสาธุการที่เป็นเอกลักษณ์ของเพลง เมื่อต้องบรรเลงทำนองขึ้นด้วยซอสามสาย จึงใช้แปรทำนองห่าง ๆ ตามเสียงลูกตกทั้งลูกตกหลักและลูกตกรอง โดยยึดกลุ่มเสียงเดียวกับทำนองหลัก ทำนองขึ้น เสียงเร และเสียง

ซอล ใช้การสีประสาน ร(ล) และ ซ (ร) เพื่อแสดงเอกลักษณ์ของซอสามสาย และสร้างความสง่างามในการขึ้นเพลง

ประโยคที่ 1 ลูกฆ้องช่วงรับ

ทำนองหลัก

- - - ร	- - ม ฟ	- ล - ล	- ฟ - -	- ม - -	- ร - ม	- ล - -	ซ ซ - ล
- ล - -	- ร - -	- - - ฟ	- - ม ร	- ร - ท	- ล - ท	- ล - ซ	- - - ล

ซอสามสาย

		ซ ล ท ล				- - ล ล	ซ - ล
- - - ร	- ม - ฟ		ร ฟ ม ร	- ม - -	- ร - ม		ม
- ล - ล				- - - ท	- ล - -		

กระจับปี่

- - - ร	- ม - ฟ	- ล - ฟ	- ม - ร	- ม - -	- ร - ม	- ล - ซ	ซ ซ - ล
			- - - ซ	- - ท -	- - - -	- - - -	- - - ซ

ประโยคที่ 1 ทำนองหลักมีลักษณะเป็นลูกฆ้องอิสระ วรรคหน้าเป็นสำนวนที่มีลักษณะเดียว ใช้ลูกตกเพียง 2 เสียง คือ เสียงเร และเสียงฟา วรรคหลังสำนวนเรียงเสียงขึ้นไปตกเสียงลาซึ่งเป็นคู่ 5 กับเสียงลูกตกวรรคหน้า ลักษณะการแปรทำนองยึดทำนองหลัก แปรทำนองห่าง ๆ เสียงลูกตกและใช้กลุ่มเสียงเดียวกับทำนองหลัก ซอสามสายใช้การสีประสานเสียงในลักษณะคู่ประสาน ร (ล) กระจับปี่ ดีดกระทบสาย (ซ)

ประโยคที่ 2

ทำนองหลัก

- รำ - ท	- ล - ซ	- - ม ม	- ซ - ล	- ท - รำ	- ท - -	ล ล - -	ซ ซ - ม
- ร - ท	- ล - ซ	- ท - -	- ซ - ล	- ท - ร	- ท - ล	- - - ซ	- - - ท

ซอสามสาย

- ร - ท	- ล - ซ		- ซ - ล	- ท – ร	ท ร - -	ล - ร ล	ท ล ซ -
	- - - ร	- ร - ม	- ร - -				- - - ม
		- ล - -					

กระจับปี่

- ร - -		- ร – ม	- ซ - ล	- - - ร			- - - ม
- - - ท	- ล - ซ		- - - ซ	- ท - -	- ท - ล	- - - ซ	- - - ซ

ประโยคที่ 2 ทำนองหลักมีลักษณะเป็นลูกฆ้องอิสระ วรรคหน้ามีลูกตกเสียงลาเช่นเดียวกับลูกตกวรรคหลังของประโยคที่ 1 จึงตบแต่งทำนองด้วยสำนวนที่แตกต่างออกไปโดยการใช้ทำนอง – ม ม ม – ซ – ล วรรคหลังดำเนินทำนองต่อเนื่องด้วยทำนองที่มักใช้เป็นวรรคหลังของประโยคมาตกที่เสียงมี ซึ่งลูกตกวรรคหน้าและวรรคหลังเป็นคู่สี่ จึงทำให้ประโยคนี้เป็นสำนวนที่มีความสอดคล้องสัมพันธ์กัน ลักษณะการแปรทำนองยึดทำนองหลัก แปรทำนองห่าง ๆ เสียงลูกตกและใช้กลุ่มเสียงเดียวกับทำนองหลัก ซอสามสายใช้การสีประสานเสียงในลักษณะคู่ประสาน ซ (ร) และ ร (ล) กระจับปี่ ดีดกระทบสาย (ซ)

ประโยคที่ 3

ทำนองหลัก

- ร - ซ	- - ล ท	- มˍ - รˍ	- ท - ล	- ท - ล	- ซ - ม	- - ร ม	- ซ - ล	
- ลˍ - ซ	- - - ท	- ม - ร	- ทˍ - ล	- ทˍ - ล	- ซˍ - ทˍ	- ดˍ - -	- ซˍ - ลˍ	

ซอสามสาย

	ซ - ล ท	- ม – ร	- ท – ล	- ท – ล	- ซ - -		
ฟ ม ร -	ร - - -				- ร - ม	ร - ร ม	ซ ล - ล
						- ท - -	

กระจับปี่

- ม - -	ม ร – ม	- ล – ซ	- - - ล	- ท - ล	- ซ - ม	- ร - ม	- ซ - ล
- - - ท			- - - ซ				- - - ซ

ประโยคที่ 3 ทำนองหลักมีลักษณะเป็นลูกฆ้องอิสระ ประโยคนี้ทั้งวรรคหน้าและวรรคหลังมีลูกตกเสียงเดียวกันคือเสียงลา ลักษณะการแปรทำนองยึดทำนองหลัก แปรทำนองห่าง ๆ เสียงลูกตกและใช้กลุ่มเสียงเดียวกับทำนองหลัก ซอสามสายใช้การสีประสานเสียงในลักษณะคู่ประสาน ซ(ร) กระจับปี่ ดีดกระทบสาย (ซ)

ประโยคที่ 4

ทำนองหลัก

- - ซ ซ	- ล - ท	- ด - ร	- ม - ซ	- ฟ - -	- - - ซ	- ร - ร	- - ล ท
- ซ - -	- ล - ท	- ด - ร	- ม - ร	- - ม ร	- ม - ร	- - - ซ	- ซ - -

ซอสามสาย

- - - ซ	- - ล ท	- ร - ท	- ล - ซ		- ซ ล ซ		
- ร - ร			- - - ร	ฟ ม ร ม	ฟ - - -	ฟ ม ร ม	ฟ ม ร -
							- - - ท

กระจับปี่

- ซ – ซ	- ล - ท		ร ม - ซ	- ฟ ม ร	- ม - ซ	- ร - ซ	- - ล ท
		- ท – ด	- - - ซ				- - - ซ

ประโยคที่ 4 ทำนองหลักมีลักษณะเป็นลูกฆ้องอิสระ ลักษณะการแปรทำนองยึดทำนองหลัก แปรทำนองห่าง ๆ เสียงลูกตกและใช้กลุ่มเสียงเดียวกับทำนองหลัก ซอสามสายใช้การสีประสานเสียงในลักษณะคู่ประสาน ซ (ร) กระจับปี่ ดีดกระทบสาย (ซ)

ประโยคที่ 5

ทำนองหลัก

- - ล ท	- ร̣ - ม̣	- ม̣ - ม̣	- ร̣ - ท	- ม̣ - -	ม̣ ม̣ - -	ร̣ ร̣ - -	ท ท - ล
- ซ - -	- ร - ม	- ซ - ม	- ร - ท	- ม - ม	- - - ร	- - - ท	- - - ล

ซอสามสาย

	ซ ท ล ซ		ซ - ล ท	- ซ - ล	- ท - ร	- ม - ร	- ท - ล
- - ร ม		ฟ ม ร -	ร - - -	- ร - -			
ล ท - -							

กระจับปี่

	- ร – ม	- ซ – ม	- ร – ร	- - - ม	- - - ร		- - - ร
- ล – ท			- - - ท			- - - ท	- - - ล

ประโยคที่ 5 ทำนองหลักมีลักษณะลูกฆ้องอิสระ ลักษณะการแปรทำนองยึดทำนองหลัก เสียงลูกตกและใช้กลุ่มเสียงเดียวกับทำนองหลัก ซอสามสายแปรทำนองในลักษณะเก็บสลับกับทำนองห่าง ๆ ใช้การสีประสานเสียงในลักษณะคู่ประสาน ซ (ร) กระจับปี่ แปรทำนองแบบห่าง ๆ ดีดกระทบสาย (ร)

ประโยคที่ 6

ทำนองหลัก

- - ฺร ม	- ซ - ล	- ท - ล	- ซ - ม	- - - -	- - ฺร ม	- ล - -	ซ ซ - ล
- ด - -	- ซ - ล	- ท - ล	- ซ - ท	- ล - ท	- ด - -	- ล - ซ	- - - ล

ซอสามสาย

- ท – ร	- ท – ล	ร ท ล ซ	ท ล ซ ม			- ซ - ซ	- - ซ ล
				- ร – ร	- - ร ม	- ร - ร	ร ม ร -
				- ล - ล	ล ท ล -		

กระจับปี่

- ร – ม	- ซ – ล	- ท – ล	- ซ - ม	- - - ร	- - - ม	- - - ซ	- - - ม
			- - - ซ				- - - ซ

ประโยคที่ 6 ทำนองหลักมีลักษณะลูกฆ้องอิสระ ลักษณะการแปรทำนองยึดทำนองหลัก เสียงลูกตกและใช้กลุ่มเสียงเดียวกับทำนองหลัก ซอสามสายแปรทำนองในลักษณะเก็บสลับกับทำนองห่าง ๆ ใช้การสีประสานเสียง ในลักษณะคู่ประสาน ซ (ร) และ ร (ล) กระจับปี่ แปรทำนองแบบห่าง ๆ ดีดกระทบสาย (ซ)

ประโยคที่ 7

ทำนองหลัก

-	ร	ำ	-	ท	-	ล	-	ซ	-	ล	-	-	ท	ท	-	ล	-	ท	-	-	ท	ท	-	-	ล	ล	-	-	ซ	ซ	-	ม
-	ร	-	ท	-	ล	-	ซ	-	ล	-	ท	-	-	-	ล	-	ท	-	ท	-	-	-	ล	-	-	-	ซ	-	-	-	ท

ซอสามสาย

-	ร	–	ท	-	ล	-	ซ		ซ	ล	-	ล	ร	ท	ล	ท	ซ	ล	ท	ล	-	ซ	ล	ซ	-	-	ซ	-
				-	-	-	ร	ร	-	ร	ม										ม	-	-	-	ร	ม	–	ม
									-	ท	-	-																

กระจับปี่

						-	-	-	ม	-	ซ	–	ล	-	-	-	ท	-	-	-	ล	-	-	-	ซ	-	-	-	ม
-	ร	–	ท	-	ล	–	ซ				-	-	-	ซ														

ประโยคที่ 7 ทำนองหลักมีลักษณะลูกฆ้องอิสระ ลักษณะการแปรทำนองยึดทำนองหลัก เสียงลูกตกและใช้กลุ่มเสียงเดียวกับทำนองหลัก ซอสามสายแปรทำนองในลักษณะเก็บสลับกับทำนองห่าง ๆ ใช้การสีประสานเสียง ในลักษณะคู่ประสาน ซ (ร) กระจับปี่ แปรทำนองแบบห่าง ๆ ดีด กระทบสาย (ซ)

ประโยคที่ 8

ทำนองหลัก

-	-	ล	ล	-	ท	-	ล	-	ซ	-	ฟ	-	ม	-	ร	-	ม	-	-	ม	ม	-	ร	-	ท	-	ร	-	ม	-	ซ
-	ล	-	-	-	ท	-	ล	-	ซ	-	ฟ	-	ม	-	ร	-	ม	-	ม	-	-	-	ร	-	ฟ	-	ร	-	ม	-	ซ

ซอสามสาย

				ซ	ล	-	ล	ท	ล	ซ	ล	ซ	-	-	-											-	ซ	ล	ซ						
-	-	ร	ม					-	ฟ	ม	ร	ซ	ม	ร	-	-	-	ม	ร	ฟ	ม	ร	ม	ฟ	-	-	-								
ล	ท	-	-									-	-	-	ท	ล	ท	-	-																

กระจับปี่

-	-	-	ล	-	ล	ล	ล	-	ซ	-	ฟ	-	ม	-	ร	-	ม	-	-	ม	ร	–	ม	-	-	-	ร	-	ม	–	ซ				
												-	-	-	ซ	-	-	-	ท					-	ท	-	-	-	-	-	ซ				

ประโยคที่ 8 ทำนองหลักมีลักษณะลูกฆ้องอิสระ ลักษณะการแปรทำนองยึดทำนองหลัก เสียงลูกตกและใช้กลุ่มเสียงเดียวกับทำนองหลัก ซอสามสายแปรทำนองในลักษณะเก็บ ไม่ใช้เสียงประสาน กระจับปี่ แปรทำนองแบบห่าง ๆ ดีดกระทบสาย (ซ)

ประโยคที่ 9

ทำนองหลัก

- ร - ซ	- - ล ท	- ร̣ - ท	- ล - ซ	- ฟ - ม	- ร - ท	- - ล̣ ท̣	- ร - ม
- ล̣ - ซ̣	- - - ท̣	- ร - ท̣	- ล̣ - ซ̣	- ฟ̣ - ม̣	- ร̣ - ฟ̣	- ซ̣ - -	- ร̣ - ม̣

ซอสามสาย

	ซ - ล ท	- - ล ร	ซ ท ล ซ	- - ล -			
ฟ ม ร -	ร - - -			- ฟ - ม	ฟ ม ร -		- ร - ม
					- - - ท	- ล - ท	- ล - -

กระจับปี่

- ร - ซ	- ล - ท	- ร - ท	- ล - ซ	- ฟ - ม	- ร - -	- - ล ท	- ร - ม
			- - - ซ		- - - ท	- ซ - -	- - - ซ

ประโยคที่ 9 ทำนองหลักมีลักษณะลูกฆ้องอิสระ ลักษณะการแปรทำนองยึดทำนองหลัก เสียงลูกตกและใช้กลุ่มเสียงเดียวกับทำนองหลัก ซอสามสายแปรทำนองในลักษณะเก็บสลับกับทำนองห่าง ๆ ใช้การสีประสานเสียง ในลักษณะคู่ประสาน ซ (ร) และ ร (ล) กระจับปี่ แปรทำนองแบบห่าง ๆ ดีดกระทบสาย (ซ)

ประโยคที่ 10

ทำนองหลัก

- - ร ฺ ร ฺ	- ม ฺ - ซ	- ท - ล	- - ท	ท	- ม ฺ - ร ฺ	- - ท ท	- ท - ล	- - ซ	ซ
- ล ฺ - -	- ท ฺ - ซ ฺ	- ท ฺ - ล ฺ	- ท ฺ -	-	- ม - ร	- ท ฺ - -	- ท ฺ - ล ฺ	- ซ ฺ - -	

ซอสามสาย

	ล ซ - ซ	ล ท ร ล	ร ท -	ท		- - ท -	- ล - ร	ซ ท ล	ซ
- - ร ม					ม ร ซ ม	ร - - -			
ล ท - -									

กระจับปี่

- - - ร	- ม - ซ	- ร - ซ	- ล -	ท	- ม - ร	- - - ท	- - - ล	- - -	ซ
			- - -	ซ				- - -	ซ

ประโยคที่ 10 ทำนองหลักมีลักษณะลูกฆ้องอิสระ ลักษณะการแปรทำนองยึดทำนองหลักเสียงลูกตกและใช้กลุ่มเสียงเดียวกับทำนองหลัก ซอสามสายแปรทำนองในลักษณะเก็บสลับกับทำนองห่าง ๆ กระจับปี่ แปรทำนองแบบห่าง ๆ ดีดกระทบสาย (ซ)

ประโยคที่ 11

ทำนองหลัก

- - ร ฺ ม	- ซ - ล	- ร ำ - ด ำ	- ท -	ล	- ซ - ฟ	- ม - ร	- - ร ฺ ร ฺ	- ม -	ซ
- ด ฺ - -	- ซ ฺ - ล ฺ	- ร - ด	- ท ฺ -	ล ฺ	- ซ ฺ - ฟ ฺ	- ม ฺ - ร ฺ	- ร ฺ - -	- ท ฺ -	ซ ฺ

ซอสามสาย

	ซ ล - ล	ซ ล ท ด	ร ด ท	ล	ท ล ซ ล	ซ - - -		- - -	ซ
- ร - ม						- ฟ ม ร	- ร - ร	- ม -	ร
							- - - ล		

กระจับปี่

- - ร ม	- ซ - ล	- ท - ร	- ท -	ล	- ซ - ฟ	- ม - ร	- ซ - ร	ซ ม -	ซ
- ด - -			- - -	ซ				- - -	ซ

ประโยคที่ 11 ทำนองหลักมีลักษณะลูกฆ้องอิสระ ลักษณะการแปรทำนองยึดทำนองหลักเสียงลูกตกและใช้กลุ่มเสียงเดียวกับทำนองหลัก ซอสามสายแปรทำนองในลักษณะเก็บสลับกับทำนอง

ห่าง ๆ ใช้การสีประสานเสียง ในลักษณะคู่ประสาน ร (ล) และ ซ (ร) กระจับปี่ แปรทำนองแบบห่าง ๆ ดีดกระทบสาย (ซ)

ประโยคที่ 12

ทำนองหลัก

- ท - ล	- ซ - ม	- - ร ม	- ซ - ล	- - - ร	- ด - -	- - - ท	- - - ท
- ท - ล	- ซ - ท	- ด - -	- ซ - ล	- - - ล	- - ท ล	- - - -	- - ท

ซอสามสาย

- ท ร ล	ท ล ซ -		ซ ล - ล	- ท - ร	- ท – ล	- - ซ -	ซ - ล ท
	- - - ม	- ร - ม	ร - - -			- - - ม	ร - - -

กระจับปี่

- ท – ล	- ซ – ม	ร - ร ม	- ซ - ล	- - - ร		- - - ท	- - ททท
		- ด - -	- - - ซ		- ด ท ล		- - - ซ

ประโยคที่ 12 ทำนองหลัก วรรคแรกมีลักษณะลูกฆ้องอิสระ วรรคหลังเป็นลูกฆ้องบังคับ ลักษณะการแปรทำนองยึดทำนองหลัก เสียงลูกตกและใช้กลุ่มเสียงเดียวกับทำนองหลัก ซอสามสาย แปรทำนองในลักษณะทำนองห่าง ๆ ใช้การสีประสานเสียง ในลักษณะคู่ประสาน ซ (ร) กระจับปี่ แปรทำนองแบบห่าง ๆ ดีดสะบัดและดีดกระทบสาย (ซ)

ประโยคที่ 13

ทำนองหลัก

- ม ฟ	- ล - -	- ล - ฟ	- - - -	- - - ร	- - ม ฟ	- ล - ล	- ฟ - -
- ร - -	- - - ม	- ร - -	ม ร - ท	- ล - -	- ร - -	- - - ฟ	- - ม ร

ซอสามสาย

	- - ล -	- ล ท ล			- - ล -	ซ ล ท ล	
- ร ม ฟ	ม ฟ - ม	ฟ - - -	ฟ ม ร -	- - - ร	ฟ ม - ฟ		ร ฟ ม ร
			- - - ท	- ล - ล			

กระจับปี่

- ร ม ฟ	- ล - ม	- ล - ฟ	ม ร - ร	- - - ร	- ม - ฟ	- ล ท ล	ร ฟ ม ร
			- - - ท	- ล - -			- - - ซ

ประโยคที่ 13 ทำนองหลักมีลักษณะลูกฆ้องบังคับ ลักษณะการแปรทำนองยึดทำนองหลักเสียงลูกตกและใช้กลุ่มเสียงเดียวกับทำนองหลัก ซอสามสายแปรทำนองในลักษณะเก็บและทำนองห่าง ๆ ใช้การสีประสานเสียงในลักษณะคู่ประสาน ร (ล) กระจับปี่ แปรทำนองแบบห่าง ๆ ดีดกระทบสาย (ร) และ (ซ)

ประโยคที่ 14

ทำนองหลัก

- ด - -	- - - ร	- ล - ล	- - ม ฟ	- ล - ท	- ล - -	ฟ ฟ - -	ม ม - ร
- - ท ล	- ท - ล	- - - ร	- ร - -	- ล - ท	- ล - ฟ	- - - ม	- - - ร

ซอสามสาย

				- ร - ท	- ล - -	- - - ล	
	- - - ร	- - - ม	- - - ฟ		- - - -	ฟ - ม -	ร ฟ ม ร
- - - ท	- ล - ล						

กระจับปี่

	- - - ร	- - ร ร	- ม - ฟ	- ล - ท	- ล - ฟ	- - - ม	- - - ร
- - - ล	- ท - -	- ล - -	- - - ซ				- - - ซ

ประโยคที่ 14 ทำนองหลักมีลักษณะลูกฆ้องอิสระ ลักษณะการแปรทำนองยึดทำนองหลักเสียงลูกตกและใช้กลุ่มเสียงเดียวกับทำนองหลัก ซอสามสายแปรทำนองในลักษณะทำนองห่าง ๆ ใช้การสีประสานเสียงในลักษณะคู่ประสาน ร (ล) กระจับปี่ แปรทำนองแบบห่าง ๆ ดีดกระทบสาย (ซ)

ประโยคที่ 15

ทำนองหลัก

- - ลฺ ทฺ	- ร - ม	- ฟ - ซ	- ล - ท	- ท - -	ล ล - -	ท ท - -	รํ รํ - มํ
- ซฺ - -	- รฺ - มฺ	- ฟฺ - ซฺ	- ลฺ - ทฺ	- ทฺ - ลฺ	- - - ทฺ	- - - ร	- - - ม

ซอสามสาย

					- - ล ท		
ซ ม ร -	- ร - ม	ฟ ล ท ล	ฟ ม ร -	ร - - -	ม ฟ - -	ม ร - ร	- - ร ม
- - - ท	- ล - -		- - - ท	- ล - ล		- - - ล	ล ท - -

กระจับปี่

	- ร - ม	- ฟ - ม	- ร - ร			- - - ร	- - - ม
- ซ ล ท			- - - ท	- - - ล	- - - ท		- - - ซ

ประโยคที่ 15 ทำนองหลักมีลักษณะลูกฆ้องอิสระ ลักษณะการแปรทำนองยึดทำนองหลักเสียงลูกตกและใช้กลุ่มเสียงเดียวกับทำนองหลัก ซอสามสายแปรทำนองในลักษณะเก็บ ใช้การสีประสานเสียงในลักษณะคู่ประสาน ร (ล) กระจับปี่ แปรทำนองแบบห่าง ๆ ดีดกระทบสาย (ร) และ (ซ)

ประโยคที่ 16

ทำนองหลัก

- รํ - ท	- ล - ซ	- ล - -	ท ท - ล	- - รฺ ม	- ซ - ล	- ซ - ฟ	- ม - ร
- ร - ทฺ	- ลฺ - ซฺ	- ลฺ - ทฺ	- - - ลฺ	- ดฺ - -	- ซฺ - ลฺ	- ซฺ - ฟฺ	- มฺ - ร

ซอสามสาย

- ร - ท	- ล - ซ		- ซ - ล	ท ล ซ ม	ซ ล - ล	ท ล ซ ล	ซ - - -
	- - - ร	- ร - ม	- ร - -				- ฟ ม ร

กระจับปี่

- ร - ท	- ล - ซ	- - - ล	- - ลล ล	- - ร ม	- ซ - ล	- ซ - ฟ	- ม - ร
			- - - ซ	- ด - -			- - - ซ

ประโยคที่ 16 ทำนองหลักมีลักษณะลูกฆ้องอิสระ ลักษณะการแปรทำนองยึดทำนองหลักเสียงลูกตกและใช้กลุ่มเสียงเดียวกับทำนองหลัก ซอสามสายแปรทำนองในลักษณะเก็บและทำนองแบบห่าง ๆ ใช้การสีประสานเสียงในลักษณะคู่ประสาน ซ (ร) กระจับปี่ แปรทำนองแบบห่าง ๆ ดีดสะบัดและกระทบสาย (ซ)

ประโยคที่ 17 เที่ยวน้อย

ทำนองหลัก

-	ท	-	-	ท	ท	-	-	ล	ล	-	-	ซ	ซ	-	ม	-	ม	-	-	-	ร	-	ม
-	ท	-	ท	-	-	-	ล	-	-	-	ซ	-	-	-	ท	-	ร	-	ท	-	ล	-	ท

-	ล	-	ซ	-	ล	-	-	ล	-	ซ	-	-	ซ	-	-	-	ล						
-	ล	-	ท	-	-	-	ล	-	-	-	ซ	-	-	-	ล								

ซอสามสาย

ท	ซ	ล	ท	ล	ซ	ท	ล	ซ	-	ล	ซ	-	-	ซ	-								
								-	ม	-	-	ม	ร	-	ม	ร	-	ม	ร				
														-	ด	-	-	ด	ท	ร	ด	ท	ล	ร	ด	ท	ล

กระจับปี่

								-	-	-	ม	-	ร	-	ร	-	-	ร	ม	-	ซ	-	ซ	ร	ม	ซ	ล
-	-	-	ท	-	ท	ท	ท	-	-	-	ล	-	ซ	-	ซ			ล	ท	-	-			-	-	-	ซ

ประโยคที่ 17 ทำนองหลักมีลักษณะลูกฆ้องอิสระ ลักษณะการแปรทำนองยึดทำนองหลักเสียงลูกตกและใช้กลุ่มเสียงเดียวกับทำนองหลัก ซอสามสายแปรทำนองในลักษณะเก็บ ไม่ใช้การสีประสานเสียง กระจับปี่ แปรทำนองแบบห่าง ๆ ดีดกระทบสาย (ซ)

ประโยคที่ 18

ทำนองหลัก

-	ร	ำ	-	ท	-	ล	-	ซ	-	ล	-	-	ท	ท	-	ล	-	ร	ำ	-	ท	-	ล
-	ร	-	ท	-	ล	-	ซ	-	ล	-	ท	-	-	-	ล	-	ร	-	ท	-	ล	-	ฟ

-	-	-	ม	-	-	-	ร																
-	-	-	ซ	-	ล	-	ท	-	-	-	ล												

ซอสามสาย

		-	-	-	ซ			-	-	ซ	ล	-	ร	ำ	-	ท	-	ล	-	-			
-	-	-	ร	-	ม	-	ร	-	-	ร	-	ร	ม	ร	-			-	-	-	ฟ	-	-	-	ม	-	-	-	ร
-	ท	-	ล			-	-	-	ท													-	-	-	ล

กระจับปี่

- ร - -			- - - ร		- - - ฟ	- - - ม	- - - ร
- - - ท	- ล - ซ	- ล - ท	ท ท - ล	- ร ำ - ท	- ล - -		- - - ซ

ประโยคที่ 18 ทำนองหลักมีลักษณะลูกฆ้องอิสระ ลักษณะการแปรทำนองยึดทำนองหลักเสียงลูกตกและใช้กลุ่มเสียงเดียวกับทำนองหลัก ซอสามสายแปรทำนองในลักษณะทำนองแบบห่าง ๆ ใช้การสีประสานเสียงในลักษณะคู่ประสาน ร (ล) กระจับปี่ แปรทำนองแบบห่าง ๆ ดีดกระทบสาย (ร) และ (ซ)

แนวคิดและลักษณะการแปรทำนองเพลงโหมโรงสาธุการ

การสร้างสรรค์ทำนองกระจับปี่และซอสามสายเพลงโหมโรงสาธุการนี้ผู้วิจัยแปรทำนองสร้างสรรค์แนวทำนองของซอสามสายและกระจับปี่ไว้ดังนี้

ด้านการแปรทำนอง ซอสามสาย ด้วยลักษณะอันโดดเด่นของซอสามสาย คือ ลักษณะการสีประสานเสียงระหว่างการสี สายเอกพร้อมกับสายกลาง และสายกลางพร้อมกับสายทุ้ม ทำให้เกิดเสียงที่เสียงว่าคู่ประสาน ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของซอสามสาย ด้านการแปรทำนองโดยภาพรวมผู้แปรใช้แนวคิดในการดำเนินทำนองไม่ซับซ้อนมากนักเพื่อเอื้อให้ซอสามสายสีได้สะดวก ดังนั้นลักษณะการดำเนินทำนองจึงไม่ใช้วิธีการเก็บมากจนเกินไป นอกจากนี้ยังคำนึงถึงลักษณะการแปรทำนองที่ ฉายทำนองหลักเพื่อแสดงให้เห็นถึงเจตนารมณ์ของผู้ประพันธ์

ด้านการแปรทำนอง กระจับปี่ ด้วยกระจับปี่เป็นเครื่องดนตรีโบราณซึ่งยากต่อการสืบค้นลักษณะวิธีการดำเนินทำนองที่แท้จริง จึงใช้หลักการจากลักษณะวิธีการดำเนินทำนอง อย่างเครื่องดนตรีประเภทดีด ได้แก่ ลักษณะการดำเนินทำนองของ *"จับเปรย"* ซึ่งเป็นเครื่องดนตรีเขมรที่มีลักษณะทางกายภาพเหมือนกับลักษณะของกระจับปี่ของไทย ผู้ประพันธ์ทางแปรทำนองได้กำหนดลักษณะการเทียบเสียงของกระจับปี่ โดยกำหนดให้ สายเอก เทียบตรงกับ เสียง **เร** และสายทุ้มกำหนดให้เทียบเสียงตรงกับเสียง **ซอล** ซึ่งระหว่างการแปรทำนองของกระจับปี่ตามลักษณะการเทียบเสียงที่กำหนดนี้ทำให้พบลักษณะเด่นที่สามารถสร้างอารมณ์ที่แสดงถึงความขลัง ของการกระทบสายเปล่าทุก ๆ ท้ายวรรค โดยกำหนดให้เมื่อเสียงในวรรคใดวรรคหนึ่งจบเสียงสุดท้ายที่สายเอก กำหนดให้ดีดกระทบพร้อมกับสายทุ้ม และเมื่อเสียงในวรรคใดวรรคหนึ่งจบเสียงสุดท้ายที่สายทุ้มกำหนดให้ดีดกระทบพร้อมกับสายเอก นอกจากนี้ผู้ประพันธ์ทางแปรทำนองกำหนดให้ลักษณะการดีดกระจับปี่ใช้วิธีการดีดในลักษณะการดีดห่าง ๆ ทีละเสียง เพื่อฉายให้เห็นถึงทำนองหลักตามเจตนารมณ์ของผู้ประพันธ์

2. เพลงผกาภิรมย์ สองชั้น

เพลงผกาภิรมย์ สองชั้น ประพันธ์ขึ้นใหม่โดยรองศาสตราจารย์ณรงค์ชัย ปิฎกรัชต์ ใช้เป็นเพลงสำหรับการบรรเลงขับร้อง และสามารถนำไปบรรเลงประกอบฟ้อนส่วนท้ายของเพลงสามารถบรรเลงออกซุ้มได้

สังคีตลักษณ์ของเพลงผกาภิรมย์

A / B

โครงสร้างเพลงผกาภิรมย์ สองชั้นเป็นเพลง 2 ท่อน

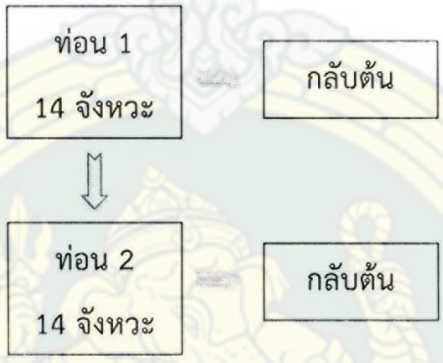

2.1 ทำนองหลักเพลงผกาภิรมย์ สองชั้น

ทำนองหลักของเพลงผกาภิรมย์ สองชั้น ประพันธ์ขึ้นใหม่โดยรองศาสตราจารย์ณรงค์ชัย ปิฎกรัชต์ ดังนี้

เพลงผกาภิรมย์ สองชั้น

ท่อน 1

ประโยคที่ 1

- - - -	- - - -	- ด̣ - ล	- - ซ ด̣	- - - ล	ด̣ ล - ล	- ด̣ - ร̣	- ม̣ - ม̣
- - - -	- - - -	- ด - -	ซ ม - ด	- - ซ -	- - ซ ม	- ด - ร	- ม - ซ

ประโยคที่ 2

- - - -	- ม̣ - ม̣	- ม̣ - ร̣	- ด̣ - ร̣	- ร̣ - -	- ม̣ - ร̣	- ด̣ - ล	- - - ซ
- - - -	- ล - ซ	- ม - ร	- ด - ร	- ร - -	- ม - ร	- ด - ล	ซ ม - ร

ประโยคที่ 3

- - - -	- ม ม ม	- ร - ม	- ซ - ด	- ด - -	- - ด ร	ม ร - ร	ม ซ - ซ
- - - -	- ท ท ท	- ล - ท	- ซ - ซ	- ซ - -	ซ ล - -	- - ด -	- - - ม

ประโยคที่ 4

- - ซ ล	- ด - ร	- ม - ม	- ม - ร	- ม - ร	- ด - ร	ม ร - ร	- - - ด
- ม - -	- ด - ร	- ม - ซ	- ม - ร	- ม - ร	- ด - ร	- - ด -	ด ล - ซ

ประโยคที่ 5

- - - -	ด ล - -	ล ซ - -	- ร - -	ม ร - ร	- - - -	- ด - ร	- ม - ซ
- - - -	- - ซ ม	- - ม ร	- ล - -	- - ด -	ด ล - -	- ซ - ล	- ท - ซ

ประโยคที่ 6

- - - -	ด ล - -	- ม - -	- - ซ ล	ด ล - ล	- - ซ ล	- ด - ร	- ด ร ม
- - - -	- - ซ ม	- ท - -	ร ม - -	- - ซ -	ซ ม - -	- ด - ร	- ด ร ม

ประโยคที่ 7

- - - -	ด ล - -	- ม - -	- - ซ ล	ด ล - ล	- - ซ ล	- ด ร ม	- ร - ด
- - - -	- - ซ ม	- ท - -	ร ม - -	- - ซ -	ซ ม - -	- ด ร ม	- ร - ด

กลับต้น

ท่อน 2

ประโยคที่ 1

- ม - ม	- ร ม ม	- ม ม ม	- ร ม ม	- - - -	- - ซ ล	- ร - -	ด ล - ล
- ซ - ม	- ร ม ซ	- ล ซ ม	- ร ม ซ	- - - -	ร ม - -	- - ด ล	- - ซ ม

ประโยคที่ 2

- - - -	- - ด ร	ม ร - -	ม ร - -	ด ด - -	- - ซ ล	- - ด ร	ม ร - ร
- - - -	ซ ล - -	- - ด ร	- - ด ล	- ล - -	ร ม - -	ซ ล - -	- - ด ล

ประโยคที่ 3

ลูกล้อ		รับ		ลูกล้อ		รับ	
ด ล ซ ม	*ซ ด ร ม*	ด ล - -	ซ - ร ม	*ซ ล ด ร*	*ม ร ด ร*	- - ด ร	ม ร - ร
- - - -	- - - -	- - ซ ม	- ด - ท	- - - -	- - - -	ซ ล - -	- - ด ล

ประโยคที่ 4

ลูกล้อ				รับ							
ดำ ล ซ ม	ซ ด ร ม	ด ล - -	ซ - ร ม	- - ซ ล	- - ด ร	ม ร - ร	- - - ด				
- - - -	- - - -	- - ซ ม	- ด - ท	ร ม - -	ซ ล - -	- - ด -	ด ล - ซ				

ประโยคที่ 5

ลูกล้อ		รับ		ลูกล้อ		รับ	
- ดำ - ม	ซ ล ซ ล	- ดำ - -	ซ ล - ล	- ดำ - ด	ร ม ร ม	- ดำ - -	ร ม - ม
- - - -	- - - -	- ด - ม	- - ร ม	- - - -	- - - -	- ด - ด	- - ร ท

ประโยคที่ 6

- ซ ล ดำ	- ร - ม	- - - ร	ม ร - ดำ	- - ร ม	- ซ - ล	- - - ด	- ดำ - ดำ
ม - - ด	- ร - ม	- - ร -	- - ดำ ล	- ด - -	- ซ - ล	- ด - -	- ซ - ล

ประโยคที่ 7

- - - ซ	- - ซ ล	- - ดำ -	- - ซ ล	- มำ - ร	มำ ร - -	- ล ดำ -	- - ซ ล
- - ม ร	- ม - -	ซ ล - ม	- ม - -	- ม - ร	- - ดำ ล	ซ - - ม	- ม - ม

*ประโยคที่ 7 (เที่ยวกลับเปลี่ยนเป็นดังนี้)

- - - ซ	- - ซ ล	- - ดำ -	- - ซ ล	- มำ - ร	- ดำ - ล	ดำ - ดำ -	- ล - ดำ
- - ม ร	- ม - -	ซ ล - ม	- ม - -	- ม - ร	- ด - ม	- ล - ซ	- ม - ด

กลับต้น

2.2 ทำนองเพลงผกาภิรมย์ทางกระจับปี่และซอสามสาย

2.2.1 ทำนองเพลงผกาภิรมย์ทางกระจับปี่

ผู้วิจัยนำทำนองหลักของเพลงผกาภิรมย์มาสร้างสรรค์เป็นทางบรรเลงของกระจับปี่ ดังนี้

เพลงผกาภิรมย์ สองชั้น ทางกระจับปี่

ท่อน 1 ประโยคที่ 1

		- ด̣ - ล	ซ - ซ ด̣	- - ซ ล	ด̣ ล ซ ล	ล - - -	- - - ซ
- - - -	- - - -		ม			- ด ด ร	ร ม ม -

ประโยคที่ 2

- - - -	- ล – ซ			- ซ - -		- - - ล	ซ - - ซ
		- ม - ร	- ด - ร	- ร - -	- ม - ร	- ด - -	- ม ม -

ประโยคที่ 3

				- ซ - -	ซ ล - -		- ซ ซ -
- - - -	- ม ม ม	- ร - ม	- ซ - ด	- ด - -	- - ด ร	ม ร ด ร	ม - - ม

ประโยคที่ 4

- - ซ ล	ล ด̣ ด̣ ร̣	ร̣ ม̣ ม̣ ซ̣	ซ̣ ม̣ ม̣ ร̣	ร̣ ม̣ ม̣ ร̣	ร̣ ด̣ ด̣ ร̣	ม̣ ร̣ ด̣ ร̣	ด̣ ล – ด̣
ร ม - -							

ประโยคที่ 5

- - - -	ด̣ ล ซ -	ล ซ - -	- ซ - -		- ล - -		ซ
	- - - ม	- - ม ร	- ร - -	ม ร ด ร	ด - - -	- ด ด ร	ร ม ม -

ประโยคที่ 6

- - - -	ด ล ซ -	- ซ - -	- - ซ ล	ด ล ซ ล	ซ – ซ ล	ล - - -	
	- - - ม	- ม - -	ร ม - -		- ม - -	- ด ด ร	ร ด ร ม

ประโยคที่ 7

- - - -	ด ล ซ -	- ซ - -	- - ซ ล	ด ล ซ ล	ซ – ซ ล	ล ด ร ม	ม ร ร ด
	- - - ม	- ม - -	ร ม - -		- ม - -		

กลับต้น

ท่อน 2

ประโยคที่ 1

- ซ - -	- - - ซ	- ล ซ -	- - - ซ	- - - ซ	- - ซ ล	ล ร ด ล	ด ล ซ ล
- - - ม	- ร ม -	- - - ม	- ร ม -	- - - ด	ร ม - -		

ประโยคที่ 2

- - - -	ซ ล ด ร	ม ร ด ร	ม ร ด ล	ด ล - -	- - ซ ล	ซ ล ด ร	ม ร ด ร
					ร ม - -		

ประโยคที่ 3

(- - - -	- - - -)	ด ล ซ -	ซ - - -			ซ ล - -	
		- - - ม	- ด ร ม	(- - - -	- - - -)	- - ด ร	ม ร ด ร

ประโยคที่ 4

(- - - -	- - - -)	ด ล ซ -	ซ - - -	- - ซ ล	ซ ล ด ร	ม ร ด ร	ด ล - ด
		- - - ม	- ด ร ม	ร ม - -			

ประโยคที่ 5

(- - - -	- - - -)	- ด - -	ซ ล ซ ล	(- - - -	- - - -)	- ด - -	
		- - - ม				- - - ด	ร ม ร ม

ประโยคที่ 6

- ซ ล ด	ด ร ร ม	- - ร ร	ม ร ด ล		- ซ ซ ล	ล - - ด	ด ซ ซ ล
ม - - -				- ด ร ม	ม - - -	- ด ด	*

ประโยคที่ 7

- - - ซ	- - ซ ล	ซ ล ด -	- ซ ซ ล	- ม - ร	ม ร ด ล	ซ ล ด -	- ซ ซ ล
- - ม -	- ม - -	- - - ม	ม - - -			- - - ม	ม - - -

กลับต้น

*ประโยคที่ 7 (เที่ยวกลับเปลี่ยนเป็นดังนี้)

- - - ซ	- - ซ ล	ซ ล ด -	- ซ ซ ล	ล - - -	- - - ล	ล - - ซ	ซ ล ล ด
- - ม -	- ม - -	- - - ม	ม - - -	- ม ม ร	ร ด ด -	- ม ม -	

2.2.2 ทำนองเพลงผกาภิรมย์ทางซอสามสาย

ผู้วิจัยนำทำนองหลักของเพลงผกาภิรมย์มาสร้างสรรค์เป็นทางบรรเลงของซอสามสาย ดังนี้

เพลงผกาภิรมย์ สองชั้น ทางซอสามสาย

ท่อน 1 ประโยคที่ 1

			- ซ - ด̣	- - - ล	ด̣ ล ซ ล		- - - ซ
- - - -	- - - -	- - - ม	- ร - -			- - - ร	- ม - ร
						- ด - ล	

ประโยคที่ 2

- - - -	- ล - ซ	- ล - -					- - - ซ
	- - - ร		- - - ร	- ร - -	- ม - ร		ซ ม - ร
		- - - ล	- ด - -	- ล - -		- ด - ล	

ประโยคที่ 3

							- ซ - -
- - - -	- ม – ม	- ร - ม	- ซ - -		- - - ร	ม ร – ร	ม ร - ม
		- ล - -	- - - ิด	- ิด - -	- ล ด -	- - ด -	

ประโยคที่ 4

- - ซ ล	- ด – ร	- - - ซ					
- ม - -		- ม - -	- ม – ร		- - - ร	ม ร – ร	
				- - - ด		- - ด -	ด ล - ิด

ประโยคที่ 5

- - - -	- ล ซ -						ซ
	- - ร ม	ซ - - ร	- ร - -	ม ร - ร		- - - ร	- - - ร
		- ล ด -	- ล - -	- - ด -	ด ล - -	- ด - ล	- ม - -

ประโยคที่ 6

- - - -	ด ล ซ -		- ซ – ล	ด ล ซ ล	- ซ – ล		
	- - - ม	- ม - -	- ร - -		- ร - -	- - - ร	- - ร ม
						- ด - ล	- ด - -

ประโยคที่ 7

			- - ซ ล	- ด – ล	- ซ – ล		
- - - -	- ร – ม	- ม - -	ร ม - -		- ร - -	- - ร ม	- ร - -
	- ล - -					- ด - -	- ล – ด

กลับต้น

ท่อน 2

ประโยคที่ 1

- ซ - -	- - - ซ	ด ล ซ -	- - - ซ		- - ซ ล	- ด – ล	ด ซ – ล
- ร – ม	- ร ม ร	- - - ม	ซ ร ม -	- - - -	- ม - -		- ร - -

ประโยคที่ 2

					- - ซ ล	- ซ - ล	- ด - ร
	- - - ร	ม ร - ร	ม ร - -		- ม - -	- ร - -	
- - - -	- ล ด -	- - ด -	- - ด ล	ด ล - -			

ประโยคที่ 3

- ล ซ -							
- - ร ม	ซ - ร ม	(- - - -	- - - -)	- - - ร	ม ร - ร	(- - - -	- - - -)
	- ด - -			- ล ด -	- - ด ล		

ประโยคที่ 4

- ล ซ -				- - ซ ล	- ด - ร	- - ด ร	ด ล - ด
- - ร ม	ซ - ร ม	(- - - -	- - - -)	- ม - -			
	- ด - -						

ประโยคที่ 5

- ด - -	ซ ล ซ ล	(- - - -	- - - -)	- ด - -			
- - - ม					ร ม ร ม	(- - - -	- - - -)
				- - - ด			

ประโยคที่ 6

- ซ - ด					- ซ - ล	- ด ร ด	ร ซ - ล
- ร - -	- ร - ม	- ร - ร	ม ร - -	- ร - ม	- ร - -		- ร - -
			- - ด ล	- ล - -			

ประโยคที่ 7

- - - ซ	- - - ล	ซ ล ด -	- ซ - ล				- ซ - ล
- ม - ร	- ม - -	- - - ม	- ร - -	- ม - ร		- - - ม	- ร - -
				- - - ล	- ด - ล	- ล ด -	

กลับต้น

ประโยคที่ 7 (เที่ยวกลับเปลี่ยนเป็นดังนี้)

- - - ซ	- - - ล	ซ ล ด -	- ซ - ล			- - - ซ	- ล – ด
- ม - ร	- ม - -	- - - ม	- ร - -	- ม ซ ร	ม ร - -	- ม – ร	
					- - ด ล		

2.3 การสร้างสรรค์ทางเพลงผกาภิรมย์ สองชั้น สำหรับการบรรเลงกระจับปี่และซอสามสาย

ผู้วิจัยนำทำนองหลักของเพลงโหมโรงสาธุการมาสร้างสรรค์เป็นทางบรรเลงของกระจับปี่และซอสามสาย โดยยึดเสียงลูกตกและทางบรรเลงให้เหมาะสมกับลักษณะเฉพาะของกระจับปี่และซอสามสาย ดังนี้

ท่อน 1

ประโยคที่ 1

ทำนองหลัก

- - - -	- - - -	- ดํ - ล	- - ซ ดํ	- - - ล	ดํ ล - ล	- ดํ - รํ	- มํ - มํ
- - - -	- - - -	- ด - -	ซ ม - ด	- ซ - -	- - ซ ม	- ด - ร	- ม - ซ

ซอสามสาย

			- ซ - ดํ	- - - ล	ดํ ล ซ ล		- - - ซ
- - - -	- - - -	- - - ม	- ร - -			- - - ร	- ม - ร
						- ด - ล	

กระจับปี่

		- ดํ - ล	ซ - ซ ดํ	- - ซ ล	ดํ ล ซ ล	ล - - -	- - - ซ
- - - -	- - - -		ม			- ด ด ร	ร ม ม -

ประโยคที่ 1 ทำนองหลักมีลักษณะลูกฆ้องกึ่งบังคับกึ่งอิสระ ลักษณะการแปรทำนองยึดทำนองหลัก เสียงลูกตกและใช้กลุ่มเสียงเดียวกับทำนองหลัก ซอสามสายแปรทำนองในลักษณะทำนองใกล้เคียงทำนองหลัก ใช้การสีประสานเสียงในลักษณะคู่ประสาน ซ (ร) และ ร (ล) กระจับปี่แปรทำนองในลักษณะทำนองใกล้เคียงทำนองหลัก

ประโยคที่ 2

ทำนองหลัก

- - - -	- มํ - มํ	- มํ - รํ	- ดํ - รํ	- รํ - -	- มํ - รํ	- ดํ - ล	- - - ซ
- - - -	- ล - ซ	- ม - ร	- ด - ร	- ร - -	- ม - ร	- ด - ลฺ	ซ ม - ร

ซอสามสาย

- - - -	- ล - ซ	- ล - -					- - - ซ
	- - - ร		- - - ร	- ร - -	- ม - ร		ซ ม - ร
		- - - ล	- ด - -	- ล - -		- ด - ล	

กระจับปี่

- - - -	- ล - ซ			- ซ - -		- - - ล	ซ - - ซ
		- ม - ร	- ด - ร	- ร - -	- ม - ร	- ด - -	- ม ม -

ประโยคที่ 2 ทำนองหลักมีลักษณะลูกฆ้องอิสระ ลักษณะการแปรทำนองยึดทำนองหลัก เสียงลูกตกและใช้กลุ่มเสียงเดียวกับทำนองหลัก ซอสามสายแปรทำนองในลักษณะทำนองใกล้เคียงทำนองหลัก ใช้การสีประสานเสียงในลักษณะคู่ประสาน ซ (ร) และ ร (ล) กระจับปี่ แปรทำนองในลักษณะทำนองใกล้เคียงทำนองหลัก

ประโยคที่ 3

ทำนองหลัก

- - - -	- ม ม ม	- ร - ม	- ซ - ด	- ด - -	- - ด ร	ม ร - ร	ม ซ - ซ
- - - -	- ฑ ฑ ฑ	- ล - ฑ	- ซ - ซ	- ซ - -	ซ ล - -	- - ด -	- - - ม

ซอสามสาย

							- ซ - -
- - - -	- ม - ม	- ร - ม	- ซ - -		- - - ร	ม ร - ร	ม ร - ม
		- ล - -	- - - ลด	- ลด -	- ล ด -	- - ด -	

กระจับปี่

				- ซ - -	ซ ล - -		- ซ ซ -
- - - -	- ม ม ม	- ร - ม	- ซ - ด	- ด - -	- - ด ร	ม ร ด ร	ม - - ม

ประโยคที่ 3 ทำนองหลักมีลักษณะลูกฆ้องกึ่งบังคับกึ่งอิสระ ลักษณะการแปรทำนองยึดทำนองหลัก เสียงลูกตกและใช้กลุ่มเสียงเดียวกับทำนองหลัก ซอสามสายแปรทำนองในลักษณะทำนองใกล้เคียงทำนองหลัก ใช้การสีประสานเสียงในลักษณะคู่ประสาน ซ (ร) และ ร (ล) ใช้การสีเสียง สำเนียงลาว (ลด์) เป็นการแตะผ่านเสียงลาแล้วจบเสียงโด กระจับปี่ แปรทำนองในลักษณะทำนองแบบห่าง ฟ และทำนองเก็บใกล้เคียงทำนองหลัก

ประโยคที่ 4

ทำนองหลัก

- - ซ ล	- ดํ - รํ	- มํ - มํ	- มํ - รํ	- มํ - รํ	- ดํ - รํ	มํ รํ - รํ	- - - ดํ
- ม - -	- ด - ร	- ม - ซ	- ม - ร	- ม - ร	- ด - ร	- - ดํ -	ดํ ล - ซ

ซอสามสาย

- - ซ ล	- ด - ร	- - - ซ					
- ม - -		- ม - -	- ม - ร		- - - ร	ม ร - ร	
				- - - ด		- - ด -	ด ล - ^{ร}ด

กระจับปี่

- - ซ ล	ล ดํ ดํ รํ	รํ มํ มํ ซํ	ซํ มํ มํ รํ	รํ มํ มํ รํ	รํ ดํ ดํ รํ	มํ รํ ดํ รํ	ดํ ล - ดํ
ร ม - -							

ประโยคที่ 4 ทำนองหลักมีลักษณะลูกฆ้องอิสระ ลักษณะการแปรทำนองยึดทำนองหลักเสียงลูกตกและใช้กลุ่มเสียงเดียวกับทำนองหลัก ซอสามสายแปรทำนองในลักษณะทำนองใกล้เคียงทำนองหลัก ใช้การสีประสานเสียงในลักษณะคู่ประสาน ซ (ร) และ ร (ล) ใช้การสีเสียง สำเนียงลาว (รด) เป็นการแตะผ่านเสียงเรแล้วจบเสียงโด กระจับปี่แปรทำนองในลักษณะทำนองเก็บถี่ ๆ

ประโยคที่ 5

ทำนองหลัก

- - - -	ดํ ล - -	ล ซ - -	- ร - -	ม ร - ร	- - - -	- ด - ร	- ม - ซ
- - - -	- - ซ ม	- - ม ร	- ลฺ - -	- - ดฺ -	ดฺ ลฺ - -	- ซฺ - ลฺ	- ทฺ - ซฺ

ซอสามสาย

- - - -	- ล ซ -						ซ
	- - ร ม	ซ - - ร	- ร - -	ม ร - ร		- - - ร	- - - ร
		- ล ด -	- ล - -	- - ด -	ด ล - -	- ด - ล	- ม - -

กระจับปี่

- - - -	ดํ ล ซ -	ล ซ - -	- ซ - -		- ล - -		ร
	- - - ม	- - ม ร	- ร - -	ม ร ด ร	ด - - -	- ด ด ร	ร ม ม ซ

ประโยคที่ 5 ทำนองหลักมีลักษณะลูกฆ้องบังคับและลูกฆ้องกึ่งบังคับกึ่งอิสระ ลักษณะการแปรทำนองยึดทำนองหลัก เสียงลูกตกและใช้กลุ่มเสียงเดียวกับทำนองหลัก ซอสามสายแปรทำนองในลักษณะทำนองใกล้เคียงทำนองหลัก ใช้การสีประสานเสียงในลักษณะคู่ประสาน ซ (ร) และ ร (ล) กระจับปี่ แปรทำนองในลักษณะทำนองเก็บใกล้เคียงทำนองหลัก ใช้การดีดกระทบเสียง (ซ) และ (ร)

ประโยคที่ 6

ทำนองหลัก

- - - -	ดำ ล - -	- ม - -	- - ซ ล	ดำ ล - ล	- - ซ ล	- ดำ - รำ	- ดำ รำ มำ
- - - -	- - ซ ม	- ท - -	ร ม - -	- - - ซ -	ซ ม - -	- ด - ร	- ด ร ม

ซอสามสาย

- - - -	ด ล ซ -		- ซ - ล	ด ล ซ ล	- ซ - ล		
	- - - ม	- ม - -	- ร - -		- ร - -	- - - ร	- - ร ม
						- ด - ล	- ด - -

กระจับปี่

- - - -	ด ล ซ -	- ซ - -	- - ซ ล	ด ล ซ ล	ซ - ซ ล	ล - - -	
	- - - ม	- ม - -	ร ม - -		- ม - -	- ด ด ร	ร ด ร ม

ประโยคที่ 6 ทำนองหลักมีลักษณะลูกฆ้องบังคับ ลักษณะการแปรทำนองยึดทำนองหลัก เสียงลูกตกและใช้กลุ่มเสียงเดียวกับทำนองหลัก ซอสามสายแปรทำนองในลักษณะทำนองใกล้เคียงทำนองหลัก ใช้การสีประสานเสียงในลักษณะคู่ประสาน ซ (ร) และ ร (ล) กระจับปี่ แปรทำนองในลักษณะทำนองเก็บใกล้เคียงทำนองหลัก

ประโยคที่ 7

ทำนองหลัก

- - - -	ดำ ล - -	- ม - -	- - ซ ล	ดำ ล - ล	- - ซ ล	- ดำ รำ มำ	- รำ - ดำ
- - - -	- - ซ ม	- ท - -	ร ม - -	- - - ซ -	ซ ม - -	- ด ร ม	- ร - ด

ซอสามสาย

			- - ซ ล	- ด - ล	- ซ - ล		
- - - -	- ร - ม	- ม - -	ร ม - -		- ร - -	- - ร ม	- ร - -
	- ล - -					- ด - -	- ล - ด

กระจับปี่

- - - -	ด ล ซ -	- ซ - -	- - ซ ล	ด ล ซ ล	ซ - ซ ล	ล ด ร ม	ม ร ร ด
	- - - ม	- ม - -	ร ม - -		- ม - -		

กลับต้น

ประโยคที่ 7 ทำนองหลักมีลักษณะลูกฆ้องบังคับ ลักษณะการแปรทำนองยึดทำนองหลักเสียงลูกตกและใช้กลุ่มเสียงเดียวกับทำนองหลัก ซอสามสายแปรทำนองในลักษณะทำนองแบบห่าง ๆ ใกล้เคียงทำนองหลัก ใช้การสีประสานเสียงในลักษณะคู่ประสาน ซ (ร) และ ร (ล) กระจับปี่ แปรทำนองในลักษณะทำนองเก็บ

ท่อน 2

ประโยคที่ 1

ทำนองหลัก

- มฺ - มฺ	- รฺ มฺ มฺ	- มฺ มฺ มฺ	- รฺ มฺ มฺ	- - - -	- - ซ ล	- รฺ - -	ดฺ ล - ล
- ซ - ม	- ร ม ซ	- ล ซ ม	- ร ม ซ	- - - -	ร ม - -	- - ดฺ ล	- - ซ ม

ซอสามสาย

- ซ - -	- - - ซ	ด ล ซ -	- - - ซ		- - ซ ล	- ด - ล	ด ซ - ล
- ร - ม	- ร ม ร	- - - ม	ซ ร ม -	- - - -	- ม - -		- ร - -

กระจับปี่

- ซ - -	- - - ซ	- ล ซ -	- - - ซ	- - - ซ	- - ซ ล	ล ร ด ล	ด ล ซ ล
- - - ม	- ร ม -	- - - ม	- ร ม -	- - - ด	ร ม - -		

ประโยคที่ 1 ทำนองหลักมีลักษณะลูกฆ้องบังคับ ลักษณะการแปรทำนองยึดทำนองหลักเสียงลูกตกและใช้กลุ่มเสียงเดียวกับทำนองหลัก ซอสามสายแปรทำนองในลักษณะทำนองแบบห่าง ๆ ใกล้เคียงทำนองหลัก ใช้การสีประสานเสียงในลักษณะคู่ประสาน ซ (ร) กระจับปี่ แปรทำนองในลักษณะทำนองแบบห่าง ๆ และทำนองเก็บ

ประโยคที่ 2

ทำนองหลัก

- - - -	- - ด ร	ม ร - -	ม ร - -	ด ด - -	- - ซ ล	- - ดˌ รˌ	มˌ รˌ -	รˌ
- - - -	ซˌ ลˌ - -	- - ด ร	- - ด	ลˌ	- ลˌ - -	ร ม - -	ซ ล - -	- - ดˌ	ลˌ

ซอสามสาย

					- - ซ ล	- ซ - ล	- ด -	ร
	- - - ร	ม ร - ร	ม ร - -		- ม - -	- ร - -	
- - - -	- ล ด -	- - ด -	- - ด	ล	ด ล - -			

กระจับปี่

- - - -	ซ ล ด ร	ม ร ด ร	ม ร ด	ล	ด ล - -	- - ซ ล	ซ ล ด ร	ม ร ด	ร
						ร ม - -		

ประโยคที่ 2 ทำนองหลักมีลักษณะลูกฆ้องบังคับ ลักษณะการแปรทำนองยึดทำนองหลัก เสียงลูกตกและใช้กลุ่มเสียงเดียวกับทำนองหลัก ซอสามสายแปรทำนองในลักษณะทำนองเก็บและแบบห่าง ๆ ใกล้เคียงกับทำนองหลัก ใช้การสีประสานเสียงในลักษณะคู่ประสาน ซ (ร) กระจับปี่แปรทำนองในลักษณะทำนองเก็บ

ประโยคที่ 3

ทำนองหลัก

ลูกล้อ			รับ		ลูกล้อ		รับ	
ดˌ ล ซ ม	*ซ ด ร ม*	ดˌ ล - -	ซ - ร	ม	*ซˌ ลˌ ด ร*	*ม ร ด ร*	- - ด ร	ม ร -	ร
- - - -	- - - -	- - ซ ม	- ด -	ทˌ	- - - -	- - - -	ซˌ ลˌ - -	- - ด	ล

ซอสามสาย

- ล ซ -							
- - ร ม	ซ - ร ม	(- - - -	- - - -)	- - - ร	ม ร - ร	(- - - -	- - - -)
	- ด - -			- ล ด -	- - ด ล		

กระจับปี่

(- - - -	- - - -)	ด ล ซ -	ซ - - -			ซ ล - -	
		- - - ม	- ด ร ม	(- - - -	- - - -)	- - ด ร	ม ร ด ร

ประโยคที่ 3 ทำนองหลักมีลักษณะลูกฆ้องบังคับ ทำนองมีลักษณะลูกล้อทั้ง 2 วรรค ลักษณะการแปรทำนองยึดทำนองหลัก เสียงลูกตกและใช้กลุ่มเสียงเดียวกับทำนองหลัก ซอสามสายสีเป็นผู้นำในทำนองลูกล้อ แปรทำนองในลักษณะทำนองเก็บใกล้เคียงกับทำนองหลัก ใช้การสีประสานเสียงในลักษณะคู่ประสาน ซ (ร) และ ร (ล) กระจับปี่ดีดเป็นผู้ตามในทำนองลูกล้อ แปรทำนองในลักษณะทำนองเก็บใกล้เคียงกับทำนองหลัก

ประโยคที่ 4

ทำนองหลัก

ลูกล้อ รับ

ด ำ ล ซ ม	*ซ ด ร ม*	ด ำ ล - -	ซ - ร ม	- - ซ ล	- - ด ำ	ม ำ - ำ	- - - ด ำ
- - - - -	- - - - -	- - ซ ม	- ด - ฑ	ร ม - -	ซ ล - -	- - ด ำ -	ด ำ ล - ซ

ซอสามสาย

- ล ซ -				- - ซ ล	- ด - ร	- - ด ร	ด ล - ด
- - ร ม	ซ - ร ม	(- - - -	- - - -)	- ม - -			
	- ด - -						

กระจับปี่

(- - - -	- - - -)	ด ล ซ -	ซ - - -	- - ซ ล	ซ ล ด ร	ม ร ด ร	ด ล - ด
		- - - ม	- ด ร ม	ร ม - -			

ประโยคที่ 4 ทำนองหลักมีลักษณะลูกฆ้องบังคับ วรรคแรกทำนองมีลักษณะลูกล้อ วรรคหลังบรรเลงพร้อมกัน ลักษณะการแปรทำนองยึดทำนองหลัก เสียงลูกตกและใช้กลุ่มเสียงเดียวกับทำนองหลัก ซอสามสายสีเป็นผู้นำในทำนองลูกล้อ แปรทำนองในลักษณะทำนองเก็บใกล้เคียงกับทำนองหลัก กระจับปี่ดีดเป็นผู้ตามในทำนองลูกล้อ แปรทำนองในลักษณะทำนองเก็บใกล้เคียงกับทำนองหลัก

ประโยคที่ 5

ทำนองหลัก

ลูกล้อ				รับ				ลูกล้อ				รับ			
- ดำ - ม	ซ ล ซ ล	- ดำ - -	ซ ล - ล	- ดำ - ด	ร ม ร ม	- ดำ - -	ร ม - ม
- - - -	- - - -	- ด - ม	- - ร ม	- - - -	- - - -	- ด - ด	- - ร ท

ซอสามสาย

- ด - -	ซ ล ซ ล	(- - - -	- - - -)	- ด - -			
- - - ม					ร ม ร ม	(- - - -	- - - -)
				- - - ด			

กระจับปี่

(- - - -	- - - -)	- ด - -	ซ ล ซ ล	(- - - -	- - - -)	- ด - -	
		- - - ม				- - - ด	ร ม ร ม

ประโยคที่ 5 ทำนองหลักมีลักษณะลูกฆ้องบังคับ ทำนองมีลักษณะลูกล้อทั้ง 2 วรรค ลักษณะการแปรทำนองยึดทำนองหลัก เสียงลูกตกและใช้กลุ่มเสียงเดียวกับทำนองหลัก ซอสามสายสีเป็นผู้นำในทำนองลูกล้อ แปรทำนองในลักษณะทำนองเก็บเหมือนกับทำนองหลัก กระจับปี่ดีดเป็นผู้ตามในทำนองลูกล้อ แปรทำนองในลักษณะทำนองเหมือนกับทำนองหลัก

ประโยคที่ 6

ทำนองหลัก

- ซ ล ดำ	- ร̣ - มำ	- - - ร̣	มำ ร̣ - ดำ	- - ร ม	- ซ - ล	- - - ดำ	- ดำ - ดำ
ม - - ด	- ร - ม	- - ร -	- - ดำ ล	- ด - -	- ซ - ล	- ด - -	- ซ - ล

ซอสามสาย

- ซ - ด					- ซ - ล	- ด ร ด	ร ซ - ล
- ร - -	- ร - ม	- ร - ร	ม ร - -	- ร - ม	- ร - -		- ร - -
			- - ด ล	- ล - -			

กระจับปี่

- ซ ล ด	ด ร ร ม	- - ร ร	ม ร ด ล		- ซ ซ ล	ล - - ด	ด ซ ซ ล
ม - - -				- ด ร ม	ม - - -	- ด ด -	

ประโยคที่ 6 ทำนองหลักมีลักษณะลูกฆ้องอิสระ ลักษณะการแปรทำนองยึดทำนองหลัก เสียงลูกตกและใช้กลุ่มเสียงเดียวกับทำนองหลัก ซอสามสายแปรทำนองในลักษณะทำนองเก็บใกล้เคียงกับทำนองหลัก ใช้การสีประสานเสียงในลักษณะคู่ประสาน ซ (ร) และ ร (ล) กระจับปี่แปรทำนองในลักษณะเก็บ

ประโยคที่ 7

ทำนองหลัก

- - - ซ	- - ซ ล	- - ด̣ -	- - ซ ล	- ม̣ - ร̣	ม̣ ร̣ - -	- ล ด̣ -	- - ซ ล
- - ม ร	- ม - -	ซ ล - ม	- ม - -	- ม - ร	- - ด̣ ล	ซ - - ม	- ม - ม

ซอสามสาย

- - - ซ	- - - ล	ซ ล ด -	- ซ - ล				- ซ - ล
- ม - ร	- ม - -	- - - ม	- ร - -	- ม - ร		- - - ม	- ร - -
				- - - ล	- ด - ล	- ล ด -	

กระจับปี่

- - - ซ	- - ซ ล	ซ ล ด -	- ซ ซ ล	- ม - ร	ม ร ด ล	ซ ล ด -	- ซ ซ ล
- - ม -	- ม - -	- - - ม	ม - - -			- - - ม	ม - - -

กลับต้น

ประโยคที่ 7 ทำนองหลักมีลักษณะลูกฆ้องกึ่งอิสระกึ่งบังคับทาง ลักษณะการแปรทำนองยึดทำนองหลัก เสียงลูกตกและใช้กลุ่มเสียงเดียวกับทำนองหลัก ซอสามสายแปรทำนองในลักษณะทำนองห่าง ๆ ใช้การสีประสานเสียงในลักษณะคู่ประสาน ซ (ร) และ ร (ล) กระจับปี่แปรทำนองในลักษณะเก็บตามทำนองหลัก

ประโยคที่ 7 (เที่ยวกลับเปลี่ยนเป็นดังนี้)

ทำนองหลัก

- - - ซ	- - ซ ล	- - ด̣ -	- - ซ ล	- ม̣ - ร̣	- ด̣ - ล	ด̣ - ด̣ -	- ล - ด̣
- - ม ร	- ม - -	ซ ล - ม	- ม - -	- ม - ร	- ด - ม	- ล - ซ	- ม - ด

ซอสามสาย

- - - ซ	- - - ล	ซ ล ด -	- ซ - ล			- - - ซ	- ล - ด
- ม - ร	- ม - -	- - - ม	- ร - -	- ม ซ ร	ม ร - -	- ม - ร	
					- - ด ล		

กระจับปี่

- - - ซ	- - ซ ล	ซ ล ด -	- ซ ซ ล	ล - - -	- - - ล	ล - - ซ	ซ ล ล ด
- - ม -	- ม - -	- - - ม	ม - - -	- ม ม ร	ร ด ด -	- ม ม -	

ประโยคที่ 7 เที่ยวกลับ ทำนองหลักมีลักษณะลูกฆ้องกึ่งอิสระกึ่งบังคับทาง ลักษณะการแปรทำนองยึดทำนองหลัก เสียงลูกตกและใช้กลุ่มเสียงเดียวกับทำนองหลัก ซอสามสายแปรทำนองในลักษณะทำนองห่าง ๆ ใช้การสีประสานเสียงในลักษณะคู่ประสาน ซ (ร) กระจับปี่แปรทำนองในลักษณะเก็บตามทำนองหลัก

แนวคิดและลักษณะการแปรทางเพลงผกาภิรมย์ สองชั้น

ด้านการแปรทำนองซอสามสาย ใช้ลักษณะเด่นคือ การสีคู่ประสานไว้ในการแปรทำนอง โดยภาพรวมแนวคิดในการดำเนินทำนองไม่ซับซ้อน ใช้สีแบบห่าง ๆ ผสมกับการสีเก็บบ้างนอกจากนี้ยังคำนึงถึงลักษณะการแปรทำนองที่ฉายทำนองหลักเพื่อแสดงให้เห็นถึงเจตนารมณ์ของผู้ประพันธ์

ด้านการแปรทำนองกระจับปี่ ด้วยกระจับปี่เป็นเครื่องดนตรีโบราณซึ่งยากต่อการสืบค้นลักษณะวิธีการดำเนินทำนองที่แท้จริง จึงใช้หลักการจากลักษณะวิธีการดำเนินทำนองอย่างเครื่องดนตรีประเภทดีด ได้แก่ ซึง ซึ่งเป็นเครื่องดนตรีพื้นเมืองภาคเหนือ โดยการใช้แนวคิดการดำเนินทำนองของ กระจับปี่ แปรทำนองในลักษณะการดีดซ้ำเสียง ซึ่งคงไว้ซึ่งทำนองหลักไว้เป็นสำคัญ

หมายเหตุ : *กระจับปี่ สายทุ้ม เสียง โด สายเอก เสียงซอล*

3. เพลงพญานาค เถา

เพลงพญานาค เถา ประพันธ์ขึ้นใหม่โดยรองศาสตราจารย์ณรงค์ชัย ปิฎกรัชต์ ใช้เป็นเพลงสำหรับการบรรเลงและขับร้อง

สังคีตลักษณ์ของเพลงพญานาค เถา

สามชั้น	A / B
สองชั้น	C D / E F
ชั้นเดียว	G H / I J

โครงสร้างของเพลงเป็นเพลงท่อนเดียว

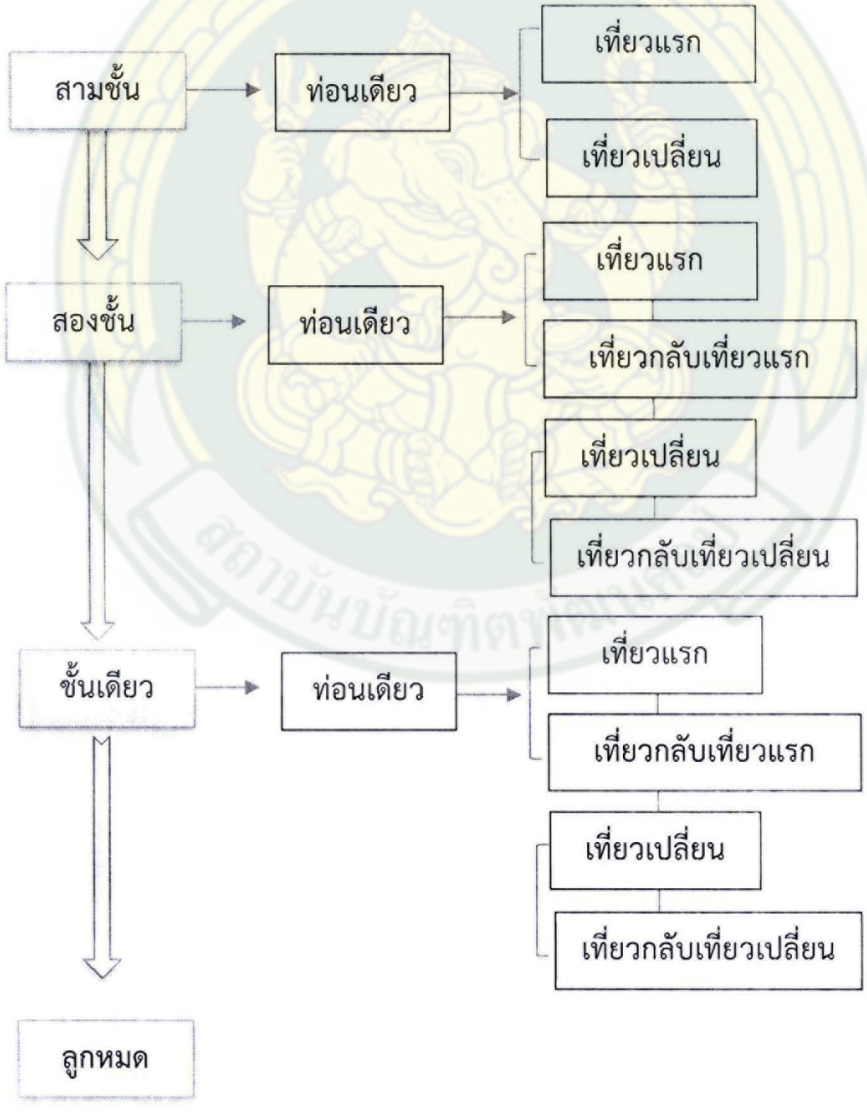

3.1 ทำนองหลักเพลงพญานาค เถา

ทำนองหลักของเพลงพญานาค เถา ประพันธ์ขึ้นใหม่โดยรองศาสตราจารย์ณรงค์ชัย ปิฎกรัชต์ ดังนี้

เพลงพญานาค เถา

สามชั้น

เที่ยวแรก

ประโยคที่ 1

- - - -	- - - ท	- - - รֺ	- มֺ - มֺ	- - - มֺ	- มֺ - มֺ	- - - รֺ	- - - ท
- - - -	- - - ท	- - - ร	- ม - ซ	- - - ล	- ซ - ม	- - - ร	- - - ท

ประโยคที่ 2

- ร - ซ	- - ล ท	- รֺ - ท	- ล - ซ	ม ร - ร	- ม - -	ซ ซ - -	ล ล - ท
- ล - ซ	- - - ท	- ร - ท	- ล - ซ	- - ท ล	- ท - ซ	- - - ล	- - - ท

ประโยคที่ 3

- - - ร	- - ร ม	- - - ซ	- - ซ ล	- - ล ท	- - ซ ล	- - ม ซ	- - ร ม
- - ท -	ล ท - -	- - ม -	ร ม - ม	- ซ - -	- ม - -	- ร - -	- ท - -

ประโยคที่ 4

- ท - -	ท ล - -	ล ซ - -	ซ ม - -	- ท - -	ท ล - -	ซ ม - -	- ร - ม
- - ล ซ	- - ซ ม	- - ม ร	- - ร ท	- - ล ซ	- - ซ ม	- - ร ท	- ล - ท

ประโยคที่ 5

- ท - -	ล ล - -	ท ท - -	รֺ รֺ - มֺ	- - ท -	ท - ล -	ซ - ล -	ล - ซ -
- ท - ล	- - - ท	- - - ร	- - - ม	- - - ล	- ซ - ม	- ม - ซ	- ม - ร

ประโยคที่ 6

- - ม ม	ซ ม - -	ท ล - -	ล ซ - -	- - ม ม	ซ ม - -	ม ร - -	ร ท - -
- - ม -	- - ร ท	- - ซ ม	- - ม ร	- - ม -	- - ร ท	- - ท ล	- - ล ซ

ประโยคที่ 7

- ม - -	ร ร - -	ม ม - -	ซ ซ - ล	- - ร ม	- ซ - ล	- ท - ดֺ	- รֺ - มֺ
- ท - ล	- - - ท	- - - ซ	- - - ล	- ด - -	- ซ - ล	- ท - ด	- ร - ม

ประโยคที่ 8

- - มํ มํ	- รํ - มํ	- มํ - มํ	- รํ - ท	- - ซ ล	ท ล - -	- - ซ -	ซ ซ - ซ
- ม - -	- ร - ม	- ซ - ม	- ร - ทฺ	- ม - -	- - ซ ม	- ม - ม	- ร - ม

เที่ยวกลับต้นเปลี่ยนประโยคที่ 1 ดังนี้

- - ล ท	- รํ - มํ	- มํ - รํ	- มํ - มํ	- - - มํ	- มํ - -	มํ มํ - -	รํ รํ - ท
- ซ - -	- ร - ม	- ซ - ร	- ม - ซ	- - - ล	- ซ - ม	- - - ร	- - - ท

เที่ยวเปลี่ยน

ประโยคที่ 1

- ม ซ ม	ซ ร - ม	ฟ ม ร ม	ฟ ซ ล ท	- - ซ -	ซ - - ม	ฟ ม - ม	ฟ ซ ล ท
				- ม - ม	- ร - ทฺ	- - ร -	- - - ทฺ

ประโยคที่ 2

- ท รํ ท	รํ ล - ท	ดํ ท ล รํ	มํ รํ ดํ ท	- - รํ -	รํ - - ท	ดํ ท - รํ	มํ รํ - -
				- ท - ท	- ล - ฟ	- - ล -	- - ดํ ท

ประโยคที่ 3

- - - รํ	- - รํ มํ	- - รํ มํ	- - รํ -	- - รํ มํ	- - รํ -	- - รํ ท	- - - -
- - ท -	ล ท - -	- - ฟ -	รํ ท - ล	- - ฟ -	รํ ท - ล	- - - -	ล ซ ฟ ม

ประโยคที่ 4

- ท - -	ท ล - -	ล ซ - -	ซ ม - -	- ท - -	ท ล - -	ซ ม - -	- ร - ม
- - ล ซ	- - ซ ม	- - ม ร	- - ร ทฺ	- - ล ซ	- - ซ ม	- - ร ทฺ	- ลฺ - ทฺ

ประโยคที่ 5

- ท - -	ล ล - -	ท ท - -	รํ รํ - มํ	- - รํ รํ	- มํ - มํ	- มํ - มํ	- มํ - รํ
- ทฺ - ลฺ	- - - ทฺ	- - - ร	- - - ม	- ร - -	- ม - ซ	- ล - ซ	- ม - ร

ประโยคที่ 6

- - - -	- มํ - มํ	- รํ - มํ	- มํ - รํ	- รํ - ทํ	- ล - ซ	- ม - -	- ซ - ซ
- - - ม	- - - -	- ร - ม	- ซ - ร	- ร - ท	- ลฺ - ซฺ	- ทฺ - ซฺ	- - - -

ประโยคที่ 7

- ม - -	ร ร - -	ม ม - -	ซ ซ - ล	- - ร ม	- ซ - ล	- ท - ดำ	- รำ - มำ
- ท - ล	- - - ท	- - - ซ	- - - ล	- ด - -	- ซ - ล	- ท - ด	- ร - ม

ประโยคที่ 8

- - มำ มำ	- รำ - มำ	- มำ - มำ	- รำ - ท	- - ซ ล	ท ล - -	- - ซ -	ซ ซ - ซ
- ม - -	- ร - ม	- ซ - ม	- ร - ท	- ม - -	- - ซ ม	- ม - ม	- ร - ม

สองชั้น เที่ยวแรก

ประโยคที่ 1

- - - -	- ท - ท	- - ซ ซ	- ล - ท	- ท - -	- ล - -	- ซ - -	- ม - -
- - - ท	- - - -	- ซ - -	- ล - ท	- - ล ซ	- - ซ ม	- - ม ร	- - ร ท

ประโยคที่ 2

- - ร ม	- ซ - ล	- ท - ล	- ซ - ม	- ฟ ล -	ฟ ม - -	- ม - -	- ร - ม
- ด - -	- ซ - ล	- ท - ล	- ซ - ท	- - - ม	- - ร ท	- ร - ท	- ล - ท

ประโยคที่ 3

- - ท -	ท - ล -	ซ - ล -	ล - ซ -	- ท - -	ท ท - -	ร ร - -	ม ม - ซ
- - - ล	- ซ - ม	- ม - ซ	- ม - ร	- ฟ - ฟ	- - - ล	- - - ท	- - - ซ

ประโยคที่ 4

- - ร ม	- ซ - ล	- ท - ดำ	- รำ - มำ	- - มำ มำ	- รำ - ท	- ม - -	- ร - ม
- ด - -	- ซ - ล	- ท - ด	- ร - ม	- ม	- ร - ท	- ร - ท	- ล - ท

สองชั้น เที่ยวกลับเที่ยวแรก

ประโยคที่ 1

- - - -	- ท - ท	- ท รำ -	- ล - ท	- - รำ มำ	- มำ - -	- - - รำ	- - รำ รำ
- - - ท	- - - -	ล - - ซ	- ม - ฟ	- ท - -	- - รำ ท	- - - ซ	- - ล ท

ประโยคที่ 2

- มำ - -	มำ รำ - -	รำ ท - -	ท ล - -	- ท - -	ท ล - -	- - - ซ	- - ซ ซ
- - รำ ท	- - ท ล	- - ล ซ	- - ซ ม	- - ล ซ	- - ซ ม	- - - ท	- - ร ม

ประโยคที่ 3

-	-	ท	-	ท	-	ล	-	-	-	ท	-	ร	-	ม	-	-	ซ	ล	ท	ล	-	-	-	ร	-	-	ร	ร
-	-	-	ล	-	ซ	-	ม	-	-	-	ล	-	ท	-	ร	-	ม	-	-	-	ซ	ม	-	-	-	ท	-	-	ล	ซ

ประโยคที่ 4

-	-	ร	ม	-	ซ	-	ล	-	ท	-	ดำ	-	รำ	-	มำ	-	-	มำ	มำ	-	รำ	-	ท	-	-	-	ซ	-	-	ซ	ซ
-	ด	-	-	-	ซ	-	ล	-	ท	-	ด	-	ร	-	ม	-	ม	-	-	-	ร	-	ท	-	-	-	ท	-	-	ร	ม

เที่ยวกลับเที่ยวแรก

ประโยคที่ 1

-	-	-	-	-	ท	-	ท	-	-	ซ	ซ	-	ล	-	ท	-	ล	-	-	ซ	ม	-	-	ซ	ม	-	-	ซ	ม	-	-
-	-	-	ท	-	-	-	-	-	ซ	-	-	-	ล	-	ท	-	-	ซ	ม	-	-	ร	ม	-	-	ร	ม	-	-	ร	ท

ประโยคที่ 2

-	-	ร	ร	-	ม	-	ซ	-	ท	รำ	-	ท	ล	-	-	-	ฟ	ล	-	ฟ	ม	-	-	-	ร	-	-	-	ซ	-	-
-	ล	-	-	-	ท	-	ซ	-	-	-	ล	-	-	ซ	ม	-	-	-	ม	-	-	ร	ท	-	ท	-	ท	-	ม	-	ม

ประโยคที่ 3

-	ร	-	ซ	-	-	ล	ท	-	ล	-	ท	-	ดำ	-	รำ	-	-	มำ	มำ	-	มำ	-	รำ	-	มำ	-	-	-	ล	-	-
-	ล	-	ซ	-	-	-	ท	-	ล	-	ท	-	ด	-	ร	-	ม	-	-	-	ซ	-	ร	-	ร	-	ร	-	ซ	-	ซ

ประโยคที่ 4

-	-	ร	ม	-	ซ	-	ล	-	ท	-	ดำ	-	รำ	-	มำ	-	-	มำ	มำ	-	รำ	-	ท	-	ร	-	-	-	ซ	-	-
-	ด	-	-	-	ซ	-	ล	-	ท	-	ด	-	ร	-	ม	-	ม	-	-	-	ร	-	ท	-	ท	-	ท	-	ม	-	ม

เที่ยวเปลี่ยน

ประโยคที่ 1

-	-	-	-	-	ท	-	ท	-	ท	รำ	-	ล	-	ท	-	-	รำ	มำ	-	มำ	-	-	-	-	รำ	-	-	รำ	รำ
-	-	-	ท	-	-	-	-	ล	-	-	ซ	-	ม	-	ฟ	-	ท	-	-	-	-	รำ	ท	-	-	-	ซ	-	-	ล	ท

ประโยคที่ 2

-	มำ	-	-	มำ	รำ	-	-	รำ	ท	-	-	ท	ล	-	-	-	ท	-	-	ท	ล	-	-	-	-	ซ	-	-	ซ	ซ
-	-	รำ	ท	-	-	ท	ล	-	-	ล	ซ	-	-	ซ	ม	-	-	ล	ซ	-	-	ซ	ม	-	-	-	ท	-	-	ร	ม

ประโยคที่ 3

-	-	ท	-	ท	-	ล	-	-	ท	-	ร	-	ม	-	-	ซ	ล	ท	ล
-	-	-	ล	-	ซ	-	ม	-	-	-	ล	-	ท	-	ร	-	ม	-	-

-	-	-	-	-	-	-	ร	-	-	-	ร	ร	-	-	ร	ม	-	-	-
-	-	-	ร	-	-	-	ร	-	-	-	ร	ร	-	-	ร	ม	-	-	-

ประโยคที่ 4

-	-	ร	ม	-	ซ	-	ล	-	ท	-	ดำ	-	รำ	-	มำ	-	-	มำ	มำ
-	ด	-	-	-	ซ	-	ล	-	ท	-	ด	-	ร	-	ม	-	ม	-	-

-	-	รำ	มำ	-	รำ	-	ท	-	ซ	-	ม	-	-	-	-	-	ซ	-	ซ
-	ร	-	-	-	ม	-	ร	-	ท	-	ล	-	ซ	-	ท	-	-	-	ซ

เที่ยวกลับเที่ยวเปลี่ยน

ประโยคที่ 1

-	-	-	-	-	ท	-	ท	-	รำ	-	ท	-	-	-	-	-	ซ	-	ล
-	-	-	ท	-	-	-	-	ท	-	ท	-	-	ท	-	-	-	-	-	ม

-	ท	-	รำ	-	ท	-	-	-	-	ท	-	-	-	-	ท	-	ท	-	-
-	ซ	-	ล	-	ท	-	ฟ	-	-	-	ร	-	ท	-	-	-	ร	-	ท

ประโยคที่ 2

-	-	รำ	รำ	-	มำ	-	รำ	-	ท	-	ล	-	ซ	-	ม	-	-	-	-
-	ร	-	-	-	ม	-	ร	-	ท	-	ล	-	ซ	-	ท	-	-	-	-

-	ร	-	ม	-	-	-	-	-	ร	-	ม	-	-	มำ	มำ	-	ร	-	ม
-	-	-	ร	-	ท	-	ล	-	ซ	-	ท	-	-	-	-	-	ล	-	ท

ประโยคที่ 3

-	-	ท	-	ท	-	ล	-	ซ	-	-	-	ซ	-	ซ	-	-	ม	-	-
-	-	-	ล	-	ซ	-	ม	-	ร	-	-	-	ม	-	ร	-	-	ร	ท

-	ร	ท	-	-	-	ร	ม	-	-	ซ	ซ	-	ร	-	ม	-	-	ซ	ซ
-	-	ร	ท	-	ล	-	ซ	-	-	-	ล	ซ	-	ล	-	ท	-	-	ซ

ประโยคที่ 4

-	-	ร	ม	-	ซ	-	ล	-	ท	-	ดำ	-	รำ	-	มำ	-	-	มำ	มำ
-	ด	-	-	-	ซ	-	ล	-	ท	-	ด	-	ร	-	ม	-	ม	-	-

-	-	รำ	มำ	-	รำ	-	ท	-	ร	-	ม	-	-	มำ	มำ	-	ร	-	ม
-	ร	-	-	-	ม	-	ร	-	ท	-	ล	-	ซ	-	ท	ท	-	ท	-

ชั้นเดียว เที่ยวแรก

ประโยคที่ 1

-	-	-	-	-	-	ท	ท	-	ท	-	-	-	ล	-	ท	-	-	ซ	ล
-	-	-	-	-	ท	-	-	-	ท	-	-	-	ล	-	ท	-	ม	-	-

ท	ล	-	-	ซ	ม	-	-	-	ร	-	ม	-	-	-	ร	-	ร	ร	-
-	-	ซ	ม	-	-	-	ท	-	-	ร	ท	-	ล	-	ท	-	-	-	-

ประโยคที่ 2

-	-	ซ	ล	-	-	ซ	-	ม	ร	-	ร	-	ม	-	ซ	-	ซ	-	ล	ท	ล	-	-	ซ	ม	-	-	-	ร	-	ม
-	ม	-	-	ซ	ม	-	ร	-	-	ท	ล	-	ท	-	ซ	-	ร	-	-	-	-	ซ	ม	-	-	ร	ท	-	ล	-	ท

เที่ยวกลับเที่ยวแรก

ประโยคที่ 1

-	-	-	-	-	-	ท	ท	-	ท	-	-	ม	ม	-	ท	-	ท	-	-	ท	ล	-	-	-	ร	-	-	-	ซ	-	-
-	-	-	-	-	ท	-	-	-	ท	-	ท	-	-	-	ท	-	-	ล	ซ	-	-	ซ	ม	-	ท	-	ท	-	ม	-	ม

ประโยคที่ 2

-	-	ซ	ล	-	-	ซ	-	-	ม	-	-	-	ล	-	-	-	ท	ร์	-	ท	ล	-	-	-	ร	-	-	-	ซ	-	-
-	ม	-	-	ซ	ม	-	ร	-	ร	-	ร	-	ซ	-	ซ	-	-	-	ล	-	-	ซ	ม	-	ท	-	ท	-	ม	-	ม

เที่ยวเปลี่ยน

ประโยคที่ 1

-	-	-	-	ร์	-	ร์	-	-	-	ร์	-	-	ร์	ร์	-	-	-	-	-	ซ	-	ซ	-	-	-	-	ซ	-	-	ซ	ซ
-	-	-	-	-	ท	-	ท	-	-	-	ซ	-	-	ล	ท	-	-	-	-	-	ม	-	ม	-	-	-	ท	-	-	ร	ม

ประโยคที่ 2

-	-	ซ	ล	-	-	ซ	-	-	-	ร	-	-	ร	ร	-	-	ร	-	ม	-	ซ	-	-	-	-	ซ	-	-	ซ	ซ
-	ม	-	-	ซ	ม	-	ร	-	-	-	ท	-	-	ล	ซ	-	-	-	ท	-	ร	-	ม	-	-	-	ท	-	-	ร	ม

เที่ยวกลับเที่ยวเปลี่ยน

ประโยคที่ 1

-	-	-	-	-	ร	-	ท	-	ร	-	ท	-	ท	-	-	-	ท	-	-	ท	ล	-	-	-	-	-	ร	-	ม	-	-
-	-	-	-	ท	-	ท	-	ท	-	ท	-	-	ท	-	-	-	-	ล	ซ	-	-	ซ	ม	-	-	ท	-	ท	-	-	-

ประโยคที่ 2

-	-	ซ	ล	-	-	ซ	-	ม	ร	-	ร	-	ม	-	ซ	-	-	ท	-	ท	-	ล	-	-	-	-	ร	-	ม	-	-
-	ม	-	-	ซ	ม	-	ร	-	-	ท	ล	-	ท	-	ซ	-	-	-	ล	-	ซ	-	ม	-	-	ท	-	ท	-	-	-

ลูกหมด

ประโยคที่ 1

- - - -	- - ท ท	- ท - -	- ล - ท	- - ซ ล	ท ล - -	- - ซ -	ซ ซ - ซ
- - - -	- ท - -	- ท - -	- ล - ท	- ม - -	- - ซ ม	- ม - ม	- ร - ม

ประโยคที่ 2

- - - ร	- - ร ม	- - - ซ	- - ซ ล	- - ล ท	- - ซ ล	- - ม ซ	- - ร ม
- - ท -	ล ท - ท	- - ม -	ร ม - ม	- ซ - -	- ม - -	- ร - -	- ท - -

ประโยคที่ 3

- - - ร	- - ร ม	- - - ซ	- - ซ ล	- - ล ท	- - ท ด	- - ด ร	- - ร ม
- - ท -	ล ท - ท	- - ม -	ร ม - ม	- ซ - -	- ล - -	- ท - -	- ด - -

3.2 ทำนองเพลงพญานาค เถา ทางกระจับปี่และซอสามสาย

3.2.1 ทำนองเพลงพญานาค เถา ทางกระจับปี่

ผู้วิจัยนำทำนองหลักของเพลงพญานาคมาสร้างสรรค์เป็นทางบรรเลงของกระจับปี่ ดังนี้

เพลงพญานาค เถา ทางกระจับปี่

สามชั้น เที่ยวแรก

ประโยคที่ 1

		- - - ร	- ม - ซ	- - - ล	- ซ - ม	- - - ร	- - - ร
๑ - - - -	- - - ท		- - - ซ				- - - ท

ประโยคที่ 2

๒ - ร – ซ	- - ล ท						
	- - ล ท	- ร - ท	- ล - ซ	ม ร ท ร	- ม – ซ	- - - ล	- - - ท

ประโยคที่ 3

- - - ร	- - ร ม	- - ม ซ	ร ม ซ ล		- ม ซ ล	- ร ม ซ	- - ร ม
- - ท -	ล ท - -		- - - ซ	- ซ ล ท			- ท - ซ

ประโยคที่ 4

- ท ล ซ	ท ล ซ ม	ล ซ ม ร	ซ ม ร ร	- ท ล ซ	ท ล ซ ม	ซ ม ร -	- ร - ม
			- - - ท			- - - ท	- - - ซ

ประโยคที่ 5

ร - - -	ม ฟ ล ท	ม ร ร ร ร	- - ร ม	ล ซ ท ล	ท ซ ล ม	ซ ม ล ซ	ล ม ซ ร
- ล ลลล			ล ท – ซ				- - - ซ

ประโยคที่ 6

- ม ม ม	ซ ม ร -	- - ร ม	ล ซ ม ร	- ม ม ม	ซ ม ร -	ร ม ซ ล	ซ ท ล ซ
	- - - ท	ล ท - -	- - - ซ		- - - ท		- - - ซ

ประโยคที่ 7

ร ร ร ร	- - ร ม	ซ ซ ซ ซ	ร ม ซ ล	- - ร ม	ซ ซ ล ล	ซ ซ ด ด	ร ำ ม ำ
	ล ท - -		- - - ซ	ซ ด - -			- - - ซ

ประโยคที่ 8

- - - ม	- ม ม ม	ซ ซ ม ม	ร ร – ร	- ม ซ ล	ท ล ซ ม	ซ ม ร -	- ร ร ม
			- - ท ท			- - - ท	ท - - ซ

เที่ยวกลับต้นเปลี่ยนประโยคที่ 1 ดังนี้

	- - ร ม	ม ซ ซ ร	ร ม ม ซ	- - - ล	- ล ล ล	ล ซ ซ ม	ม ร ร ร
- ซ ล ท	ล ท - -		- - - ซ				- - - ท

สามชั้น เที่ยวเปลี่ยน

ประโยคที่ 1

		- - - ซ	- ล - ท)	(- ม ซ ม	ซ ร ร ม	ฟ ม ร ซ	ซ ซ ล ท)
(- ม ซ ม	*ซ ร - ม*	*ฟ ม ร ร*					

ประโยคที่ 2

(- ท ร ท	*ร ล - ท*	*- ล ท ร*	*ซ - - -*	- ท ร ำ ท	ร ำ ล ล ท	ล ท ด ำ ร	ม ำ ร ด ำ ท
			ร ม ร ท)				- - - ซ

ประโยคที่ 3

- - - ร	- - ร ม	- - ฟ ม	ร - - ร	- - ฟ ม	ร - - -	- - ร -	- - ฟ ม
- - ท -	ล ท - -		- ท ร ล		- ท ร ล	- - - ท	ล ซ - ซ

ประโยคที่ 4

- ท ล ซ	ท ล ซ ม	ล ซ ม ร	ซ ม ร ร	- ท ล ซ	ท ล ซ ม	ซ ม ร -	- ร – ม
			- - - ท			- - - ท	- - - ซ

ประโยคที่ 5

ร - - -	ม ฟ ล ท	ม ร ร ร ร	- - ร ม	ล ซ ท ล	ท ซ ล ม	ซ ม ล ซ	ล ม ซ ร
- ล ลลล			ล ท – ซ				- - - ซ

ประโยคที่ 6

- ม ม ม	ซ ม ร -	- - ร ม	ล ซ ม ร	- ม ม ม	ซ ม ร -	ร ม ซ ล	ซ ท ล ซ
	- - - ท	ล ท - -	- - - ซ		- - - ท		- - - ซ

ประโยคที่ 7

ร ร ร ร	- - ร ม	ซ ซซซ	ร ม ซ ล	- - ร ม	ซ ซ ล ล	ซ ซ ด ด	ร̥ ร̥ ม̥ ม̥
	ล ท - -		- - - ซ	ซ ด - -			- - - ซ

ประโยคที่ 8

- - - ม	- ม ม ม	ซ ซ ม ม	ร ร – ร	- ม ซ ล	ท ล ซ ม	ซ ม ร -	- ร ร ม
			- - ท ท			- - - ท	ท - - ซ

สองชั้น เที่ยวแรก

ประโยคที่ 1

- - - ท	- ท – ท	- ซ ซ ซ	- ล - ท	- ท ล ซ	- ล ซ ม	- ซ ม ร	- ม ร ร
			- - - ซ				- - - ท

ประโยคที่ 2

- - ร ม	ม ซ ซ ล	ล ท ท ล	ล ซ ซ ม	- ฟ ล ม	ฟ ม ร -		- ร ร ม
- ด - -			- - - ซ		- - - ท	ท ล ล ท	ท - - ซ

ประโยคที่ 3

- - ท ล	ท ซ ล ม	ซ ม ล ซ	ล ม ซ ร	-	- - - ร	ร ร - ม	ม ม - ซ
			- - - ซ	- ท - ท	ท ท - -		- - - ซ

ประโยคที่ 4

- - ร ม	ม ซ ซ ล	ล ท ท ล	ล ซ ซ ม	- ม ม ม	ม ร ร -		- ร ร ม
- ด - -			- - - ซ		- - - ท	ท ล ล ท	ท - - ซ

เที่ยวกลับเที่ยวแรก

ประโยคที่ 1 กระจับปี่

- - - ท	- ท - ท	- ซ ซ ซ	- ล - ท	- ล ซ ม	ซ ม ร ม	ซ ม ร ม	ซ ม ร ร
			- - - ซ				- - - ท

ประโยคที่ 2 กระจับปี่

	ร ม ม ซ	ซ ท ท ล	ท ล ซ ม	- ฟ ล ม	ฟ ม ร -	- ร ร -	- ซ ซ ม
- ล ร ร			- - - ซ		- - - ท	ท - - ท	ท - - ซ

ประโยคที่ 3 กระจับปี่

- ร - ซ	ร ซ ล ท	ท ล ล ท	ท ด ด ร	- ม ม ม	ม ร ร ด	ด ร ร ด	ด ล ล ซ
							- - - ซ

ประโยคที่ 4 กระจับปี่

- - ร ม	ม - - -		- ร ร ม	- ม ม ม	ม ร ร -	- ร ร -	- ซ ซ ม
- ด - -	- ซ ซ ล	ล ท ท ด	ด - - ซ		- - - ท	ท - - ท	ท - - ซ

เที่ยวเปลี่ยน

ประโยคที่ 1

			- - - ร	- - ร ม	ฟ ม ร -		- - - ร
- - - ท	- ท - ท	ท ซ ซ ซ	ซ ล ล ท	- ท - -	- - - ท	- - - ซ	- - ล ท

ประโยคที่ 2

- ม ร -	ม ร - -		- - - ม		- - - ม -		- - ร ม
- - - ท	- - ท ล	ร ท ล ซ	ท ล ซ ซ	- ท ล ซ	ท ล ซ -	- - - ท	- - - ซ

ประโยคที่ 3

	- - - ม		ร ท ม ร	- ม ซ ล	- - - ม	- - – ท	- - ล ซ
- - ท ล	ท ซ ล -	- - ท ล	- ท – ซ		ท ล ซ -		- - - ซ

ประโยคที่ 4

- - ร ม	ม ซ ซ ล	ล ท ท ล	ล ซ ซ ม	- ม ม ม	ม ร ร -		- ร ร ม
- ด - -			- - - ซ		- - - ท	ท ล ล ท	ท - - ซ

เที่ยวกลับเที่ยวเปลี่ยน

ประโยคที่ 1

- - - ท	- ท – ท	ท ร ท ท	- ท – -	- - - -	- ม - -	ท ล ร ท	- - ท -
			- ซ - -		ซ – ล ซ		- ซ - -

ประโยคที่ 2

- ร ร ร	ร ม ม ร	ร ท ท ล	ล ซ ซ ม	- - - -	- ร – ม	ม - - ม	ม ร ร ม
			- - - ซ			- ท ท -	- - - ซ

ประโยคที่ 3

	- - - ม	ซ ร - -	ซ ม ซ ร	- ม ร -		ซ ร ร ม	ม ซ ซ ซ
- - ท ล	ท ซ ล -		- - - ซ	- - - ท	ท ล ล ซ		- - - ซ

ประโยคที่ 4

- - ร ม	ม ซ ซ ล	ล ท ท ล	ล ซ ซ ม	- ม ม ม	ม ร ร -	- ร – ม	- ม - -
- ด - -			- - - ซ		- - - ท	ท – ท -	- ซ - -

ชั้นเดียว เที่ยวแรก

ประโยคที่ 1

- - - -	- ท ท ท	- ท - -	- ล – ท	- ม ซ ล	ท ล ซ ม	ซ ม ร ท	ท ร ร ม
			- - - ซ				- - - ซ

ประโยคที่ 2

- ม ซ ล	ซ ม ม ร	ร ท ท ร	ร ม ม ซ		- - - ม	ม ร ร -	- ร ร ม
			- - - ซ	- ซ - ล	ท ล ซ -	- - - ท	ท - - ซ

เที่ยวกลับเที่ยวแรก

ประโยคที่ 1

- - - -	- - - ท	- ท ท ท	ท ล ล ท	- ท ล ซ	ท ล ซ ม	ซ ม ร -	- ร ร ม
			- - - ซ			- - - ท	ท - - ซ

ประโยคที่ 2

- ม ซ ล	ซ ม ซ ร	ร - - ร	ร ม ม ซ	- ท ร ล	ท ล ซ ม	ซ ม ร -	- ร ร ม
		- ท ท -	- - - ซ			- - - ท	ท - - ซ

เที่ยวเปลี่ยน

- - - -	ร ท ร ท	- - - ซ	- - ล ท	- - - -	ซ ม ซ ม	- - - ท	- - ร ม
- ม ซ ล	ซ ม ซ ร	- - - ท	- - ล ซ	- - ร ท	ม ร ซ ม	- - - ซ	- - ร ม

ประโยคที่ 1

- - - -	ร ท ร ท	- - - ซ	- - ล ท	- - - -	ซ ม ซ ม		- - ร ม
			- - - ซ			- - - ท	- - - ซ

ประโยคที่ 2

- ม ซ ล	ซ ม ซ ร		- - ล ซ	- - ร ท	ม ร ซ ม	- - - ซ	- - ร ม
		- - - ท	- - - ซ				- - - ซ

เที่ยวกลับเที่ยวเปลี่ยน

ประโยคที่ 1

- - - -	ร ท ท ท	ร ท ท ท	- ท - -	- ท ล ซ	ท ล ซ ม	- - ท ร	ท ม - -
			- ซ - -				- - - ซ

ประโยคที่ 2

- ม ซ ล	ซ ม ซ ร	ร - - ร	ร ม ม ซ	- - ม ล	ท ล ซ ม	ม ท ท ร	ท ม - -
		- ท ท -	- - - ซ				- ซ - -

ลูกหมด

ประโยคที่ 1

- - - -	- - - ท	- ท ท ท	ท ล ล ท	- ท ล ซ	ท ล ซ ม	ซ ม ร -	- ร ร ม
			- - - ซ			- - - ท	ท - - ซ

ประโยคที่ 2

- - - ร	- - ร ม	ม ม ม ซ	ร ม ซ ล	ล ซ ล ท	ท ม ซ ล	ล ร ม ซ	ซ – ร ม
- - ท -	ล ท - -		- - - ซ				- ท – ซ

ประโยคที่ 3

ม ม - ร	- - ร ม	ม ม ม ซ	ร ม ซ ล	ล ร ม ซ	ซ ม ซ ล	ล ซ ล ด̣	ด̣ ล ด̣ ร̣
- - ท -	ล ท - -		- - - ซ				- - - ซ

3.2.2 ทำนองเพลงพญานาค เถา ทางซอสามสาย

ผู้วิจัยนำทำนองหลักของเพลงพญานาคมาสร้างสรรค์เป็นทางบรรเลงของซอสามสายดังนี้

เพลงพญานาค เถา ทางซอสามสาย

ท่อน 1 เที่ยวแรก

ประโยคที่ 1

			- - - ซ	- - - ล	- ซ - -		
		- - - ร	- ม - ร		- - - ม	- - - ร	
๑ - - - -	- - - ท	- - - ล					- - - ท

ประโยคที่ 2

- - - ซ	- - ล ท	- ร - ท	- ล - ซ		- - - ซ	- - - ล	- - - ท
๒ - ร - ร			- - - ร	- - - ร	- ม - ร		
				- ท - ล			

ประโยคที่ 3

	- - - ซ	- - - ซ	- - ซ -	ล - ร ท	ล ซ - ล	ซ ม - ซ	
- - - ร	- - ร ร	ม - ม ร	ร ม ร -				ม ร - ม
- - ท -	ล ท - -						- ล - -

ประโยคที่ 4

ซ ท ล ซ	- ล ซ -						
	ม - - ม	ร ซ ม ร	- ม ร -		ร ม - ม	ซ ม ร ท	- ร - ม
			ท - - ท	- ล – ท	ล - - -		- ล - -

ประโยคที่ 5

ร ล - ล	- - ล ท						
	ม ฟ - -	ม ร - ร	- - ร ม	- - ท ล	ท ซ ล ม	ซ ม ล ซ	ล ม ซ ร
		- - - ล	ล ท - -				

ประโยคที่ 6

			ล ซ - -			- - ซ ล	ร ท ล ซ
- ม - ม	ซ ม ร -	- - ร ม	- - ม ร	- ม - ม	ซ ม ร ท	ร ม - -	- - - ร
	- - - ท	ล ท ล -	- - - ล			ล - - -	

ประโยคที่ 7

		- ซ - ซ	- - ซ ล		ซ ล ท ด	ท ด ร ด	ท ล ซ -
- ร - ร	- - ร ม	- ร - ร	ร ม - -	ซ ม ร ม			- - - ม
- ล - ล	ล ท - -						

ประโยคที่ 8

					- ซ – ล	ท ล ซ -	
- ร - ร	ซ ม ม ม	ซ ม ร -		- - ร ม	- ร - -		- ร – ม
- ล - ล		- - - ล	ร ท ท ท	ล ท - -		- - - ท	- ล - -

เที่ยวกลับต้นเปลี่ยนประโยคที่ 1 ดังนี้

- ซ ล ท	ล ท - -		- - - ซ	- ล – ล	ท ล ซ ม		
	- - ร ม	ซ ม ซ ร	- ม – ร			- ร - ร	ซ ม ร ท
		- - - ล					

สามชั้น เที่ยวเปลี่ยน

ประโยคที่ 1

		- - - ซ	- ล – ท	(- - - -	- - - -	- - - -	- - - -)
- ม ซ ม	ซ ร – ม	ฟ ม ร ร					
	- ล - -						

ประโยคที่ 2

- ท ร ท	ร ล - ท	- ล ท ร	ซ - - -	(- - - -	- - - -	- - - -	- - - -)
			ร ม ร -				
			- - - ท				

ประโยคที่ 3

					- ท ร ล	- - ร ท	ล ซ - -
	- - ร ม	- - ฟ ม	ร - - -	- - ฟ ม	ร - - -		- - ฟ ม
- - ท ร	ล ท ล -		- ท ร ล				

ประโยคที่ 4

ซ ท ล ซ	- ล ซ -						
	ม - - ม	ร ซ ม ร	- ม ร -		ร ม – ม	ซ ม ร ท	- ร – ม
			ท - - ท	- ล – ท	ล - - -		- ล - -

ประโยคที่ 5

ร ล - ล	- - ล ท						
	ม ฟ - -	ม ร – ร	- - ร ม	- - ท ล	ท ซ ล ม	ซ ม ล ซ	ล ม ซ ร
		- - - ล	ล ท - -				

ประโยคที่ 6

			ล ซ - -			- - ซ ล	ร ท ล ซ
- ม - ม	ซ ม ร -	- - ร ม	- - ม ร	- ม - ม	ซ ม ร ท	ร ม - -	- - - ร
	- - - ท	ล ท ล -	- - - ล			ล - - -	

ประโยคที่ 7

		- ซ – ซ	- - ซ ล		ซ ล ท ด	ท ด ร ด	ท ล ซ -
- ร – ร	- - ร ม	- ร – ร	ร ม - -	ซ ม ร ม			- - - ม
- ล - ล	ล ท - -						

ประโยคที่ 8

					- ซ - ล	ท ล ซ -	
- ร – ร	ซ ม ม ม	ซ ม ร -		- - ร ม	- ร - -		- ร - ม
- ล - ล		- - - ล	ร ท ท ท	ล ท - -		- - - ท	- ล - -

สองชั้น เที่ยวแรก

ประโยคที่ 1

- - - ท	- ท – ท	- ซ – ซ	- ล – ท	- ท ล ซ	- ล ซ -	- ซ - -	
		- ร – ร			- - - ม	- - ม ร	- ม ร -
							- - - ท

ประโยคที่ 2

	- ซ – ล	- ท ร ล	ท ล ซ -	- - ล -			
- ร – ม	- ร - -		- - - ม	- ฟ – ม	ฟ ม ร -		- ร – ม
- ล - -					- - - ท	- ล – ท	- ล - -

ประโยคที่ 3

- - ท ล	ท ซ ล -	- - ล ซ	ล - - -			ท ล ซ -	ร ท ล ซ
	- - - ม	ซ ม - -	- ม - ร	ซ ม ร -	ร ซ ม ร	- - - ม	- - - ซ
				- - - ท			

ประโยคที่ 4

	ซ ล ล ล	- ท ร ล	ท ล ซ -				
- ร – ม	ร - - -		- - - ม	- ม ร ม	ซ ม ร -		- ร – ม
- ล - -				- - ล -	- - - ท	- ล – ท	- ล - -

เที่ยวกลับเที่ยวแรก

ประโยคที่ 1

- - - ท	- ท – ท	- ซ – ซ	- ล – ท	- ล ซ -			
		- ร – ร		- - ร ม	- ม ร ม	ซ ม ร ม	ซ ม ร -
							- - - ท

ประโยคที่ 2

	- - – ซ	- ท ร ล	ท ล ซ -	- - ล -			
- - - ร	- ม – ร		- - - ม	- ฟ – ม	ฟ ม ร -		ม ร ซ ม
- - - ล					- - ล -	ท – ร ท	

ประโยคที่ 3

	ซ – ล ท	ล ซ ล ท	- ด์ – ร์				- ล – ซ
ฟ ม ร -	ร - - -			- ม ร ม	ร ม ซ ร	- ม – ร	- - - ร

ประโยคที่ 4

	ซ ล ล ล	- ท ร ล	ท ล ซ -				
- ร – ม	ร - - -		- - - ม	- ม ร ม	ซ ม ร -	- ร - -	- ซ – ม
- ล - -				- - ล -	- - - ท	- - – ท	

เที่ยวเปลี่ยน

ประโยคที่ 1

- - - ท	- ท – ท	ล ท ร ซ	- ล – ท			- - - ซ	- - ล ท
		- - – ร		- - ร ม	ฟ ม ร -	- - - ร	
				- ท - -	- - - ท		

ประโยคที่ 2

- - ร ท	ล ร ท ล	ซ ท ล ซ	- ล ซ -	- ท ล ซ	ท ล ซ -		
			ม - - ม		- - - ม		- - ร ม
						- - - ท	

ประโยคที่ 3

- - ท ล	ท ซ ล -	- - ท ล		- - ซ ล	ท ซ ล -	- - – ท	- - ล ซ
	- - - ม		ร - ม ร	- ม - -	- - - ม		- - ล ซ
			- ท - -				

ประโยคที่ 4

	ซ ล ล ล	- ท ร ล	ท ล ซ -				
- ร – ม	ร - - -		- - - ม	- ม ร ม	ซ ม ร -		- ร – ม
- ล - -				- - ล -	- - - ท	- ล – ท	- ล - -

เที่ยวกลับเที่ยวเปลี่ยน

ประโยคที่ 1

- - - ท	- ท – ท	- - ร ล	- ท - -	- - - -	ซ - ล ซ	ท ล ร ท	- - ท -
					- ม - -		

ประโยคที่ 2

- ร ร ร	- ท - ร	- ท ร ล	ท ล ซ -				
			- - - ม	- - - -	- ร - ม		- ร - ม
					- ล - -	- ล - ท	- ล - -

ประโยคที่ 3

- - ท ล	ท ซ ล -	ซ - - -		- - ร ท	ร ท ล ซ		- ซ ซ ซ
	- - - ม	- ร - -	ซ ม ซ ร			- ร - ม	
		- ล - -				- ล - -	

ประโยคที่ 4

	ล ซ – ล	- ท ร ล	ท ล ซ -				
- ร - ม	- - ม -		- - - ม	- ม ร ม	ซ ม ร -	- - – ร	- ม - -
- ล - -				- - ล -	- - - ท	- - – ล	

ชั้นเดียว เที่ยวแรก

ประโยคที่ 1

- - - -	- - ร ท	- ท - -	- ล – ท	- ซ - ล	- ซ - -		
				- ร - -	- - - ม	ซ ม ร -	- ร - ม
						- - - ท	- ล - -

ประโยคที่ 2

	- - - ซ	- - - ล	- ซ - -	- ซ - ล	ท ล ซ -	ซ - - -	
- - - ม	- - - ร		- ร - -		- - - ม	- ม ร -	- ร - ม
						- - - ท	- ล - -

เที่ยวกลับเที่ยวแรก

ประโยคที่ 1

- - - -	- ท ท ท	- ท – ท	- ล - ท	- ท ล ซ	ล ท – ล	ท ล ซ -	- ซ - -
						- - - ม	- ร - ม

ประโยคที่ 2

	- - - ซ		- ซ - -	- ท ร ล	ท ล ซ -		- ซ - -
- - - ม	- - - ร	- - - ม	- ร - -		- - - ม	ซ ม ร -	- ร - ม
						- - - ท	

เที่ยวเปลี่ยน

- - - -	ร ท ร ท	- - - ซ	- - ล ท	- - - -	ซ ม ซ ม	- - - ท	- - ร ม
- ม ซ ล	ซ ม ซ ร	- - - ท	- - ล ซ	- - ร ท	ม ร ซ ม	- - - ซ	- - ร ม

ประโยคที่ 1

- - - -	ร ท ร ท	- - - ซ	- - ล ท				
		- - - ร		- - - -	ซ ม ซ ม	-	- - ร ม
						- - - ท	- - ล -

ประโยคที่ 2

			- - - ซ			- - - ซ	
- - - -	ซ ม ซ ร		- - ม ร	- - ร -	ม ร ซ ม	- - - ร	- - ร ม
	- - - ล	- - - ท		- - - ท			

เที่ยวกลับเที่ยวเปลี่ยน

ประโยคที่ 1

- - - -	- ร - ท	- - ร ท	- ท - -	- ท ล ซ	ท ล ซ -		
					- - - ม	- - - ร	ซ ม - -
						- - ท -	

ประโยคที่ 2

			- - - ซ			- - - ซ	
- - - -	ซ ม ซ ร		- - ม ร	- - ร -	ม ร ซ ม	- - - ร	- - ร ม
	- - - ล	- - - ท		- - - ท			

ลูกหมด

ประโยคที่ 1

- - - -	- ท ท ท	- ท – ท	- ล – ท	- ท ล ซ	ล ท – ล	ท ล ซ -	- ซ - -
						- - - ม	- ร – ม

ประโยคที่ 2

		- - - ซ	- - ซ ล	- ซ ล ท	- - ซ ล		
	- - ร ม	- - ม ร	ร ม ร -		- ม - -	- ร ม ซ	- - ร ม
- - ท ร	ล ท - -						- ท - -

ประโยคที่ 3

		- - - ซ	- - ซ ล	- ซ ล ท	- - ซ ล		
	- - ร ม	- - ม ร	ร ม ร -		- ม - -	- ร ม ซ	- - ร ม
- - ท ร	ล ท - -						- ท - -

2.3 การสร้างสรรค์ทางเพลงพญานาค เถา สำหรับการบรรเลงกระจับปี่และซอสามสาย

ผู้วิจัยนำทำนองหลักของเพลงพญานาค เถา มาสร้างสรรค์เป็นทางบรรเลงของกระจับปี่และซอสามสาย โดยยึดเสียงลูกตกและทางบรรเลงให้เหมาะสมกับลักษณะเฉพาะของกระจับปี่และซอสามสาย ดังนี้

เพลงพญานาค เถา

สามชั้น เที่ยวแรก

ประโยคที่ 1

ทำนองหลัก

- - - -	- - - ท	- - - ร̣	- ม̣ - ม̣	- - - ม̣	- ม̣ - ม̣	- - - ร̣	- - - ท
- - - -	- - - ท̣	- - - ร	- ม - ซ	- - - ล	- ซ - ม	- - - ร	- - - ท̣

ซอสามสาย

			- - - ซ	- - - ล	- ซ - -		
		- - - ร	- ม - ร		- - - ม	- - - ร	
๑ - - - -	- - - ท	- - - ล					- - - ท

กระจับปี่

		- - - ร	- ม - ซ	- - - ล	- ซ - ม	- - - ร	- - - ร
๑ - - - -	- - - ท		- - - ซ				- - - ท

ประโยคที่ 1 ทำนองหลักมีลักษณะลูกฆ้องอิสระ ลักษณะการแปรทำนองยึดทำนองหลัก เสียงลูกตกและใช้กลุ่มเสียงเดียวกับทำนองหลัก ซอสามสายแปรทำนองในลักษณะทำนองห่าง ๆ

เหมือนกับทำนองหลัก ใช้การสีประสานเสียงในลักษณะคู่ประสาน ซ (ร) และ ร (ล) กระจับปี่ แปรทำนองในลักษณะทำนองห่าง ๆ เหมือนกับทำนองหลัก ใช้การดีดกระทบสาย (ซ) และ (ร)

ประโยคที่ 2

ทำนองหลัก

- ร - ซ	- - ล ท	- ร̣ - ท	- ล - ซ	ม ร - ร	- ม - -	ซ ซ - -	ล ล - ท
- ล̣ - ซ	- - - ท	- ร - ท	- ล̣ - ซ	- - ท ล̣	- ท - ซ	- - - ล	- - - ท

ซอสามสาย

- - - ซ	- - ล ท	- ร - ท	- ล - ซ		- - - ซ	- - - ล	- - - ท
๒- ร - ร			- - - ร	- - - ร	- ม - ร		
				- ท - ล			

กระจับปี่

๒- ร - ซ	- - ล ท						
	- - ล ท	- ร - ท	- ล - ซ	ม ร ท ร	- ม - ซ	- - - ล	- - - ท

ประโยคที่ 2 ทำนองหลักมีลักษณะลูกฆ้องอิสระ ลักษณะการแปรทำนองยึดทำนองหลักเสียงลูกตกและใช้กลุ่มเสียงเดียวกับทำนองหลัก ซอสามสายแปรทำนองในลักษณะทำนองห่าง ๆ ใกล้เคียงกับทำนองหลัก ใช้การสีประสานเสียงในลักษณะคู่ประสาน ซ (ร) และ ร (ล) กระจับปี่ แปรทำนองในลักษณะทำนองห่าง ๆ ใกล้เคียงกับทำนองหลัก

ประโยคที่ 3

ทำนองหลัก

- - - ร	- - ร ม	- - - ซ	- - ซ ล	- - ล ท	- - ซ ล	- - ม ซ	- - ร ม
- - ท̣ -	ล̣ ท̣ - -	- - ม -	ร ม - ม	- ซ - -	- ม - -	- ร - -	- ท̣ - -

ซอสามสาย

	- - - ซ	- - - ซ	- - ซ -	ล - ร ท	ล ซ - ล	ซ ม - ซ	
- - - ร	- - ร ร	ม - ม ร	ร ม ร -				ม ร - ม
- - ท -	ล ท - -						- ล - -

กระจับปี่

- - - ร	- - ร ม	- - ม ซ	ร ม ซ ล		- ม ซ ล	- ร ม ซ	- - ร ม
- - ท -	ล ท - -		- - - ซ	- ซ ล ท			- ท - ซ

ประโยคที่ 3 ทำนองหลักมีลักษณะลูกฆ้องบังคับ ลักษณะการแปรทำนองยึดทำนองหลักเสียงลูกตกและใช้กลุ่มเสียงเดียวกับทำนองหลัก ซอสามสายแปรทำนองในลักษณะทำนองเก็บใกล้เคียงกับทำนองหลัก มีการย้อยจังหวะไปตกหน้าห้องที่ 5 ใช้การสีประสานเสียงในลักษณะคู่ประสาน ซ (ร) และ ร (ล) กระจับปี่แปรทำนองในลักษณะทำนองเก็บเหมือนกับทำนองหลัก

ประโยคที่ 4

ทำนองหลัก

- ท - -	ท ล - -	ล ซ - -	ซ ม - -	- ท - -	ท ล - -	ซ ม - -	- ร - ม
- - ล ซ	- - ซ ม	- - ม ร	- - ร ท	- - ล ซ	- - ซ ม	- - ร ท	- ล - ท

ซอสามสาย

ซ ท ล ซ	- ล ซ -						
	ม - - ม	ร ซ ม ร	- ม ร -		ร ม - ม	ซ ม ร ท	- ร - ม
			ท - - ท	- ล - ท	ล - - -		- ล - -

กระจับปี่

- ท ล ซ	ท ล ซ ม	ล ซ ม ร	ซ ม ร ร	- ท ล ซ	ท ล ซ ม	ซ ม ร -	- ร - ม
			- - - ท			- - - ท	- - - ซ

ประโยคที่ 4 ทำนองหลักมีลักษณะลูกฆ้องบังคับ ลักษณะการแปรทำนองยึดทำนองหลักเสียงลูกตกและใช้กลุ่มเสียงเดียวกับทำนองหลัก ซอสามสายแปรทำนองในลักษณะทำนองเก็บใกล้เคียงกับทำนองหลัก ใช้การสีประสานเสียงในลักษณะคู่ประสาน ร (ล) กระจับปี่แปรทำนองในลักษณะทำนองเก็บเหมือนกับทำนองหลัก ใช้การดีดกระทบสาย (ซ) และ (ร)

ประโยคที่ 5

ทำนองหลัก

- ท - -	ล ล - -	ท ท - -	รำ รำ -	มำ	- - ท -	ท - ล -	ซ - ล -	ล - ซ -
- ท - ล	- - - ท	- - - ร	- - -	ม	- - - ล	- ซ - ม	- ม - ซ	- ม -	ร

ซอสามสาย

ร ล - ล	- - ล ท						
	ม ฟ - -	ม ร - ร	- - ร	ม	- - ท ล	ท ซ ล ม	ซ ม ล ซ	ล ม ซ	ร
		- - - ล	ล ท - -					

กระจับปี่

ร - - -	ม ฟ ล ท	ม ร ร ร ร	- - ร	ม	ล ซ ท ล	ท ซ ล ม	ซ ม ล ซ	ล ม ซ	ร
- ล ลลล			ล ท -	ซ				- - -	ซ

ประโยคที่ 5 ทำนองหลักมีลักษณะลูกฆ้องกึ่งอิสระกึ่งบังคับทาง วรรคแรกมีลักษณะลูกฆ้องอิสระ วรรคหลังมีลักษณะลูกฆ้องบังคับ ลักษณะการแปรทำนองยึดทำนองหลัก เสียงลูกตกและใช้กลุ่มเสียงเดียวกับทำนองหลัก ซอสามสายแปรทำนองในลักษณะทำนองเก็บ ใกล้เคียงกับทำนองหลัก ใช้การสีประสานเสียงในลักษณะคู่ประสาน ร (ล) กระจับปี่แปรทำนองในลักษณะทำนองเก็บใกล้เคียงกับทำนองหลัก ใช้การดีดสะบัด และดีดกระทบสาย (ซ)

ประโยคที่ 6

ทำนองหลัก

- - ม ม	ซ ม - -	ท ล - -	ล ซ -	-	- - ม ม	ซ ม - -	ม ร - -	ร ท -	-
- - ม -	- - ร ท	- - ซ ม	- - ม	ร	- - ม -	- - ร ท	- - ท ล	- - ล	ซ

ซอสามสาย

			ล ซ - -			- - ซ ล	ร ท ล	ซ
- ม - ม	ซ ม ร -	- - ร ม	- - ม	ร	- ม - ม	ซ ม ร ท	ร ม - -	- - -	ร
	- - - ท	ล ท ล -	- - -	ล		ล - - -		

กระจับปี่

- ม ม ม	ซ ม ร -	- - ร ม	ล ซ ม	ร	- ม ม ม	ซ ม ร -	ร ม ซ ล	ซ ท ล	ซ
	- - - ท	ล ท - -	- - -	ซ		- - - ท		- - -	ซ

ประโยคที่ 6 ทำนองหลักมีลักษณะลูกฆ้องบังคับทาง ลักษณะการแปรทำนองยืดทำนองหลักเสียงลูกตกและใช้กลุ่มเสียงเดียวกับทำนองหลัก ซอสามสายแปรทำนองในลักษณะทำนองเก็บใกล้เคียงกับทำนองหลัก ใช้การสีประสานเสียงในลักษณะคู่ประสาน ร (ล) และ ซ (ร) กระจับปี่แปรทำนองในลักษณะทำนองเก็บใกล้เคียงกับทำนองหลัก ใช้การดีดกระทบสาย (ซ)

ประโยคที่ 7

ทำนองหลัก

- ม - -	ร ร - -	ม ม - -	ซ ซ - ล	- - ร ม	- ซ - ล	- ท - ด̣	- ร̣ - ม̣
- ท̣ - ล̣	- - - ท̣	- - - ซ̣	- - - ล̣	- ด - -	- ซ̣ - ล̣	- ท̣ - ด	- ร - ม

ซอสามสาย

		- ซ - ซ	- - ซ ล		ซ ล ท ด	ท ด ร ด	ท ล ซ -
- ร - ร	- - ร ม	- ร - ร	ร ม - -	ซ ม ร ม			- - - ม
- ล - ล	ล ท - -						

กระจับปี่

ร ร ร ร	- - ร ม	ซ ซ ซ ซ	ร ม ซ ล	- - ร ม	ซ ซ ล ล	ซ ซ ด ด	ร̣ ร̣ ม̣ ม̣
	ล ท - -		- - - ซ	ซ ด - -			- - - ซ

ประโยคที่ 7 ทำนองหลักมีลักษณะลูกฆ้องอิสระ ลักษณะการแปรทำนองยืดทำนองหลักเสียงลูกตกและใช้กลุ่มเสียงเดียวกับทำนองหลัก ซอสามสายแปรทำนองในลักษณะทำนองเก็บใกล้เคียงกับทำนองหลัก ใช้การสีประสานเสียงในลักษณะคู่ประสาน ร (ล) และ ซ (ร) กระจับปี่แปรทำนองในลักษณะทำนองเก็บใกล้เคียงกับทำนองหลัก ใช้การดีดสะบัดและดีดกระทบสาย (ซ)

ประโยคที่ 8

ทำนองหลัก

- - ม̣ ม̣	- ร̣ - ม̣	- ม̣ - ม̣	- ร̣ - ท	- - ซ ล	ท ล - -	- - ซ -	ซ ซ - ซ
- ม - -	- ร - ม	- ซ - ม	- ร - ท̣	- ม - -	- - ซ ม	- ม - ม	- ร - ม

ซอสามสาย

					- ซ - ล	ท ล ซ -	
- ร - ร	ซ ม ม ม	ซ ม ร -		- - ร ม	- ร - -		- ร - ม
- ล - ล		- - - ล	ร ท ท ท	ล ท - -		- - - ท	- ล - -

กระจับปี่

- - - ม	- ม ม ม	ซ ซ ม ม	ร ร - ร	- ม ซ ล	ท ล ซ ม	ซ ม ร -	- ร ร ม
			- - ท ท			- - - ท	ท - - ซ

ประโยคที่ 8 ทำนองหลักมีลักษณะลูกฆ้องอิสระ ลักษณะการแปรทำนองยึดทำนองหลัก เสียงลูกตกและใช้กลุ่มเสียงเดียวกับทำนองหลัก ซอสามสายแปรทำนองในลักษณะทำนองเก็บใกล้เคียงกับทำนองหลัก ใช้การสีประสานเสียงในลักษณะคู่ประสาน ร (ล) และ ซ (ร) กระจับปี่แปรทำนองในลักษณะทำนองเก็บใกล้เคียงกับทำนองหลัก ใช้การดีดกระทบสาย (ซ) และ (ร)

ประโยคที่ 1 เที่ยวกลับ

ทำนองหลัก

- - ล ท	- ร̣ - ม̣	- ม̣ - ร̣	- ม̣ - ม̣	- - - ม̣	- ม̣ - -	ม̣ ม̣ - -	ร̣ ร̣ - ท
- ซ - -	- ร - ม	- ซ - ร	- ม - ซ	- - - ล	- ซ - ม	- - - ร	- - - ท

ซอสามสาย (กลับต้น)

- ซ ล ท	ล ท - -		- - - ซ	- ล - ล	ท ล ซ ม		
	- - ร ม	ซ ม ซ ร	- ม - ร			- ร - ร	ซ ม ร ท
		- - - ล					

กระจับปี่ (กลับต้น)

	- - ร ม	ม ซ ซ ร	ร ม ม ซ	- - - ล	- ล ล ล	ล ซ ซ ม	ม ร ร ร
- ซ ล ท	ล ท - -		- - - ซ				- - - ท

ประโยคที่ 1 เที่ยวกลับ ทำนองหลักมีลักษณะลูกฆ้องอิสระ ลักษณะการแปรทำนองยึดทำนองหลัก เสียงลูกตกและใช้กลุ่มเสียงเดียวกับทำนองหลัก ซอสามสายแปรทำนองในลักษณะทำนองเก็บสลับกับทำนองห่าง ๆ ใกล้เคียงกับทำนองหลัก ใช้การสีประสานเสียงในลักษณะคู่ประสาน ร (ล) และ ซ (ร) กระจับปี่แปรทำนองในลักษณะทำนองเก็บใกล้เคียงกับทำนองหลัก ใช้การดีดกระทบสาย (ซ) และ (ร)

สามชั้น เที่ยวเปลี่ยน

ประโยคที่ 1

ทำนองหลัก

- ม ซ ม	ซ ร - ม	ฟ ม ร ม	ฟ ซ ล ท	- - ซ -	ซ - - ม	ฟ ม - ม	ฟ ซ ล ท
				- ม - ม	- ร - ท	- - ร -	- - - ท

ซอสามสาย

		- - - ซ	- ล - ท	(- - - -	- - - -	- - - -	- - - -)
- ม ซ ม	ซ ร - ม	ฟ ม ร ร					
	- ล - -						

กระจับปี่

(- - - -	- - - -	- - - -	- - - -)	- ม ซ ม	ซ ร ร ม	ฟ ม ร ซ	ซ ซ ล ท

ประโยคที่ 1 เที่ยวเปลี่ยน ทำนองหลักมีลักษณะลูกฆ้องบังคับ ทำนองเป็นลูกล้อ ลักษณะการแปรทำนองยึดทำนองหลัก เสียงลูกตกและใช้กลุ่มเสียงเดียวกับทำนองหลัก ซอสามสายสีเป็นผู้นำของลูกล้อ แปรทำนองในลักษณะทำนองเก็บใกล้เคียงกับทำนองหลัก ใช้การสีประสานเสียงในลักษณะคู่ประสาน ร (ล) และ ซ (ร) กระจับปี่ดีดเป็นผู้ตามของลูกล้อแปรทำนองในลักษณะทำนองเก็บใกล้เคียงกับทำนองหลัก

ประโยคที่ 2

ทำนองหลัก

- ท ร ท	ร ล - ท	ด ท ล ร	ม ร ด ท	- - ร -	ร - - ท	ด ท - ร	ม ร - -
				- ท - ท	- ล - ฟ	- - ล -	- - ด ท

ซอสามสาย

- ท ร ท	ร ล - ท	- ล ท ร	ซ - - -	(- - - -	- - - -	- - - -	- - - -)
			ร ม ร -				
			- - - ท				

กระจับปี่

(- - - -	- - - -	- - - -	- - - -)	- ท ร ท	ร ล ล ท	ล ท ด ร	ม ร ด ท
							- - - ซ

ประโยคที่ 2 ทำนองหลักมีลักษณะลูกฆ้องบังคับ ทำนองเป็นลูกล้อ ลักษณะการแปรทำนองยืดทำนองหลัก เสียงลูกตกและใช้กลุ่มเสียงเดียวกับทำนองหลัก ซอสามสายสีเป็นผู้นำของลูกล้อ แปรทำนองในลักษณะทำนองเก็บใกล้เคียงกับทำนองหลัก ใช้การสีประสานเสียงในลักษณะคู่ประสาน ร (ล) และ ซ (ร) กระจับปี่ดีดเป็นผู้ตามของลูกล้อแปรทำนองในลักษณะทำนองเก็บใกล้เคียงกับทำนองหลัก ใช้การดีดกระทบสาย (ซ)

ประโยคที่ 3

ทำนองหลัก

- - - รำ	- - รำ มำ	- - รำ มำ	- - รำ -	- - รำ มำ	- - รำ -	- - รำ ท	- - - - -
- - ท -	ล ท - -	- - ฟ -	รำ ท - ล	- - ฟ -	รำ ท - ล	- - - -	ล ซ ฟ ม

ซอสามสาย

					- ท ร ล	- - ร ท	ล ซ - -
	- - ร ม	- - ฟ ม	ร - - -	- - ฟ ม	ร - - -		- - ฟ ม
- - ท ร	ล ท ล -		- ท ร ล				

กระจับปี่

- - - ร	- - ร ม	- - ฟ ม	ร - - ร	- - ฟ ม	ร - - -	- - ร -	- - ฟ ม
- - ท -	ล ท - -		- ท ร ล		- ท ร ล	- - - ท	ล ซ - ซ

ประโยคที่ 3 ทำนองหลักมีลักษณะลูกฆ้องบังคับ ลักษณะการแปรทำนองยืดทำนองหลัก เสียงลูกตกและใช้กลุ่มเสียงเดียวกับทำนองหลัก ซอสามสายแปรทำนองในลักษณะทำนองเก็บใกล้เคียงกับทำนองหลัก ใช้การสีประสานเสียงในลักษณะคู่ประสาน ร (ล) กระจับปี่แปรทำนอง ในลักษณะทำนองเก็บใกล้เคียงกับทำนองหลัก ใช้การดีดกระทบสาย (ร) และ (ซ)

ประโยคที่ 4

ทำนองหลัก

- ท - -	ท ล - -	ล ซ - -	ซ ม - -	- ท - -	ท ล - -	ซ ม - -	- ร -	ม
- - ล ซ	- - ซ ม	- - ม ร	- - ร ท	- - ล ซ	- - ซ ม	- - ร ท	- ล -	ท

ซอสามสาย

ซ ท ล ซ	- ล ซ -						
	ม - - ม	ร ซ ม ร	- ม ร -		ร ม - ม	ซ ม ร ท	- ร - ม
			ท - - ท	- ล - ท	ล - - -		- ล - -

กระจับปี่

- ท ล ซ	ท ล ซ ม	ล ซ ม ร	ซ ม ร ร	- ท ล ซ	ท ล ซ ม	ซ ม ร -	- ร - ม
			- - - ท			- - - ท	- - - ซ

ประโยคที่ 4 ทำนองหลักมีลักษณะลูกฆ้องบังคับ ลักษณะการแปรทำนองยึดทำนองหลักเสียงลูกตกและใช้กลุ่มเสียงเดียวกับทำนองหลัก ซอสามสายแปรทำนองในลักษณะทำนองเก็บใกล้เคียงกับทำนองหลัก ใช้การสีประสานเสียงในลักษณะคู่ประสาน ร (ล) กระจับปี่แปรทำนอง ในลักษณะทำนองเก็บใกล้เคียงกับทำนองหลัก ใช้การดีดกระทบสาย (ร) และ (ซ)

ประโยคที่ 5

ทำนองหลัก

- ท - -	ล ล - -	ท ท - -	ร̣ ร̣ - ม̣	- - ร̣ ร̣	- ม̣ - ม̣	- ม̣ - ม̣	- ม̣ - ร̣
- ท̣ - ล̣	- - - ท̣	- - - ร	- - - ม	- ร - -	- ม - ซ	- ล - ซ	- ม - ร

ซอสามสาย

ร ล - ล	- - ล ท						
	ม ฟ - -	ม ร - ร	- - ร ม	- - ท ล	ท ซ ล ม	ซ ม ล ซ	ล ม ซ ร
		- - - ล	ล ท - -				

กระจับปี่

ร - - -	ม ฟ ล ท	ม ร ร ร ร	- - ร ม	ล ซ ท ล	ท ซ ล ม	ซ ม ล ซ	ล ม ซ ร
- ล ล ล ล			ล ท - ซ				- - - ซ

ประโยคที่ 5 ทำนองหลักมีลักษณะลูกฆ้องอิสระ ลักษณะการแปรทำนองยึดทำนองหลักเสียงลูกตกและใช้กลุ่มเสียงเดียวกับทำนองหลัก ซอสามสายแปรทำนองในลักษณะทำนองเก็บ ใช้การสีประสานเสียงในลักษณะคู่ประสาน ร (ล) กระจับปี่แปรทำนองในลักษณะทำนองเก็บ ใช้การดีดกระทบสาย (ซ)

ประโยคที่ 6

ทำนองหลัก

- - - -	- มำ - มำ	- รำ - มำ	- มำ - รำ	- รำ - ทำ	- ล - ซ	- ม - -	- ซ - ซ
- - - ม	- - - -	- ร - ม	- ซ - ร	- ร - ท	- ล - ซ	- ท - ซ	- - - -

ซอสามสาย

			ล ซ - -			- - ซ ล	ร ท ล ซ
- ม - ม	ซ ม ร -	- - ร ม	- - ม ร	- ม - ม	ซ ม ร ท	ร ม - -	- - - ร
	- - - ท	ล ท ล -	- - - ล			ล - - -	

กระจับปี่

- ม ม ม	ซ ม ร -	- - ร ม	ล ซ ม ร	- ม ม ม	ซ ม ร -	ร ม ซ ล	ซ ท ล ซ
	- - - ท	ล ท - -	- - - ซ		- - - ท		- - - ซ

ประโยคที่ 6 ทำนองหลักมีลักษณะลูกฆ้องอิสระ ลักษณะการแปรทำนองยึดทำนองหลักเสียงลูกตกและใช้กลุ่มเสียงเดียวกับทำนองหลัก ซอสามสายแปรทำนองในลักษณะทำนองเก็บ ใช้การสีประสานเสียงในลักษณะคู่ประสาน ร (ล) กระจับปี่แปรทำนองในลักษณะทำนองเก็บ ใช้การดีดกระทบสาย (ซ)

ประโยคที่ 7

ทำนองหลัก

- ม - -	ร ร - -	ม ม - -	ซ ซ - ล	- - ร ม	- ซ - ล	- ท - ดำ	- รำ - มำ
- ท - ล	- - - ท	- - - ซ	- - - ล	- ด - -	- ซ - ล	- ท - ด	- ร - ม

ซอสามสาย

		- ซ - ซ	- - ซ ล		ซ ล ท ด	ท ด ร ด	ท ล ซ -
- ร - ร	- - ร ม	- ร - ร	ร ม - -	ซ ม ร ม			- - - ม
- ล - ล	ล ท - -						

กระจับปี่

ร ร ร ร	- - ร ม	ซ ซ ซ ซ	ร ม ซ ล	- - ร ม	ซ ซ ล ล	ซ ซ ด ด	รำ รำ มำ มำ
	ล ท - -		- - - ซ	ซ ด - -			- - - ซ

ประโยคที่ 7 ทำนองหลักมีลักษณะลูกฆ้องอิสระ ลักษณะการแปรทำนองยืดทำนองหลักเสียงลูกตกและใช้กลุ่มเสียงเดียวกับทำนองหลัก ซอสามสายแปรทำนองในลักษณะทำนองเก็บ ใช้การสีประสานเสียงในลักษณะคู่ประสาน ร (ล) และ ซ (ร) กระจับปี่แปรทำนองในลักษณะทำนองเก็บ ใช้การดีดสะบัด รรร และ ซซซ และดีดกระทบสาย (ซ)

ประโยคที่ 8

ทำนองหลัก

- - มฺ มฺ	- รฺ - มฺ	- มฺ - มฺ	- รฺ - ท	- - ซ ล	ท ล - -	- - ซ -	ซ ซ - ซ
- ม - -	- ร - ม	- ซ - ม	- ร - ท	- ม - -	- - ซ ม	- ม - ม	- ร - ม

ซอสามสาย

					- ซ - ล	ท ล ซ -	
- ร - ร	ซ ม ม ม	ซ ม ร -		- - ร ม	- ร - -		- ร - ม
- ล - ล		- - - ล	ร ท ท ท	ล ท - -		- - - ท	- ล - -

กระจับปี่

- - - ม	- ม ม ม	ซ ซ ม ม	ร ร - ร	- ม ซ ล	ท ล ซ ม	ซ ม ร -	- ร ร ม
			- - ท ท			- - - ท	ท - - ซ

ประโยคที่ 8 ทำนองหลักมีลักษณะลูกฆ้องกึ่งอิสระกึ่งบังคับทาง วรรคแรกเป็นลูกฆ้องอิสระ วรรคหลังลูกฆ้องแบบบังคับ ลักษณะการแปรทำนองยืดทำนองหลัก เสียงลูกตกและใช้กลุ่มเสียงเดียวกับทำนองหลัก ซอสามสายแปรทำนองในลักษณะทำนองเก็บ ใช้การสีประสานเสียงในลักษณะคู่ประสาน ร (ล) และ ซ (ร) กระจับปี่แปรทำนองในลักษณะทำนองเก็บ ใช้การดีดกระทบสาย (ร) และ (ซ)

สองชั้น เที่ยวแรก

ประโยคที่ 1

ทำนองหลัก

- - - -	- ท - ท	- - ซ ซ	- ล - ท	- ท - -	- ล - -	- ซ - -	- ม - -
- - - ท	- - - -	- ซ - -	- ล - ท	- - ล ซ	- - ซ ม	- - ม ร	- - ร ท

ซอสามสาย

- - - ท	- ท - ท	- ซ - ซ	- ล - ท	- ท ล ซ	- ล ซ -	- ซ - -	
		- ร - ร			- - - ม	- - ม ร	- ม ร -
							- - - ท

กระจับปี่

- - - ท	- ท - ท	- ซ ซ ซ	- ล - ท	- ท ล ซ	- ล ซ ม	- ซ ม ร	- ม ร ร
			- - - ซ				- - - ท

ประโยคที่ 1 ทำนองหลักมีลักษณะลูกฆ้องกึ่งอิสระกึ่งบังคับทาง วรรคแรกเป็นลูกฆ้องอิสระ วรรคหลังลูกฆ้องแบบบังคับ ลักษณะการแปรทำนองยึดทำนองหลัก เสียงลูกตกและใช้กลุ่มเสียงเดียวกับทำนองหลัก ซอสามสายแปรทำนองในลักษณะทำนองแบบห่าง ๆ เหมือนกับทำนองหลัก ใช้การสีประสานเสียงในลักษณะคู่ประสาน ซ (ร) กระจับปี่แปรทำนองในลักษณะทำนองแบบห่าง ๆ เหมือนกับทำนองหลัก ใช้การดีดกระทบสาย (ซ) และ (ร)

ประโยคที่ 2

ทำนองหลัก

- - ร ม	- ซ - ล	- ท - ล	- ซ - ม	- ฟ ล -	ฟ ม - -	- ม - -	- ร - ม
- ด - -	- ซ - ล	- ท - ล	- ซ - ท	- - - ม	- - ร ท	- ร - ท	- ล - ท

ซอสามสาย

	- ซ - ล	- ท ร ล	ท ล ซ -	- - ล -			
- ร - ม	- ร - -		- - - ม	- ฟ - ม	ฟ ม ร -		- ร - ม
- ล - -					- - - ท	- ล - ท	- ล - -

กระจับปี่

- - ร ม	ม ซ ซ ล	ล ท ท ล	ล ซ ซ ม	- ฟ ล ม	ฟ ม ร -		- ร ร ม
- ด - -			- - - ซ		- - - ท	ท ล ล ท	ท - - ซ

ประโยคที่ 2 ทำนองหลักมีลักษณะลูกฆ้องกึ่งอิสระกึ่งบังคับทาง วรรคแรกเป็นลูกฆ้องอิสระ วรรคหลังลูกฆ้องแบบบังคับ ลักษณะการแปรทำนองยึดทำนองหลัก เสียงลูกตกและใช้กลุ่มเสียงเดียวกับทำนองหลัก ซอสามสายแปรทำนองในลักษณะทำนองแบบห่าง ๆ และทำนองเก็บ ใช้การสีประสานเสียงในลักษณะคู่ประสาน ร (ล) และ ซ (ร) กระจับปี่แปรทำนองในลักษณะทำนองเก็บใช้การดีดกระทบสาย (ซ)

ประโยคที่ 3

ทำนองหลัก

- - ท -	ท - ล -	ซ - ล -	ล - ซ -	- ท - -	ท ท - -	ร ร - -	ม ม -	ซ
- - - ล	- ซ - ม	- ม - ซ	- ม - ร	- ฟ - ฟ	- - - ล	- - - ท	- - -	ซ

ซอสามสาย

- - ท ล	ท ซ ล -	- - ล ซ	ล - - -			ท ล ซ -	ร ท ล	ซ
	- - - ม	ซ ม - -	- ม -	ร	ซ ม ร -	ร ซ ม ร	- - - ม	- - -	ร
					- - - ท			

กระจับปี่

- - ท ล	ท ซ ล ม	ซ ม ล ซ	ล ม ซ	ร		- - - ร	ร ร - ม	ม ม -	ซ
			- - -	ซ	- ท - ท	ท ท - -		- - -	ซ

ประโยคที่ 3 ทำนองหลักมีลักษณะลูกฆ้องกึ่งอิสระกึ่งบังคับทาง วรรคแรกเป็นลูกฆ้องแบบบังคับ วรรคหลังเป็นลูกฆ้องอิสระ ลักษณะการแปรทำนองยึดทำนองหลัก เสียงลูกตกและใช้กลุ่มเสียงเดียวกับทำนองหลัก ซอสามสายแปรทำนองในลักษณะทำนองเก็บ ใช้การสีประสานเสียงในลักษณะคู่ประสาน ซ (ร) กระจับปี่แปรทำนองในลักษณะทำนองเก็บใช้การดีดกระทบสาย (ซ)

ประโยคที่ 4

ทำนองหลัก

- - ร	ม	- ซ -	ล	- ท -	ด̣	- ร̣ -	ม̣	- -	ม̣	ม̣	- ร̣ -	ท	- ม -	-	ร	-	ม
- ด -	-	- ซ̣ -	ล̣	- ท̣ -	ด	- ร -	ม	- ม			- ร̣ -	ท̣	- ร̣ -	ท̣	- ล̣ -	ท̣	

ซอสามสาย

	ซ ล ล ล	- ท ร ล	ท ล ซ -				
- ร - ม	ร - - -		- - - ม	- ม ร ม	ซ ม ร -		- ร - ม
- ล - -				- - ล -	- - - ท	- ล - ท	- ล - -

กระจับปี่

- - ร ม	ม ซ ซ ล	ล ท ท ล	ล ซ ซ ม	- ม ม ม	ม ร ร -		- ร ร ม
- ด - -			- - - ซ		- - - ท	ท ล ล ท	ท - - ซ

ประโยคที่ 4 ทำนองหลักมีลักษณะลูกฆ้องอิสระ ลักษณะการแปรทำนองยึดทำนองหลัก เสียงลูกตกและใช้กลุ่มเสียงเดียวกับทำนองหลัก ซอสามสายแปรทำนองในลักษณะทำนองเก็บและทำนองแบบห่าง ๆ ใช้การสีประสานเสียงในลักษณะคู่ประสาน ร (ล) และ ซ (ร) กระจับปี่แปรทำนองในลักษณะทำนองเก็บใช้การดีดกระทบสาย (ซ)

สองชั้น เที่ยวกลับเที่ยวแรก

ประโยคที่ 1

ทำนองหลัก

- - - -	- ท - ท	- - ซ ซ	- ล - ท	- ล - -	ซ ม - -	ซ ม - -	ซ ม - -
- - - ท	- - - -	- ซ - -	- ล - ท	- - ซ ม	- - ร ม	- - ร ม	- - ร ท

ซอสามสาย

- - - ท	- ท - ท	- ซ - ซ	- ล - ท	- ล ซ -			
		- ร - ร		- - ร ม	- ม ร ม	ซ ม ร ม	ซ ม ร -
							- - - ท

กระจับปี่

- - - ท	- ท - ท	- ซ ซ ซ	- ล - ท	- ล ซ ม	ซ ม ร ม	ซ ม ร ม	ซ ม ร ร
			- - - ซ				- - - ท

ประโยคที่ 1 ทำนองหลักมีลักษณะลูกฆ้องกึ่งอิสระกึ่งบังคับทาง วรรคแรกเป็นลูกฆ้องอิสระ วรรคหลังลูกฆ้องแบบบังคับ ลักษณะการแปรทำนองยึดทำนองหลัก เสียงลูกตกและใช้กลุ่มเสียงเดียวกับทำนองหลัก ซอสามสายแปรทำนองในลักษณะทำนองแบบห่าง ๆ เหมือนกับทำนองหลัก ใช้การสีประสานเสียงในลักษณะคู่ประสาน ซ (ร) กระจับปี่แปรทำนองในลักษณะทำนองแบบห่าง ๆ เหมือนกับทำนองหลัก ใช้การดีดกระทบสาย (ซ) และ (ร)

ประโยคที่ 2

ทำนองหลัก

- - ร ร	- ม - ซ	- ท ร̣ -	ท ล -	-	- ฟ ล -	ฟ ม - -	- ร - -	- ซ - -
- ล̣ - -	- ท̣ - ซ̣	- - - ล	- - ซ	ม	- - - ม	- - ร ท̣	- ท̣ - ท̣	- ม - ม

ซอสามสาย

	- - - ซ	- ท ร ล	ท ล ซ -	- - ล -			
- - - ร	- ม - ร		- - -	ม	- ฟ - ม	ฟ ม ร -		ม ร ซ ม
- - - ล						- - ล -	ท - ร ท	

กระจับปี่

	ร ม ม ซ	ซ ท ท ล	ท ล ซ	ม	- ฟ ล ม	ฟ ม ร -	- ร ร -	- ซ ซ	ม
- ล ร ร			- - -	ซ		- - - ท	ท - - ท	ท - -	ซ

ประโยคที่ 2 ทำนองหลักมีลักษณะลูกฆ้องกึ่งอิสระกึ่งบังคับทาง ลักษณะการแปรทำนองยึดทำนองหลัก เสียงลูกตกและใช้กลุ่มเสียงเดียวกับทำนองหลัก ซอสามสายแปรทำนองในลักษณะทำนองแบบห่าง ๆ และทำนองเก็บ ใช้การสีประสานเสียงในลักษณะคู่ประสาน ร (ล) และ ซ (ร) กระจับปี่แปรทำนองในลักษณะทำนองเก็บ ใช้การดีดกระทบสาย (ซ)

ประโยคที่ 3

ทำนองหลัก

- ร - ซ	- - ล ท	- ล - ท	- ด̣ -	ร̣	- - ม̣ ม̣	- ม̣ -	ร̣	- ม̣ - -	- ล -	-
- ล̣ - ซ̣	- - - ท̣	- ล̣ - ท̣	- ด -	ร	- ม - -	- ซ -	ร	- ร - ร	- ซ -	ซ

ซอสามสาย

	ซ - ล ท	ล ซ ล ท	- ด̣ -	ร̣			- ล -	ซ
ฟ ม ร -	ร - - -			- ม ร ม	ร ม ซ ร	- ม - ร	- - -	ร

กระจับปี่

- ร - ซ	ร ซ ล ท	ท ล ล ท	ท ด ด	ร	- ม ม ม	ม ร ร ด	ด ร ร ด	ด ล ล	ซ
							- - -	ซ

ประโยคที่ 3 ทำนองหลักมีลักษณะลูกฆ้องอิสระ ลักษณะการแปรทำนองยึดทำนองหลักเสียงลูกตกและใช้กลุ่มเสียงเดียวกับทำนองหลัก ซอสามสายแปรทำนองในลักษณะทำนองเก็บ ใช้การสีประสานเสียงในลักษณะคู่ประสาน ซ (ร) กระจับปี่แปรทำนองในลักษณะทำนองเก็บใช้การดีดกระทบสาย (ซ)

ประโยคที่ 4

ทำนองหลัก

- - ร ม	- ซ - ล	- ท - ด̣	- ร̣ - ม̣	- - ม̣ ม̣	- ร̣ - ท	- ร - -	- ซ - -
- ด - -	- ซ̣ - ล	- ท̣ - ด	- ร - ม	- ม - -	- ร - ท̣	- ท̣ - ท̣	- ม - ม

ซอสามสาย

	ซ ล ล ล	- ท ร ล	ท ล ซ -				
- ร - ม	ร - - -		- - - ม	- ม ร ม	ซ ม ร -	- ร - -	- ซ - ม
- ล - -				- - ล -	- - - ท	- - - ท	

กระจับปี่

- - ร ม	ม - - -		- ร ร ม	- ม ม ม	ม ร ร -	- ร ร -	- ซ ซ ม
- ด - -	- ซ ซ ล	ล ท ท ด	ด - - ซ		- - - ท	ท - - ท	ท - - ซ

ประโยคที่ 4 ทำนองหลักมีลักษณะลูกฆ้องอิสระ ลักษณะการแปรทำนองยึดทำนองหลักเสียงลูกตกและใช้กลุ่มเสียงเดียวกับทำนองหลัก ซอสามสายแปรทำนองในลักษณะทำนองเก็บและทำนองแบบห่าง ๆ ใช้การสีประสานเสียงในลักษณะคู่ประสาน ร (ล) และ ซ (ร) กระจับปี่แปรทำนองในลักษณะทำนองเก็บใช้การดีดกระทบสาย (ซ)

สองชั้น เที่ยวเปลี่ยน

ประโยคที่ 1

ทำนองหลัก

ประโยคที่ 1

- - - -	- ท - ท	- ท ร̣ -	- ล - ท	- - ร̣ ม̣	- ม̣ - -	- - - ร̣	- - ร̣ ร̣
- - - ท̣	- - - -	ล - - ซ	- ม - ฟ	- ท - -	- - ร̣ ท	- - - ซ	- - ล ท

ซอสามสาย

- - - ท	- ท - ท	ล ท ร ซ	- ล - ท			- - - ซ	- - ล ท
		- - - - ร		- - ร ม	ฟ ม ร -	- - - ร	
				- ท - -	- - - ท		

กระจับปี่

			- - - ร	- - ร ม	ฟ ม ร -		- - - ร
- - - ท	- ท - ท	ท ซ ซ ซ	ซ ล ล ท	- ท - -	- - - ท	- - - ซ	- - ล ท

ประโยคที่ 1 ทำนองหลักมีลักษณะลูกฆ้องกึ่งอิสระกึ่งบังคับทาง วรรคแรกเป็นลูกฆ้องอิสระ วรรคหลังเป็นลูกฆ้องแบบบังคับ ลักษณะการแปรทำนองยึดทำนองหลัก เสียงลูกตกและใช้กลุ่มเสียงเดียวกับทำนองหลัก ซอสามสายแปรทำนองในลักษณะทำนองห่าง ๆ และทำนองเก็บ ใช้การสีประสานเสียงในลักษณะคู่ประสาน ซ (ร) กระจับปี่แปรทำนองในลักษณะทำนองห่าง ๆ และทำนองเก็บ ใช้การดีดกระทบสาย (ร)

ประโยคที่ 2

ทำนองหลัก

- มำ - -	มำ รำ - -	รำ ท - -	ท ล - -	- ท - -	ท ล - -	- - - ซ	- - ซ ซ
- - รำ ท	- - ท ล	- - ล ซ	- - ซ ม	- - ล ซ	- - ซ ม	- - - ท	- - ร ม

ซอสามสาย

- - ร ท	ล ร ท ล	ซ ท ล ซ	- ล ซ -	- ท ล ซ	ท ล ซ -		
			ม - - ม		- - - ม		- - ร ม
						- - - ท	

กระจับปี่

- ม ร -	ม ร - -		- - - ม		- - - ม		- - ร ม
- - - ท	- - ท ล	ร ท ล ซ	ท ล ซ ซ	- ท ล ซ	ท ล ซ -	- - - ท	- - - ซ

ประโยคที่ 2 ทำนองหลักมีลักษณะลูกฆ้องกึ่งอิสระกึ่งบังคับทาง วรรคแรกเป็นลูกฆ้องอิสระ วรรคหลังเป็นลูกฆ้องแบบบังคับ ลักษณะการแปรทำนองยึดทำนองหลัก เสียงลูกตกและใช้กลุ่มเสียงเดียวกับทำนองหลัก ซอสามสายแปรทำนองในลักษณะทำนองเก็บและทำนองแบบห่าง ๆ กระจับปี่แปรทำนองในลักษณะทำนองห่าง ๆ และทำนองเก็บ ใช้การดีดกระทบสาย (ซ)

ประโยคที่ 3

ทำนองหลัก

- - ท -	ท - ล -	- - ท -	ร - ม -	- - ซ ล	ท ล - -	- - - ร	- - ร ร
- - - ล	- ซ - ม	- - - ล	- ท - ร	- ม - -	- - ซ ม	- - - ท	- - ล ซ

ซอสามสาย

- - ท ล	ท ซ ล -	- - ท ล		- - ซ ล	ท ซ ล -	- - - ท	- - ล ซ
	- - - ม		ร - ม ร	- ม - -	- - - ม		- - ล ซ
			- ท - -				

กระจับปี่

	- - - ม		ร ท ม ร	- ม ซ ล	- - - ม	- - - ท	- - ล ซ
- - ท ล	ท ซ ล -	- - ท ล	- ท - ซ		ท ล ซ -		- - - ซ

ประโยคที่ 3 ทำนองหลักมีลักษณะลูกฆ้องอิสระ ลักษณะการแปรทำนองยึดทำนองหลัก เสียงลูกตกและใช้กลุ่มเสียงเดียวกับทำนองหลัก ซอสามสายแปรทำนองในลักษณะทำนองเก็บและทำนองแบบห่าง ๆ กระจับปี่แปรทำนองในลักษณะทำนองเก็บ ใช้การดีดกระทบสาย (ซ)

ประโยคที่ 4

ทำนองหลัก

- - ร ม	- ซ - ล	- ท - ด	- ร - ม	- - ม ม	- ร - ท	- - - ซ	- - ซ ซ
- ด - -	- ซ - ล	- ท - ด	- ร - ม	- ม - -	- ร - ท	- - - ท	- - ร ม

ซอสามสาย

	ซ ล ล ล	- ท ร ล	ท ล ซ -				
- ร - ม	ร - - -		- - - ม	- ม ร ม	ซ ม ร -		- ร - ม
- ล - -				- - ล -	- - - ท	- ล - ท	- ล - -

กระจับปี่

- - ร ม	ม ซ ซ ล	ล ท ท ล	ล ซ ซ ม	- ม ม ม	ม ร ร -		- ร ร ม
- ด - -			- - - ซ		- - - ท	ท ล ล ท	ท - - ซ

ประโยคที่ 4 ทำนองหลักมีลักษณะลูกฆ้องอิสระ ลักษณะการแปรทำนองยึดทำนองหลัก เสียงลูกตกและใช้กลุ่มเสียงเดียวกับทำนองหลัก ซอสามสายแปรทำนองในลักษณะทำนองห่าง ๆ และทำนองเก็บ ใช้การสีประสานเสียงในลักษณะคู่ประสาน ร (ล) และ ซ (ร) กระจับปี่แปรทำนองในลักษณะทำนองเก็บ ใช้การดีดกระทบสาย (ซ)

สองชั้น เที่ยวกลับเที่ยวเปลี่ยน

ประโยคที่ 1

ทำนองหลัก

- - - -	- ท - ท	- ร̊ - ท	- ท - -	- - - -	ซ - ล -	ท - ร̊ -	- ท - -
- - - ท̣	- - - -	ท - ท̣ -	- ท̣ - -	- - - -	- ม - ซ	- ล - ท	- ฟ - -

ซอสามสาย

- - - ท	- ท - ท	- - ร ล	- ท - -	- - - -	ซ - ล ซ	ท ล ร ท	- - ท -
					- ม - -		

กระจับปี่

- - - ท	- ท - ท	ท ร ท ท	- ท - -	- - - -	- ม - -	ท ล ร ท	- - ท -
			- ซ - -		ซ - ล ซ		- ซ - -

ประโยคที่ 1 ทำนองหลักมีลักษณะลูกฆ้องกึ่งอิสระกึ่งบังคับทาง วรรคแรกเป็นลูกฆ้องอิสระ วรรคหลังเป็นลูกฆ้องบังคับทาง ลักษณะการแปรทำนองยึดทำนองหลัก เสียงลูกตกและใช้กลุ่มเสียงเดียวกับทำนองหลัก ซอสามสายแปรทำนองในลักษณะทำนองห่าง ๆ และทำนองเก็บ กระจับปี่แปรทำนองในลักษณะทำนองห่าง ๆ และทำนองเก็บ ใช้การดีดกระทบสาย (ซ)

ประโยคที่ 2

ทำนองหลัก

- - ร̊ ร̊	- ม̊ - ร̊	- ท - ล	- ซ - ม	- - - -	- ร - ม	- - ม ม	- ร - ม
- ร - -	- ม - ร	- ท̣ - ล	- ซ̣ - ท̣	- - - -	- ล̣ - ท̣	- ท̣ - -	- ล̣ - ท̣

ซอสามสาย

- ร ร ร	- ท - ร	- ท ร ล	ท ล ซ -				
			- - - ม	- - - -	- ร - ม		- ร - ม
					- ล - -	- ล - ท	- ล - -

กระจับปี่

- ร ร ร	ร ม ม ร	ร ท ท ล	ล ซ ซ ม	- - - -	- ร - ม	ม - - ม	ม ร ร ม
			- - - ซ			- ท ท -	- - - ซ

ประโยคที่ 2 ทำนองหลักมีลักษณะลูกฆ้องอิสระ ลักษณะการแปรทำนองยึดทำนองหลักเสียงลูกตกและใช้กลุ่มเสียงเดียวกับทำนองหลัก ซอสามสายแปรทำนองในลักษณะทำนองเก็บและทำนองแบบห่าง ๆ ใช้การสีประสานเสียงในลักษณะคู่ประสาน ร (ล) กระจับปี่แปรทำนองในลักษณะทำนองเก็บ ใช้การดีดกระทบสาย (ซ)

ประโยคที่ 3

ทำนองหลัก

- - ท -	ท - ล -	ซ - - -	ซ - ซ -	- ม - -	ร ฑ - -	- ร - ม	- - ซ ซ
- - - ล	- ซ - ม	- ร - -	- ม - ร	- - ร ฑ	- - ล ซ	- ล - ฑ	- ซ - -

ซอสามสาย

- - ท ล	ท ซ ล -	ซ - - -		- - ร ท	ร ท ล ซ		- ซ ซ ซ
	- - - ม	- ร - -	ซ ม ซ ร			- ร - ม	
		- ล - -				- ล - -	

กระจับปี่

	- - - ม	ซ ร - -	ซ ม ซ ร	- ม ร -			ซ ร ร ม	ม ซ ซ ซ
- - ท ล	ท ซ ล -		- - - ซ	- - - ท	ท ล ล ซ			- - - ซ

ประโยคที่ 3 ทำนองหลักมีลักษณะลูกฆ้องบังคับทาง ลักษณะการแปรทำนองยึดทำนองหลักเสียงลูกตกและใช้กลุ่มเสียงเดียวกับทำนองหลัก ซอสามสายแปรทำนองในลักษณะทำนองเก็บและทำนองแบบห่าง ๆ ใช้การสีประสานเสียงในลักษณะคู่ประสาน ร (ล) กระจับปี่แปรทำนองในลักษณะทำนองเก็บ ใช้การดีดกระทบสาย (ซ)

ประโยคที่ 4

ทำนองหลัก

- - ร ม	- ซ - ล	- ท - ดํ	- รํ - มํ	- - มํ มํ	- รํ - ท	- ร - ม	- ม - -
- ด - -	- ซฺ - ลฺ	- ทฺ - ด	- ร - ม	- ม - -	- ร - ทฺ	ทฺ - ทฺ -	- ทฺ - -

ซอสามสาย

	ล ซ - ล	- ท ร ล	ท ล ซ -				
- ร - ม	- - ม -		- - - ม	- ม ร ม	ซ ม ร -	- - - ร	- ม - -
- ล - -				- - ล -	- - - ท	- - - ล	

กระจับปี่

- - ร ม	ม ซ ซ ล	ล ท ท ล	ล ซ ซ ม	- ม ม ม	ม ร ร	- ร - ม	- ม - -
- ด - -			- - - ซ		- - - ท	ท - ท -	- ซ - -

ประโยคที่ 4 ทำนองหลักมีลักษณะลูกฆ้องอิสระ ลักษณะการแปรทำนองยึดทำนองหลัก เสียงลูกตกและใช้กลุ่มเสียงเดียวกับทำนองหลัก ซอสามสายแปรทำนองในลักษณะทำนองห่าง ๆ และทำนองเก็บ ใช้การสีประสานเสียงในลักษณะคู่ประสาน ร (ล) กระจับปี่แปรทำนองในลักษณะทำนองเก็บ ใช้การดีดกระทบสาย (ซ)

ชั้นเดียว เที่ยวแรก

ประโยคที่ 1

ทำนองหลัก

- - - -	- - ท ท	- ท - -	- ล - ท	- - ซ ล	ท ล - -	ซ ม - -	- ร - ม
- - - -	- ทฺ - -	- ทฺ - -	- ลฺ - ทฺ	- ม - -	- - ซ ม	- - ร ทฺ	- ลฺ - ทฺ

ซอสามสาย

- - - -	- - ร ท	- ท - -	- ล - ท	- ซ - ล	- ซ - -		
				- ร - -	- - - ม	ซ ม ร -	- ร - ม
						- - - ท	- ล - -

กระจับปี่

- - - -	- ท ท ท	- ท - -	- ล - ท	- ม ซ ล	ท ล ซ ม	ซ ม ร ท	ท ร ร ม
			- - - ซ				- - - ซ

ประโยคที่ 1 ทำนองหลักมีลักษณะลูกฆ้องกึ่งอิสระกึ่งบังคับทาง วรรคแรกเป็นลูกฆ้องอิสระ วรรคหลังเป็นลูกฆ้องบังคับทาง ลักษณะการแปรทำนองยึดทำนองหลัก เสียงลูกตกและใช้กลุ่มเสียงเดียวกับทำนองหลัก ซอสามสายแปรทำนองในลักษณะทำนองแบบห่าง ๆ และทำนองเก็บ ใช้การสีประสานเสียงในลักษณะคู่ประสาน ซ (ร) และ ร (ล) กระจับปี่แปรทำนองในลักษณะทำนองเก็บ ใช้การดีดกระทบสาย (ซ)

ประโยคที่ 2

ทำนองหลัก

- - ซ ล	- - ซ -	ม ร - ร	- ม - ซ	- ซ - ล	ท ล - -	ซ ม - -	- ร - ม
- ม - -	ซ ม - ร	- - ท ล	- ท - ซ	- ร - -	- - ซ ม	- - ร ท	- ล - ท

ซอสามสาย

	- - - ซ	- - - ล	- ซ - -	- ซ - ล	ท ล ซ -	ซ - - -	
- - - ม	- - - ร		- ร - -		- - - ม	- ม ร -	- ร - ม
						- - - ท	- ล - -

กระจับปี่

- ม ซ ล	ซ ม ม ร	ร ท ท ร	ร ม ม ซ		- - - ม	ม ร ร -	- ร ร ม
			- - - ซ	- ซ - ล	ท ล ซ -	- - - ท	ท - - ซ

ประโยคที่ 2 ทำนองหลักมีลักษณะลูกฆ้องกึ่งอิสระกึ่งบังคับทาง วรรคแรกเป็นลูกฆ้องอิสระ วรรคหลังเป็นลูกฆ้องบังคับทาง ลักษณะการแปรทำนองยึดทำนองหลัก เสียงลูกตกและใช้กลุ่มเสียงเดียวกับทำนองหลัก ซอสามสายแปรทำนองในลักษณะทำนองแบบห่าง ๆ และทำนองเก็บ ใช้การสีประสานเสียงในลักษณะคู่ประสาน ซ (ร) และ ร (ล) กระจับปี่แปรทำนองในลักษณะทำนองเก็บ ใช้การดีดกระทบสาย (ซ)

ชั้นเดียว เที่ยวกลับเที่ยวแรก

ประโยคที่ 1

ทำนองหลัก

- - - - -	- - ท ท	- ท - -	ม ม -	ท	- ท - -	ท ล - -	- ร - -	- ช - -
- - - - -	- ฑ - -	- ฑ - ฑ	- - -	ฑ	- - ล ช	- - ช ม	- ฑ - ฑ	- ม -	ม

ซอสามสาย

- - - -	- ท ท ท	- ท - ท	- ล -	ท	- ท ล ช	ล ท - ล	ท ล ช -	- ช - -
						- - - ม	ร -	ม

กระจับปี่

- - - -	- - - ท	- ท ท ท	ท ล ล	ท	- ท ล ช	ท ล ช ม	ช ม ร -	- ร ร	ม
			- - -	ช			- - - ท	ท - -	ช

ประโยคที่ 1 ทำนองหลักมีลักษณะลูกฆ้องกึ่งอิสระกึ่งบังคับทาง ลักษณะการแปรทำนองยืดทำนองหลัก เสียงลูกตกและใช้กลุ่มเสียงเดียวกับทำนองหลัก ซอสามสายแปรทำนองในลักษณะทำนองเก็บ ใช้การสีประสานเสียงในลักษณะคู่ประสาน ช (ร) กระจับปี่แปรทำนองในลักษณะทำนองเก็บ ใช้การดีดกระทบสาย (ช)

ประโยคที่ 2

ทำนองหลัก

- - ช ล	- - ช -	- ม - -	- ล - -	- ท ร̣ -	ท ล - -	- ร - -	- ช - -
- ม - -	ช ม - ร	- ร - ร	- ช -	ช	- - - ล	- - ช ม	- ฑ - ฑ	- ม -	ม

ซอสามสาย

	- - - ช		- ช - -	- ท ร ล	ท ล ช -		- ช - -
- - - ม	- - - ร	- - - ม	- ร - -		- - - ม	ช ม ร -	- ร	ม
						- - - ท	

กระจับปี่

- ม ช ล	ช ม ช ร	ร - - ร	ร ม ม	ช	- ท ร ล	ท ล ช ม	ช ม ร -	- ร ร	ม
		- ท ท -	- - -	ช			- - - ท	ท - -	ช

ประโยคที่ 2 ทำนองหลักมีลักษณะลูกฆ้องกึ่งอิสระกึ่งบังคับทาง ลักษณะการแปรทำนองยึดทำนองหลัก เสียงลูกตกและใช้กลุ่มเสียงเดียวกับทำนองหลัก ซอสามสายแปรทำนองในลักษณะทำนองแบบห่าง ๆ และทำนองเก็บ ใช้การสีประสานเสียงในลักษณะคู่ประสาน ซ (ร) กระจับปี่แปรทำนองในลักษณะทำนองเก็บ ใช้การดีดกระทบสาย (ซ)

ชั้นเดียว เที่ยวเปลี่ยน

ประโยคที่ 1

ทำนองหลัก

- - - -	รำ - รำ -	- - - รำ	- - รำ	รำ	- - - -	ซ - ซ -	- - - ซ	- - ซ	ซ
- - - -	- ท - ท	- - - ซ	- - ล	ท	- - - -	- ม - ม	- - - ท	- - ร	ม

ซอสามสาย

- - - -	ร ท ร ท	- - - ซ	- - ล	ท			
		- - - ร			- - - -	ซ ม ซ ม		- - ร	ม
							- - - ท	- - ล -

กระจับปี่

- - - -	ร ท ร ท	- - - ซ	- - ล	ท	- - - -	ซ ม ซ ม		- - ร	ม
			- - -	ซ			- - - ท	- - -	ซ

ประโยคที่ 1 ทำนองหลักมีลักษณะลูกฆ้องบังคับทาง ลักษณะการแปรทำนองยึดทำนองหลัก เสียงลูกตกและใช้กลุ่มเสียงเดียวกับทำนองหลักเหมือนกับทำนองหลัก ซอสามสายแปรทำนองในลักษณะทำนองเก็บ ใช้การสีประสานเสียงในลักษณะคู่ประสาน ซ (ร) กระจับปี่แปรทำนองในลักษณะทำนองเก็บเหมือนกับทำนองหลัก ใช้การดีดกระทบสาย (ซ)

ประโยคที่ 2

ทำนองหลัก

- - ซ ล	- - ซ -	- - - - ร	- - ร	ร	- - ร -	ม - ซ -	- - - ซ	- - ซ	ซ
- ม - -	ซ ม - ร	- - - ท	- - ล	ซ	- - - ท	- ร - ม	- - - ท	- - ร	ม

ซอสามสาย

			- - - ซ			- - - ซ	
- - - -	ซ ม ซ ร		- - ม ร	- - ร -	ม ร ซ ม	- - - ร	- - ร ม
	- - - ล	- - - ท		- - - ท			

กระจับปี่

- ม ซ ล	ซ ม ซ ร		- - ล ซ	- - ร ำ ท	ม ร ซ ม	- - - ซ	- - ร ม
		- - - ท	- - - ซ				- - - ซ

ประโยคที่ 2 ทำนองหลักมีลักษณะลูกฆ้องบังคับทาง ลักษณะการแปรทำนองยึดทำนองหลัก เสียงลูกตกและใช้กลุ่มเสียงเดียวกับทำนองหลัก ซอสามสายแปรทำนองในลักษณะทำนองแบบห่าง ๆ และทำนองเก็บ ใช้การสีประสานเสียงในลักษณะคู่ประสาน ร (ล) และ ซ (ร) กระจับปี่แปรทำนองในลักษณะทำนองเก็บ ใช้การดีดกระทบสาย (ซ)

ชั้นเดียว เที่ยวกลับเที่ยวเปลี่ยน

ประโยคที่ 1

ทำนองหลัก

- - - - -	- ร - ท	- ร - ท	- ท - -	- ท - -	ท ล - -	- - - ร	- ม - -
- - - - -	ท - ท -	ท - ท -	- ท - -	- - ล ซ	- - ซ ม	- - ท -	ท - - -

ซอสามสาย

- - - -	- ร - ท	- - ร ท	- ท - -	- ท ล ซ	ท ล ซ -		
					- - - ม	- - - ร	ซ ม - -
						- - ท -	

กระจับปี่

- - - -	ร ท ท ท	ร ท ท ท	- ท - -	- ท ล ซ	ท ล ซ ม	- - ท ร	ท ม - -
			- ซ - -				- - - ซ

ประโยคที่ 1 ทำนองหลักมีลักษณะลูกฆ้องบังคับทาง ลักษณะการแปรทำนองยึดทำนองหลัก เสียงลูกตกและใช้กลุ่มเสียงเดียวกับทำนองหลัก ซอสามสายแปรทำนองในลักษณะทำนองเก็บ ใช้การสีประสานเสียงในลักษณะคู่ประสาน ซ (ร) กระจับปี่แปรทำนองในลักษณะทำนองเก็บ ใช้การดีดกระทบสาย (ซ)

ประโยคที่ 2

ทำนองหลัก

- - ซ ล	- - ซ -	ม ร - ร	- ม - ซ	- - ท -	ท - ล -	- - - ร	- ม - -		
- ม - -	ซ ม - ร	- - ท ล	- ท - ซ	- - - ล	- ซ - ม	- - ท -	ท - - -		

ซอสามสาย

			- - - ซ			- - - ซ	
- - - -	ซ ม ซ ร		- - ม ร	- - ร -	ม ร ซ ม	- - - ร	- - ร ม
	- - - ล	- - - ท		- - - ท			

กระจับปี่

- ม ซ ล	ซ ม ซ ร	ร - - ร	ร ม ม ซ	- - ม ล	ท ล ซ ม	ม ท ท ร	ท ม - -
		- ท ท -	- - - ซ				- ซ - -

ประโยคที่ 2 ทำนองหลักมีลักษณะลูกฆ้องบังคับทาง ลักษณะการแปรทำนองยึดทำนองหลัก เสียงลูกตกและใช้กลุ่มเสียงเดียวกับทำนองหลัก ซอสามสายแปรทำนองในลักษณะทำนองเก็บ ใช้การสีประสานเสียงในลักษณะคู่ประสาน ร (ล) และ ซ (ร) กระจับปี่แปรทำนองในลักษณะทำนองเก็บ ใช้การดีดกระทบสาย (ซ)

ลูกหมด

ประโยคที่ 1

ทำนองหลัก

- - - - -	- - ท ท	- ท - -	- ล - ท	- - ซ ล	ท ล - -	- - ซ -	ซ ซ - ซ	
- - - - -	- ท - -	- ท - -	- ล - ท	- ม - -	- - ซ ม	ม - ม -	ร - ม -	

ซอสามสาย

- - - -	- ท ท ท	- ท - ท	- ล - ท	- ท ล ซ	ล ท - ล	ท ล ซ -	- ซ - -
						- - - ม	- ร - ม

กระจับปี่

- - - -	- - - ท	- ท ท ท	ท ล ล ท	- ท ล ซ	ท ล ซ ม	ซ ม ร -	- ร ร ม	
			- - - ซ			- - - ท	ท - - ซ	

ประโยคที่ 1 ทำนองหลักมีลักษณะลูกฆ้องบังคับทาง ลักษณะการแปรทำนองยึดทำนองหลักเสียงลูกตกและใช้กลุ่มเสียงเดียวกับทำนองหลัก ซอสามสายแปรทำนองในลักษณะทำนองเก็บ ใช้การสีประสานเสียงในลักษณะคู่ประสาน ร (ล) และ ซ (ร) กระจับปี่แปรทำนองในลักษณะทำนองเก็บ ใช้การดีดกระทบสาย (ซ)

ประโยคที่ 2

ทำนองหลัก

- - - ร	- - ร ม	- - - ซ	- - ซ ล	- - ล ท	- - ซ ล	- - ม ซ	- - ร ม
- - ท -	ล ท - ท	- - ม -	ร ม - ม	- ซ - -	- ม - -	- ร - -	- ท - -

ซอสามสาย

		- - - ซ	- - ซ ล	- ซ ล ท	- - ซ ล		
	- - ร ม	- - ม ร	ร ม ร -		- ม - -	- ร ม ซ	- - ร ม
- - ท ร	ล ท - -						- ท - -

กระจับปี่

- - - ร	- - ร ม	ม ม ม ซ	ร ม ซ ล	ล ซ ล ท	ท ม ซ ล	ล ร ม ซ	ซ - ร ม
- - ท -	ล ท - -		- - - ซ				- ท - ซ

ประโยคที่ 2 ทำนองหลักมีลักษณะลูกฆ้องบังคับทาง ลักษณะการแปรทำนองยึดทำนองหลักเสียงลูกตกและใช้กลุ่มเสียงเดียวกับทำนองหลัก ซอสามสายแปรทำนองในลักษณะทำนองเก็บ ใช้การสีประสานเสียงในลักษณะคู่ประสาน ซ (ร) กระจับปี่แปรทำนองในลักษณะทำนองเก็บ ใช้การดีดกระทบสาย (ซ)

ประโยคที่ 3

ทำนองหลัก

- - - ร	- - ร ม	- - - ซ	- - ซ ล	- - ล ท	- - ท ด̣	- - ด̣ ร̣	- - ร̣ ม̣
- - ท -	ล ท - ท	- - ม -	ร ม - ม	- ซ - -	- ล - -	- ท - -	- ด̣ - -

ซอสามสาย

		- - - ซ	- - ซ ล	- ซ ล ท	- ล ท ด	- ท ด ร	
	- - ร ม	- - ม ร	ร ม ร -				- - ร ม
- - ท ร	ล ท - -						- ด

กระจับปี่

ม ม - ร	- - ร ม	ม ม ม ซ	ร ม ซ	ล			ร	- - ร ม
- - ท -	ล ท - -		- - -	ซ	ซ ซ ล ท	ล ล ท ด	ท ท ด -	ด ด - -

ประโยคที่ 3 ทำนองหลักมีลักษณะลูกฆ้องบังคับ วรรคแรกลักษณะการแปรทำนองยึดทำนองหลัก เสียงลูกตกและใช้กลุ่มเสียงเดียวกับทำนองหลัก ซอสามสายแปรทำนองในลักษณะทำนองเก็บเหมือนกับทำนองหลัก ใช้การสีประสานเสียงในลักษณะคู่ประสาน ซ (ร) กระจับปี่แปรทำนองในลักษณะทำนองเก็บใช้การดีดกระทบสาย (ซ)

หมายเหตุ : เนื่องจากผู้วิจัยเปลี่ยนระดับเสียงจากเสียง “ล” เป็นเสียง “ท” จึงทำให้วรรคหลังประโยคที่ 3 ลงในเสียง “ม”

แนวคิดและลักษณะการแปรทางเพลงพญานาค เถา

ลักษณะของอารมณ์เพลงตามคำประพันธ์กล่าวถึงความศรัทธาของพญานาคมุจลินท์ต่อองค์สมเด็จสัมมาสัมพุทธเจ้าด้วยการแผ่พังพานเพื่อป้องกันลมและฝน ดังนั้นผู้ประพันธ์ทางแปรทำนองจึงใช้แนวคิดการบรรเลงเพลงพญานาคด้วยบันไดเสียงเดียวกับ เพลงสาธุการ เพื่อสร้างสรรค์ท่วงทำนองให้เกิดความน่าเกรงขามดังการแผ่พังพานของพญานาคมุจลินท์ ด้วยการเปลี่ยนบันไดเสียงในการบรรเลง ซึ่งทำนองหลักของเดิมนั้น ท่วงทำนองของเพลงที่ใช้การบรรเลงนั้นปรากฏเป็นบันไดเสียง ฟา ดังนั้นเพื่อให้เอื้อต่อการบรรเลงร่วมกันของซอสามสายและกระจับปี่ และอารมณ์ของเสียงซอสามสายที่เกิดเสียงประสานกันดุจการแผ่พังพานเนื่องจากลักษณะของเสียงประสานนั้นความความเข้มของเสียงพร้อมกับแสดงถึงสีสันของเสียงที่พบเฉพาะในซอสามสาย ผู้วิจัยจึงใช้แนวคิดการเปลี่ยนบันไดเสียง ด้วยการบรรเลงในบันไดเสียง ซอล เพื่อแสดงถึงลักษณะอัตลักษณ์เฉพาะของซอสามสาย ในลักษณะการสีคู่ประสานให้เกิดความเด่นชัดขึ้น

ด้านการแปรทำนอง ซอสามสาย ด้วยลักษณะอันโดดเด่นของซอสามสาย คือ ลักษณะการสีประสานเสียงระหว่างการสี สายเอกพร้อมกับสายกลาง และสายกลางพร้อมกับสายทุ้ม ทำให้เกิดเสียงที่เสียงว่าคู่ประสาน ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของซอสามสาย ด้านการแปรทำนองโดยภาพรวมผู้แปรใช้แนวคิดในการดำเนินทำนองไม่ซับซ้อนมากนักเพื่อเอื้อให้ซอสามสายสีได้สะดวก ดังนั้นลักษณะการดำเนินทำนองจึงไม่ใช้วิธีการเก็บมากจนเกินไป นอกจากนี้ยังคำนึงถึงลักษณะการแปรทำนองที่ ฉายทำนองหลักเพื่อแสดงให้เห็นถึงเจตนารมณ์ของผู้ประพันธ์

ด้านการแปรทำนอง กระจับปี่ ด้วยกระจับปี่เป็นเครื่องดนตรีโบราณซึ่งยากต่อการสืบค้นลักษณะวิธีการดำเนินทำนองที่แท้จริง จึงใช้หลักการจากลักษณะวิธีการดำเนินทำนอง อย่างเครื่อง

ดนตรีประเภทดีด ได้แก่ ซึง ซึ่งเป็นเครื่องดนตรีพื้นเมืองภาคเหนือ โดยการใช้แนวคิดการดำเนินทำนองของ กระจับปี่ แปรทำนองในลักษณะการดีดซ้ำเสียง ซึ่งคงไว้ซึ่งทำนองหลักไว้เป็นสำคัญ

หมายเหตุ : *กระจับปี่ สายทุ้ม เสียง ซอล สายเอก เสียงเร*

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

งานวิจัยสร้างสรรค์ เรื่อง กระบวนวิธีปรุงแนวเพลงด้วยเทคนิคกระจับปี่และซอสามสาย ใช้วิธีดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างสรรค์ทางเพลงสำหรับการบรรเลงกระจับปี่และซอสามสาย เป็นการอนุรักษ์และเผยแพร่เครื่องดนตรี กระจับปี่และซอสามสายให้นำไปใช้ประโยชน์มากขึ้น การวิจัยครั้งนี้ทำการศึกษาโดยการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร การสัมภาษณ์ การสังเกตการณ์ ผลการวิจัยสรุปผลได้ดังนี้

1. บทสรุป

ผู้วิจัยทำการสร้างสรรค์กระบวนวิธีปรุงแนวเพลงด้วยเทคนิคกระจับปี่และซอสามสาย สร้างทางบรรเลงจำนวน 3 เพลง ได้แก่ 1. โหมโรงสาธุการ 2. เพลงผกาภิรมย์ 3. เพลงพญานาค ซึ่งเป็นเพลงที่รองศาสตราจารย์ณรงค์ชัย ปิฎกรัชต์ ได้สร้างสรรค์ขึ้น ดังนี้

1. เพลงโหมโรงสาธุการ

โหมโรงสาธุการ ประพันธ์ขึ้นใหม่โดยรองศาสตราจารย์ณรงค์ชัย ปิฎกรัชต์ เป็นเพลงท่อนเดียว 18 จังหวะ สังคีตลักษณ์ของเพลง คือ A ใช้เป็นเพลงโหมโรงเพื่อเป็นการต่อยอดให้ทำนองเพลงสาธุการสามารถบรรเลงได้โดยไม่ขัดกับกรอบความเชื่อและขนบเดิม ทำให้เพลงนี้สามารถบรรเลงในลักษณะเพื่อการขับกล่อมและในแบบเพลงพิธีกรรม เช่น บรรเลงขณะประธานผู้ประกอบพิธีจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย ในการบรรเลงรวมวงในกรณีใช้วงมโหรี หรือวงเครื่องสายไทยใช้หน้าทับปรบไก่ สามชั้นตีประกอบเพลง แนวคิดและลักษณะการแปรทำนอง การสร้างสรรค์ทำนองกระจับปี่และซอสามสายเพลงโหมโรงสาธุการนี้ผู้วิจัยแปรทำนองสร้างสรรค์แนวทำนองของซอสามสายและกระจับปี่ไว้ดังนี้

ด้านการแปรทำนองซอสามสาย ด้วยลักษณะอันโดดเด่นของซอสามสาย คือ ลักษณะการสีประสานเสียงระหว่างการสี สายเอกพร้อมกับสายกลาง และสายกลางพร้อมกับสายทุ้ม ทำให้เกิดเสียงที่เสียงว่าคู่ประสาน ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของซอสามสาย ด้านการแปรทำนองโดยภาพรวมผู้แปรใช้แนวคิดในการดำเนินทำนองไม่ซับซ้อนมากนักเพื่อเอื้อให้ซอสามสายสีได้สะดวก ดังนั้นลักษณะการดำเนินทำนองจึงไม่ใช้วิธีการเก็บมากจนเกินไป นอกจากนี้ยังคำนึงถึงลักษณะการแปรทำนองที่ฉายทำนองหลักเพื่อแสดงให้เห็นถึงเจตนารมณ์ของผู้ประพันธ์

ด้านการแปรทำนองกระจับปี่ ผู้วิจัยกำหนดการเทียบเสียงของกระจับปี่ โดยกำหนดให้สายทุ้มตรงกับเสียง ซอล สายเอกเทียบตรงกับ เสียง เร การแปรทำนองกำหนดให้ลักษณะการดีดกระจับปี่ใช้วิธีการดีดในลักษณะการดีดห่าง ๆ ทีละเสียง การดีดทำนองเก็บและการดีดกระทบสายเปล่าทุก ๆ ท้ายวรรค

2. เพลงผกาภิรมย์ สองชั้น

เพลงผกาภิรมย์ ประพันธ์ขึ้นใหม่โดยรองศาสตราจารย์ณรงค์ชัย ปิฎกรัชต์ เป็นเพลงอัตราจังหวะสองชั้น มี 2 ท่อน ๆ ละ 14 จังหวะ สังคีตลักษณ์ของเพลงผกาภิรมย์ คือ A / B ใช้เป็นเพลงสำหรับการบรรเลงขับร้อง และสามารถนำไปบรรเลงประกอบฟ้อนส่วนท้ายของเพลงสามารถบรรเลงออกซุ้มได้ แนวคิดและลักษณะการแปรทำนอง การสร้างสรรค์ทำนองกระจับปี่และซอสามสายเพลงผกาภิรมย์ สองชั้นนี้ผู้วิจัยแปรทำนองสร้างสรรค์แนวทำนองของซอสามสายและกระจับปี่ไว้ดังนี้

ด้านการแปรทำนองซอสามสาย ใช้ลักษณะเด่นคือ การสีคู่ประสานไว้ในการแปรทำนองโดยภาพรวมแนวคิดในการดำเนินทำนองไม่ซับซ้อน ใช้สีแบบห่าง ๆ ผสมกับการสีทำนองเก็บโดยยึดเสียงลูกตกและกลุ่มเสียงตามทำนองหลัก

ด้านการแปรทำนองกระจับปี่ ใช้หลักการจากลักษณะวิธีการดำเนินทำนอง อย่างเครื่องดนตรีประเภทดีด ได้แก่ ซึง โดยการใช้แนวคิดการดำเนินทำนองของกระจับปี่ แปรทำนองในลักษณะการดีดซ้ำเสียง ซึ่งคงไว้ซึ่งทำนองหลักไว้เป็นสำคัญ

3. เพลงพญานาค เถา

เพลงพญานาค เถา ประพันธ์ขึ้นใหม่โดยรองศาสตราจารย์ณรงค์ชัย ปิฎกรัชต์ เพลงนี้เป็นเพลงท่อนเดียว ท่อนละ 4 จังหวะ ในทุกอัตราจังหวะจะมีเที่ยวเปลี่ยน ใช้เป็นเพลงสำหรับการบรรเลงและขับร้อง สังคีตลักษณ์ของเพลงแบ่งเป็นสามชั้น A / B สองชั้น C D / E F และชั้นเดียว G H / I J แนวคิดและลักษณะการแปรทำนองผู้วิจัยเปลี่ยนบันไดเสียงในการบรรเลง ซึ่งทำนองหลักของเดิมนั้นท่วงทำนองของเพลงที่ใช้การบรรเลงนั้นปรากฏเป็นบันไดเสียง ฟา ดังนั้นเพื่อให้เอื้อต่อการบรรเลงร่วมกันของซอสามสายและกระจับปี่ และอารมณ์ของเสียงซอสามสายที่เกิดเสียงประสานกันดุจการแผ่พังพานเนื่องจากลักษณะของเสียงประสานนั้นความความเข้มของเสียงพร้อมกับแสดงถึงสีสันของเสียงที่พบเฉพาะในซอสามสาย ผู้วิจัยจึงใช้แนวคิดการเปลี่ยนบันไดเสียง ด้วยการบรรเลงในบันไดเสียง ซอล เพื่อแสดงถึงลักษณะอัตลักษณ์เฉพาะของซอสามสาย ในลักษณะการสีคู่ประสานให้เกิดความเด่นชัดขึ้น

ด้านการแปรทำนอง ซอสามสาย โดยภาพรวมใช้แนวคิดในการดำเนินทำนองไม่ซับซ้อนมาก นักเพื่อเอื้อให้ซอสามสายสีได้สะดวก ดังนั้นลักษณะการดำเนินทำนองจึงไม่ใช้วิธีการเก็บมากจนเกินไป โดยยึดเสียงลูกตกและกลุ่มเสียงตามทำนองหลัก

ด้านการแปรทำนองกระจับปี่ แปรทำนองในลักษณะการดีดทำนองแบบห่าง ๆ ผสมกับการทำนองแบบเก็บและการดีดซ้ำเสียง ซึ่งคงไว้ซึ่งทำนองหลักไว้เป็นสำคัญ

2. ข้อเสนอแนะ

จากการดำเนินการวิจัยพบประเด็นที่น่าสนใจ ดังนี้ 1) รองศาสตราจารย์ณรงค์ชัย ปิฎกรัชต์ ยังมีเพลงที่ท่านได้ประพันธ์ไว้อีกหลายเพลง เช่น ตับเพลงเรื่องหมูป่า ขุนน้ำนางนอน เพลงนางพญาเสือดำ เพลงพระพิฆเนศายะ 2) พบวิธีการประพันธ์เพลงอีกรูปแบบหนึ่ง คือ การประพันธ์โดยเริ่มจากทางฆ้องวงใหญ่ และทำนองแนวกลาง ๆ ไว้เพื่อสะดวกในการนำไปบรรเลง ในการประพันธ์เริ่มจากทำนองก่อน จากนั้นจึงแต่งบทร้องให้คล้อยตามทำนอง ดังนั้นจึงไม่เป็นไปตามฉันทลักษณ์ของกลอน 3) รูปแบบการบรรเลงของเพลงผกาภิรมย์ สองชั้น สามารถนำไปบรรเลงประกอบฟ้อนส่วนท้ายของเพลงสามารถบรรเลงออกซุ้ม 4) ลักษณะการเทียบเสียงของกระจับปี่ สายทุ้ม เสียง โด สายเอก เสียงซอล กระจับปี่ สายทุ้ม เสียง ซอล สายเอก เสียงเร และ 5) ลักษณะการดีดกระจับปี่ที่ยึดแนวของ *“จับเปรย”* ซึ่งเป็นเครื่องดนตรีเขมรที่มีลักษณะทางกายภาพเหมือนกับลักษณะของกระจับปี่ของไทย และการดีดของ “ซึง” ซึ่งเป็นเครื่องดนตรีพื้นเมืองภาคเหนือ ควรค่าแก่การดำเนินการวิจัยต่อไป

บรรณานุกรม

เกียรติศักดิ์ ทองจันทร์และคณะ. (2551). **ศึกษาวิธีการแปรทำนองของเพลงประเภทดำเนินทำนองในรายวิชาทักษะดนตรีเฉพาะทาง กลุ่มเครื่องสายไทย.** งานวิจัย (งบประมาณรายได้) สงขลา มหาวิทยาลัยทักษิณ.

เฉลิมศักดิ์ พิกุลศรี. (2542). **สังคีตนิยมว่าด้วยดนตรีไทย.** กรุงทพฯ: โอ.เอส. พริ้นติ้ง เฮ้าส์.

ณรงค์ชัย ปิฎกรัชต์. (2557). **สารานุกรมเพลงไทย.** นครปฐม: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหิดล.

ณรงค์ชัย ปิฎกรัชต์. ศาสตรเมธี. รองศาสตราจารย์. สมภพ เขียวมณี. เมื่อ 16 มิถุนายน 2563.

ธนิต อยู่โพธิ์. (2530). **หนังสือดนตรีไทย.** กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.

บุญธรรม ตราโมท. (2481). **คำบรรยายวิชาดุริยางคศาสตร์ไทย.** กองทุนสมเด็จพระเทพ.

บุษกร สำโรงทอง. (2539). **การดำเนินทำนองของเครื่องดนตรีดำเนินทำนองประเภทเครื่องตี.** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ปกรณ์ รอดช้างเผื่อน. (2548). **งานประพันธ์เพลงทยอยเดี่ยวสำหรับจะเข้ ทุนวิจัยกองทุนรัชดาภิเษกสมโภช.** คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พระบรมราโชวาท. (ออนไลน์). (2562). สืบค้นจาก:
https://www.thaihealth.or.th/Content/.html
[29 มิถุนายน 2562].

มานพ วิสุทธิแพทย์. (2533). **ดนตรีไทยวิเคราะห์.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชวนพิมพ์.

วราภรณ์ เชิดชู. (2561). **เพลงตับ "พิณทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา"** วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปกรรมศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อานันท์ นาคคง และคณะ. (2538). **เพราะพร้องชอสามสายร่ายลำนำ.** กรุงเทพฯ: ห้องภาพสุวรรณ.

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	นายสมภพ เขียวมณี
วัน เดือน ปีเกิด	16 กันยายน 2511
สถานที่เกิด	พระนครศรีอยุธยา
วุฒิทางการศึกษา	ปริญญาตรีสาขา ศึกษาศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ปีที่สำเร็จการศึกษา 2535 ปริญญาโทสาขา ศิลปมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ปีที่สำเร็จการศึกษา 2555
ที่อยู่ปัจจุบัน	25/2 หมู่ 5 ตำบลท่าหลวง อำเภอท่าเรือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 18270

ผลงานด้านการวิจัย / การสร้างสรรค์งาน

1. ผลการใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน ชุด การฝึกหัดซอด้วงและซออู้เบื้องต้น กลุ่มสาระการเรียนรู้วิชาชีพเฉพาะสาขา เครื่องสายไทย รายวิชาเครื่องสายไทย 1 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
2. การวิเคราะห์เดี่ยวซออู้เพลงกราวในทางครูละเมียด จิตตเสวี
3. ระบำแววพัชนี (ผู้ช่วยวิจัย)
4. เดี่ยวซออู้เพลงกราวใน ทางหลวงไพเราะเสียงซอ (อุ่น ดูรยะชีวิน) กรณีศึกษาคุณครูจีรพล เพชรสม
5. บทความวิจัย เดี่ยวซออู้เพลงกราวใน ทางหลวงไพเราะเสียงซอ (อุ่น ดูรยะชีวิน) กรณีศึกษาคุณครูจีรพล เพชรสม
6. หนังสือ “เทคนิคการสีซอด้วงขั้นสูง”
7. หนังสือ “สัมฤทธิภาพการสีซออู้ขั้นสูง”